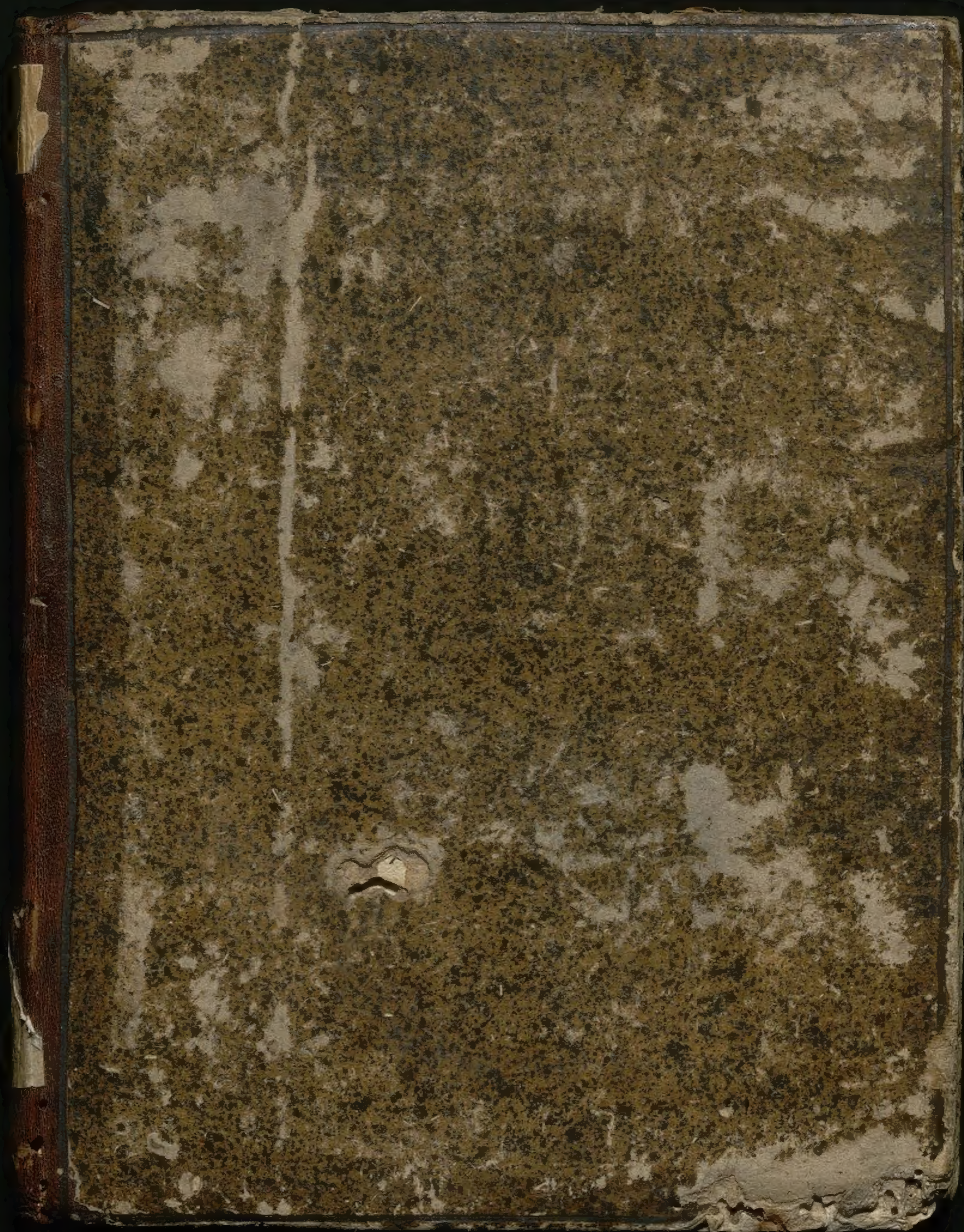

81.

1

IN NOMINE DNI

RHETORICA

Stanislai Przerembski
scripta
Petricoviae 1755.
finitaq ultima Juny

Ad Majus Pietatis
Incrementum

RHETORICA

Docens et utens.

Docens brevibus Praeceptis

Utens vero praxi eorundem

CONSTANS

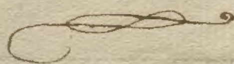
Nobilissimae Juventuti in Collegio Petricoviensi Scholarum Piarum.

ILLUSTRATA

Anno

Aerae vulgaris 1754 in annum.

1755

PRÆLOCUTIO

Ad Eloquentiæ Candidatos.

Duo eaque maxima initio initio mecum expendi Ju-
venes Lectissimi, alterum ne præstantissimam Elo-
quentiæ Disciplinam vobis Commendarem viderer
enim rem ex se Dignam rem non vulgariter ubique
Gentium Collaudatam rem omnium animos sua-
vitate trahentem rem denique omnium Complecten-
tem veluti indicares alterum quod ab artium Præ-
ceptoribus initio sua Commendationi fieri amat
hæc ego de me silere volui ne aut Dignos offende-
rem Magistros aut multos ejusdem instituti Præ-
ceptores (temere fortasse) in eundem Sensum in-
clinarem spero enim futurum ut me tacente res
ipsa loquatur vobis dignitatem artis quam pro
fitemini spero etiamnum de mea voluntate
a Studio ita vos post hac sensuros, ut neque me vobis
praivisse pudeat nec vos, (nisi ipsi nolitis:) me Duce
sub signis Reginæ artium Eloquentiæ militasse
peniteat.

RATIO.

Seu Partitio totius operis

Universam Rhetoricam docentem secundum ejus Genera in tres partes distinguemus, et primo praecepta brevissima Generis Demonstrativi Deliberativi et Judicialis praemittemus tandem in Rethorica utente Exempla Praeceptorum adjungemus haec autem Exempla continebunt materias partim Scholasticas, partim Civiles et Politicas partim Sacras tum etiam Officiosas praxes Gratulationum, Salutationum Valedictionum per Epistolas et Orationes ut nimirum multiformi adolescentum Indoli praemissa materiarum semente ea ea quam magis coluerint Genioque suo accomodare senserint messem colligere liceat utilissimam.

RHETORICA Docens.

CAPUT Imum

Rhetorica quae est ars ornate graviter et copiose

et copiose loquendi ad Materiam sicut revocat omnem Quaestionem ad dicendum propositam hae Quaestiones aliae dicuntur Theses aliae Hyppoteses.

Quaestionibus autem genus Demonstrativum habet laudem, vituperium, honestatem turpitudinem pro Materia Suasio Dissuasio utilitas et Detrimentum sunt propria Generis Deliberativi, Accusatio et Defensio Punitio et Impunitas sunt Materia Generis Judicialis...

Finis et Officium Rhetoricae est persvadere, et apposite ad id ducere nimirum docendo movendo delectando huc pertinet at Candidatus Eloquentiae naturâ valeat ad hanc Disciplinam ut artem Praeceptorum capiat ut Exercitationem n negligat tandem Imitationem improbo licet labore in se traducat.

Et quoniam tres praecipuae partes Rhetoricae sunt nempe Inventio Dispositio et Elocutio /: addemus etiam pronuntiacionem :/ quare Singulorum Praecepta hic sunt

CAPUT. 2dum

De Inventione

In Triplici Genere Quaestionum Orator persvadet

persvadet Fide Conciliata et motu excitato fidem vero Conciliat Argumentis et Argumentationibus motum autem excitat Amplificatione et et Affectu Argumenta seu Rationes sive illæ certæ sive probabiles sive dubiæ sint summuntur ex Locis intrinsecis vel Extrinsecis quorum primi sunt nempe sexdecem. Definitio, Enumeratio Partium, notatio, Conjugata, Genus, Forma Similitudo, Dissimilitudo, Contraria, Repugnantia, Adjuncta, Antecedentia, Consequentia Causæ, Effecta, Comparatio, postremi sunt sex. nempe Præjudicia, Fama, Tabulæ Jusjurandum Tormenta Testes.

§ I

Loci Oratorij primi Generis

Definitio quæ explicat Naturam rei alia est essentialis alia nõ et hæc postremum ita Communis est Oratoribus sicut prior Philosophis utraque harum una arte conficitur et demum utraque varijs modis duci solet ut vg. per negationem et affirmationem an Tu Populum Romanum illum esse putas qui constat ex ijs qui mercede Conducunt qui impellunt ut vim afferant

Magistratibus ut obideant Senatum optent quotidie cædem: Cicero-pro Domo sua-

Notatio Quæ originem vocum explicat et Conjugata seu unius vocabuli per multos modos variatio valent ad ornandam Orationem vg. Jam hoc ferrem, ferme sic fieri accepimus ut Regum afflictæ fortunæ facile multorum opes alliciant ad misericordiam maxime eorum qui aut Reges sunt aut vivunt in Regno aut Regale illis nomen Cicero pro lege Manilia.

Enume. Partium Aliquid totum in suas partes distribuimus in partes videlicet vel subjectivas ut virtus in temperantiam Injustitiam, v integrantes ut Corpus in Caput & manus pedes v essentiales ut homo in animam et corpus fit duobus modis nimirum p affirmationem et negationem vg Ecce jam antehus ætatis Circulus volvitur et adhuc vales oculi puro lumine vigent pedes imprimunt certa vestigia auditus penetrabilis, dentes Candidi vox sonora &. S. Hieronymus.

Genus. Quod in se duas aut plures formas sui similes continet forma seu species est par suo Generi subjecta, hi duo loci ad amandum valent si illis cum sale Rhetor utat vg. sceleratus est quia homicida quia fur quia ebrius quia sordidus quia mendax fit etiam ex hoc fonte inductio ubi ex pluribus Paribus aliquid universale infertur vg Romulus fratrem suum regnantem ferre non potuit

n̄ potuit nec Pompeium Cæsar non Augustus Antonium igitur æquo animo fert Consortem Imperij

Similitudo et Dissimilitudo. prior est rerum dispa-rium inter se Collatio altera vero est quæ ex re dissi-mili dissimile colligit uterque fons fit vel inter plu-res res vel inter rem et rem uterque in qualitate consistit propter distinctionem a Comparatione quæ in re tanta v quanta fundat.
Comparatio per quam duo vel plura in aliquo tertio sibi Communi conferuntur fit autem v̄g a majori ad minus vel a minori ad majus vel a pari ad par.
Repugnantia quæ de eodem simul affirmari non possunt, genera hujus fontis sunt disparata opposita adversa privantia relata negantia vg bellum est perniciosum pax ergo utilis,
Adjuncta. quæ rem vel Personam comitantur, v subsequuntur Personarum adjuncta hæc sunt Genus, Patria, sexus ætas adulatio habitus Corporis fortuna natura animi ah hic fons ubernimus est O-ratoribus modo non leviter adjuncta summuntur.
Antecedentia quæ cum re necessaria sunt Conjuncta ut vulnus Cordis mortem antecedit, Consequentia

vero

vero quæ necessario ex antecedendi inferuntur vg mortuus est ergo vixit.

Causa sive ad cujus vi aliquid fit quadruplex est nempe materialis formalis, efficiens et Finalis.

Effecta sive ea quæ sunt orta ex Causis totidem habent quod et Causæ.

§ II.

Loci Oratorij secundi Generis seu fontis extrinseci.

Præjudicia sunt cum in Simili vel eadem Causa aliquid aliquando Judicandum est
Fama seu rumor est Testimonium vulgi quod habet Authoritatem nisi malitia irrepserit.
Tabulæ seu Scriptura et hæ vel publicæ ut Leges vel privatæ uti Chirographa.
Tormenta vi quorum veritas a Reis extorquet.
Testes sunt qui de re quæ in Controversiam vocatur voce v scripto Testimonium ferunt.

§ III.

Usus Locorum utriusque Generis

Definitionis usus est ad notitiam rei obscuræ vel si

clarum

clarum est ad majorem Authoritatem servit etiam ad Amplificationes Descriptionis rerum et Personarum.

Notatio ad allusiones et iocos passim adhibetur

Enumeratio Partium servit ad economiam Orationis nec n. totum oculis subiiciendum et amplificandum.

Genus valet ad excusandum crimen alicujus ite ad docendum laudandum vituperandumq.

Similitudo lucem affert rebus ornamentu orationibus animis voluptatem.

Comparatio et Adjuncta latissime patent ad Laudem vituperium descriptionem idem usus est Antecedentium et Consequentium præsertim in Genere Deliberativo.

Causa et Effecta ad omne Genus latore ferri possunt. Locis extrinsecis utimur ad Confirmandum

§ IV.

De argumentatione.

Argumentatio quæ est artificiosa rationum, explicatio habet species Syllogismum Enthymema Collationem Fontem Dilemma et Inductionem.

Syllogismus seu Ratiocinatio constat 3bus partibus

majore minore et Conclusione. major dicitur quia vis pendet argumenti, minor asserens rationem in majori Contentum.
Conclusio denique totum complectit vg quid quid nocet est fugiendum, sed nocet empta dolore voluptas ergo est fugienda si autem majoris et minoris dent separatae rationes erit Syllogismus quinque partibus et propria Orationis.
Enthymema seu Syllogismus imperfectus constat antecedente et Consequente vg nocet empta dolore voluptas ergo est fugiendum
Collatio est Argumentatio constans 5 partibus Propositionibus ratione propositionis ratione Confirmationis, exornatione et Complexione, vg. Pravorum Consorcia sunt adolescentibus vitanda quia haec aetas propere admodum Corrumpitur ejusmodi Consortyis defuit enim Consilio et ratione aetas haec tum adolescentibus voluntas caeca est et proclivis atque ego nullum scopulum tot navigantium naufragyis infamem puto quam est ut pravorum Consortium igitur Consortium pravorum sunt fugiendi sontes est argumentio qua multis propositionibus coacervatim congestis aliquid verum infertur vg Affricano virtute Industria; virtus gloriam; Gloria aemulos comparavit, igit Affricano Industria comparavit aemulos si autem aliquid illegitimum ponit post praemissa, erit vitiosa argumentatio, vg Bibliopola multos habet libros eorq saepe evolvit qui autem libros
evolvit multum

evolvit multum studet qui multum studet doctus evadit ergo Bibliopola est Doctus.

Dilemma est argumentatio utrinque feriens vg si implacabiles sunt iracundiæ summa est acerbitas si autem placabiles summa lenitas.

Epichirema est brevis Argumentatio in qua integer Syllogismus continetur vg sine causa servus Dominum accusare nº debet quia contra Naturam est hic servus est quandoquidem se illi mercedem locavit cur ergo sine causa illum accusat.

Inductio in qua ex multis singularibus propositio universalis infertur vg prudentia laudanda, laudanda Justitia Fortitudo Temperantia, ergo omnis virtus laudanda est.

§V.

De Amplificatione.

Tam verborum quam rerum.

Amplificatio verborum qua est qua est gravior quadam rei affirmatio multis modis fieri solet

1 per verba translata vg inflammatus cupiditate errore lapsus

2 per Hiperbole seu suplationem vg domuisti Gentes immanitate barbaras multitudine innumerabiles locis infinitas.

3 per apta et splendida Ephitheta erat tum Clarissimus Consul. Alter sceleris propugnator Senatus Defensor nostra voluntatis, Patronus Publici consensus salutis mea restitutor

5 per gravia et plus sonantia verba vg non enim furem sed raptorem

sed raptorem n sacrilegum sed hostem Sacrorum non Sica-
rium sed Crudelissimum Carnificem; 5 per verba Synonimica
et Sententias ejusdem significationis, v.g tandem aliquando
Catilinam furentem audacia scelus anhelantem pestem
Senatui molientem ex Urbe ejecimus, emisimus eliminavi-
mus
Amplificatio rerum pariter multis modis tractari solet
ad quod maxima ope sunt Figuræ Sententiarum maximæ
ope sunt ut patebit in explicatione.

§ 6.

De Affectibus.

Quoniam amplificatio et affectus ad motum in audiente
excitatum plurimo sunt adjumento de iis itaque
nunc in particulari agimus.
Affectus itaque est motus animi ex apprehensione boni
vel mali ortus et alius est lenis qui blande animos
tangit alius vehemens qui acriter et vehementer im-
pellit numerus affectuum pro libitu Authorum designat
nos ponimus hoc Ordine, amor desiderium odium fuga
ira mansvetudo tristitia Commiseratio indignatio in-
vidia spes Confidentia Desperatio timor gaudium æmu-
latio pudor
Inventio horum affectum pendet ex locis ~~Ordinarys~~
quia affectuum

Causa affectuum sunt res magnæ vel lætitia in quam vel dolor et usus affectuum est ut re placide enucleata tandem ad aliquem locum ex affectibus veniendum est. et hæc de Inventio sufficiant.

CAPUT. 2dum.

De Dispositione

Dispositio quæ inventas res in Ordinem ponit constat partibus quatuor Exordio Narratione Contentione et Peroratione.

Exordium quo comparat Audithorum animus ad totam Orationem sumitur ab adjunctis rei loci et Personarum vel etiam ex ipsis visceribus rei in quo Exordio statui debet Propositio et captari beneVolentiam Audithoris

Narratio subiicit Exordio quæ nihil aliud est quam explicatio rei et quasi sedes ac fundamentum constituendæ Fidei hæc Narratio debet esse probabilis, brevis perspicua et suavis, hæ autem Narrationis virtutes inducunt per varias Figuras Sententiarum ut Hyppotesim suspensionem Dyalogismum Communicationem exclamationem.

Contentio est in qua firmamenta Causæ afferuntur quæ tribus constat partibus nimirum propositione Confirmatione

Confirmatione et Confutatione.

Propositio est brevis status et totius Causæ comprehensio v.g. cur igit. pacem nolo quia turpis est quia periculosa quia fieri non potest hæc tria cum dixero. &c.

Confirmatio est qua allatis rationibus rem propositam Confirmamus.

Confutatio qua adversariorum refellimus argumenta, refellimus autem tripharium (negando redarguendo et elevando.

Peroratio est artificiosus Orationis exitus in qua id quod tota Oratione exspectabat Orator majori vehementia contendit obtinere.

§ 1.

De Artificio Componendæ Orationis

Latinæ Eloquentiæ parens Cicero optimum Componendæ Orationis dat Methodum in omnibus suis Orationibus qui primo exordit ab adjunctis vel a visceribus Causæ deinde statuit quid dicturus est 2.do distribuit Orationem in duo triave argumenta præcipua et ea per argumentationes tractat 3tio ipsas argumentationis partes amplificat et affectus ope figurarum movet 4 denique perorat seu concludit hunc Eloquentiæ Ducem sic Tyro imitabit 1 intelligat Crinomenon suæ Materiæ 2 ratiocinet seu

scium an haec res de qua est Sermo futurus sit juxta Legitima, utilis honesta necessaria possibilis vel n̄
vg sit haec propositio, virtus est Literis conjungenda Crinomenon illius est quod ad Studium omnis Disciplinae et artis adjungenda est Virtus. Quaerat ergo Studiosus an hoc est necessarium ut virtus Literis Conjungat. si est Justum? quare a Fonte Definitionis quare et respondebit Tibi fons. Quia Virtus est unicum humanae ac Divinae Sapigentiae Instrumentum. Si est necessarium recurre ad fontem Similium v Dissimilium, et quar iterum quare? fons illico respondebit. Quia quod Corpori oculus sol Calo Dua coeo fundamentum Domino hoc virtus est et praestat Literarum. Si utile. dabit Tibi rationem fons effectuum et Consequentium. Quia virtus juvat Literas et illas perficit, difficilia facilitat obscura illuminat. Tandem facta talium rerum Congerie disponet Propositio in aliquam formam Argumentationis vg Syllogismi Enthymematis Collutionis &c. Et sic quae ruditer mente concepit Rhethor cultius eloquit Orator In qua re usus et Exercitatio maximo fiunt adminiculo.

CAPUT. 3um.
De Elocutione.

Elocutio

Elocutio quae est idoneorum verborum ac Senten
tiarum ad res inventas et dispositas accomodatio
majorem prae reliquis sibi partem vendicat adeo
ut inventis Dispositio absque Elocutione super=
vacua dicantur et similia sint gladio intra
vaginam, contento hujus Elocutionis virtutes
sunt pura latinitas perspicuitas Ornatus et sua=
vitas, Ornatus Elocutionis desumitur a Tropis
et Figuris Suavitas vero consistit in numero
Orationis seu Periodorum circuitu.

De Tropis.

Tropus est verbi v sermonis a Propria Significatione
ad aliam cum virtute mutatio vg ut fluctuant
Arista sunt autem Tropi alii in Verbo alii in
Sermone sunt numero 17. Metaphora, Sy=
necdoche, Metonimia, Antonomasia Onomatopeja
Catachresis, Metalepsis, Posteriores, 5, Allegoria,
Periphrasis, Hiperbole, Hiperbaton, Ironia, Ex
Tropis utriusque generis usitatiores sunt hi
Metaphora translatio est cum nomen aut Verbu
rem aliquam proprie significant sumit ad rem
similem secundam vg vulpes ad secundum Nm
fraudulentum fit modis 4 nempe ducitur
ab animatis ad Inanimata v eventa, et ab ani=
matis ad animata et contra vg Vulcani Im=
perium flumen Imperii tempestas bellica.
Synecdoche quae in Nn v voce aut parte pro
toto vg septemque ferebat vg unum pro pluribus
vg hostis habet
omnisd

vg hostis habet muros Romanus praelio virtus vel genus pro specie ates pro Aquila v Materia pro re confecta v ut ferrum pro gladio v antecedentia pro consequentibus vg aspice aratra Jugo referant suspensa Juvenci
Metonimia qua v causis pro effectis summunt v continens pro contento v possesor pro re possessa v signum pro re signata v Inventor pro re inventa v Dux pro Exercitu.
Antonomasia, in qua aliquid poni debet, pro vero rei significatu Vnc vg Eversor Carthaginis Romanae Eloquentia Pro.a Illae fit per Epithetum quod Vnc proprie apponitur Cupiditas effrenata tristis senectus Ceteri hi 3 Tropi et absoluti jam sunt ad Ornandam Orationem minime valent.
Allegoria seu Continuata Metaphora est qua aliud verbis aliud sensu significat vg caeteras tempestates, in illis duntaxat Concionum fluctibus semper putavi fugiendam huc refertur Enigma vg illud est usus cujus sicut pignora bis sex. Hisq triginta nate sed dispare forma. Aspectu hinc magnis et vultibus inde. Sunt Immortales et moriantur et omnes. Refertur quoque ad Allegoriam et Adagium v celebre objectu vg crebru pertusum, vel mali corvi malum ovum Ceteri in Sermone Tropi magis Poetis quam Oratoribus sunt in usu.

De Figuris Sententiar.

Figura Graece Schema est Conformatio quaedam a verbor.

et sententiarum remota a Communi loquendi ratione quæ constat etiam propriis verbis sensus ac Tropi quorum vis est in Translatione, Figuræ duplices sunt in verbo scilicet et in Sermone

Ex Figuris in Verbo hæ Usitatæ

Repetitio ubi ab eodem Verbo sæpius Oratio incipit Quid hæc amentia quid hæc festinatio quid hæc maturitas tanta significat.

Conversio in qua sæpius eodem verbo finit Oratio et est contraria priori v.g. concordia sublata libertas sublata Fides, sublata Respublica est.

Complexio duas priores continens Figuras v.g. qui sunt qui fœdera ruperunt, Carthaginenses qui sunt qui crude bellum in Italia gesserunt Carthaginenses qui sunt qui Italiam deformarunt.

Conduplicatio est verbi aut plurium geminatio et quia initio & medio mediatatem & immediatatem vis vivis non ad deponendam sed ad confirmandam audaciam.

Traductio est ejusdem Verbi per genera casus et modos permutatio v.g. pleni sunt omnes libri plenæ sapientum voces, plena exemplorum vetusta.

Synonima est coacervatio verborum idem significantium v.g. Tu illam Domum ingredi ausus es tu illum sanctissimum lumen intueri, tu illarum ædium Dis Penatibus os illud ostendere.

Gradatio

Gradatio seu ascensus ab imis ad summa v.g. in Urbe luxuries nutritur ex luxuria nascit avaritia, ex hac audatia, inde omnia gignunt Scelera, Hæc Figura majorem vim habet in sensu.

Dissolutio ubi demptis Conjunctionibus plura Commata pronuntur v.g. Hæc Studia adolescentium alunt senectutem oblectant secundas res ornant adversis perfugium præbent delectant, Domi non impediuntur foris &c.

Adjunctio est ad unum Verbum plurium Commatum relatio v.g. vicit pudorem libido timorem audatia rationem amentia.

Disjunctio est quando cuilibet commati verbum suum additur v.g. me autem quid pudeat qui tot annos ita vivo ut a Studio nullo me unquam tempori aut Commodum aut Otium abstraxerit aut voluptas avocarit aut denique somnus retardarit.

Annominatio seu Paronomasia cum voci alia vox similis in pronuntiatione subjungitur v.g. in calamitosa fama quasi in permitiosa flamma emit morte immortalitatem; similiter cadens ubi in eadem casus vel tempora verba incidunt v.g. hunc Ego non diligam non admirer non omni ratione defendendum putem. Similiter desinens ubi æqualiter Commata et membra Periodi terminant v.g. Ejus voluntati non modo Cives assenserint Socy Obtemperarint hostes obedierint sed

etiam

venti obsecundarint.

Contrapositum Græce Anthiteton ubi verba verbis in aliquo Contrario opponunt ut vicit pudorem libido timorem audacia rationem amentia. Cedam inermis armatis innocens nocentibus &c

Figuræ Sententiar.

Interrogatio quæ interdum cum subjectione miscet qua Orator confidens causæ v. se v. adversarium interrogat Et audices hominem non esse a te interemptum quem pastum trucidasti &

Occupatio seu Prolepsis qua Orator antevertit id quod sibi obici potest ut quid ad istas ineptias abis inquis? quasi vero mihi difficile sit respondere &c.

Correctio ubi majoris energiæ gratia Orator dictam sententiam v. verba corrigit et retractat ut sed stuporem hominis ne dicam fraudis attendite.

Dubitatio. in qua Orator quærit quid et pluribus causis potissimum agere debeat ut quid agam Judices si taceo existimabitis me reum si loquor mendacem esse putabitis.

Communicatio. qua actionem nostram cum adversariis vel Judicibus agendum communicamus ut Tu denique Labione quid faceres tali in re ac tempore

Prosopeia est loquentis Personæ ficta inductio ut me quidem Judices exanimant illa Milonis Verba valeant inquid valeant Cives mei sint incolumes sint florentes sint beati.

Apostrophe

Apostrophe est Conversio Orationis ad Deos v ad homines v ad Animantia vg O Dy Immortales vos enim hac audire cupio. Clodius vestra Sacra cubat vestrum nomen horret &c.

Hypotiposis est rerum gestarum taliß expressio ut quasi ante Oculos gerilli videantur vg ponite vobis ante oculos miserlam equidem illam et flebilem specie nocturnum impetum in Urbem Asia Clarissimam irruptionem armatorum in Domos cum miseri homines latronum Gladios viderent.

Preteritio cum Orator fingens se nolle dicere dicit tamen vg tamen quam pacem Domi quam bello fieri notavit, preterea diminutionem vectigalium

Ethopeia est qua fit imitatio vita ac morum alienorum vg jam designatus Consul, alio vultu alio vocis sono alio incessu esse meditabat vestitu absolutione Corpore inculto et horrido Capillatior qua ante barbaque majore ut oculis et aspectui denunciare vim Tribunitiam videretur.

Sustentatio qua diu suspensi animi auditorum tenentur tandem aliquid inexpectatum subjungit vg Ergo ejus jussu isti homines comprehensi quid deinde, quid censetis furtum fortasse haud preda expectatis aliquam? Expectate Judices facinus quam vultis improbum ego tamen expectatione vestra vinciam quod multo improbius est ea vici repente multi hominum millibus inspectantibus occisi sunt.

Concessio

Concessio qua Orator etiam aliquid iniquum adversario concedit ut eum magis feriat sed sit beneficium quod me non occideris quando accipi majus a latrone non potuit.

Distributio. qua aliquid in plures partes distribuit quarum unicuique sua dat ratio v.g. Alexandro neque in deliberando consilium neque in præliando virtus neque in beneficio benignitas deerat

Exclamatio. quando per rem insigniter amplificatam affectum et sensum animi Orator Auditoribus patefacit v.g. O tempora O mores? Senatus hoc intelligit Consul videt hic tamen vivit.

Transitio, est modus quo ab una parte Orationis vel argumenti ad aliam transit Orator v.g. unum dixi venio ad aliud vel magna hæc sunt deinde majora videamus. Multa ex figuris Sententiarum sunt intermissa satis hæ quæ positæ ad Ornandam Orationem sufficiunt.

De Periodis

Suavitas Elocutionis ex numero Orationis dependet nimirum in rotunda Periodorum locutione et dimensione. Periodus est ambitus seu rotunda Orationis circumscriptio ita membris et incisis constans ut plenum sensum referat v.g. Quamquam mihi tempus frequens respectus vester multo jucundissimus hic autem locus ad agendum amplissimus ad dicendum

Ornatissimus

Ornatissimus visus est Quirites tamen hoc aditu laudis nō mea me voluntas q̲ vitæ meæ Rationes ab ineunte ætate susceptæ prohibuerunt.
Periodorum Species sunt variæ, et aliæ dicuntur unimembres bimembres Trimembres Quadrimembres ut hæ sunt propriæ, si autem ultra hunc Numerum Membror̄ feratur Sensus erunt v. Thesis v. Schinotenes v. Periodica Circumductio, sed hæc in exemplis et Author̄ latione patebunt

Caput 4.

De pronuntiatione

Esto licet memoria quarta parte docentis Rhetoricæ assignari debeat, quia a multis Authoribus supponitur ad priores partes, quare intermissa hic licet. Pronuntiatio est vocis gestus ac totius Corporis ad rem dicendam ea accomodatio quam Natura Orationis postulat quo ad vocē debet esse clara articulata sonora et varietate Mater inflecta non mollis et effeminata neque affectata nimirum in precibus bonis, et submissa in suadendis hortando complorando gravis et fortis in experiendo recta, et expiabilis quo ad gestum in eodem Orator attendere ut ea vultu oculis Capite manibus denique

exprimat

exprimat quod ore loquitur. Igitur vultus et aspectus nunc hilaris nunc tristis nunc blandus v severus adhibendus et formandus est.
Capitis frequens jactatio vitiosa est non officit tamen vel connuendo vel renuendo caput movere p[illegible] tragico sermoni vel alij theatrali n[on] vero Oratori conceditur, manus quod propr[ie] cu[m] loquant varias habent actiones, quas vel demittimus, v condittamus pro varietate sermonis. Atque haec de arte Rhetorica ex Authorum veterum et recentium monte sufficiunt plura Diligens usus, Magister docebit.

Ad majorem Dei gloriam

B V M

Analecta.

Apophthegmatum seu graviorum dictorum v Sententiarum ab illustribus viris quandoque expressarum.

Themistocles.

Cum ei Symonides, aut quis alius, artem memoriæ polliceretur, oblivionis inquit mallem, nam memini eorum, quæ nolo, oblivisci non possum, quæ volo.

Idem.

Noctu ambulabat in publico quod somnum capere n possit quærentibus quid rei ageret, respondit: Miltiadis Tropheis se é somno excitari. Themistoclem ferunt cuidam Seriphio in Jurgio respondisse cum illi dixisset si ego Seriphius essem, ignobilis fierem, nec Tu si Atheniensis esses clarus unquam fieres

Plato.

Tum denique fore beatas Respublicas putavit si aut docti aut sapientes homines eas regere cepissent aut qui eas regerent omne suum Studium in Doctrina ac Sapientia Collocassent.

Idem.

Quales in Republica Principes tales reliqui solent esse Cives. Oculorum in nobis sensus est acerrimus quibus sapientiam non cernimus quam illa arientes amores excitaret sui si videretur.

Socrates

Cum se morte multatum videret magna me spes

inquit

tenet Judices bene mihi evenire quod mittas ad mortem sed tempus hinc est jam abire me, ut moriar vos ut vitam habeatis.

Idem.

Eidem cum scriptam Orationem disertissimus Orator Lysias attulisset. quam si ei videretur edisceret ut ea pro se in judicio uteretur non invitus legit et commode esse scriptam dixit sed inquit ut si mihi calceos Sycinios attulisses non uterer quamvis habiles et apti ad pedem quia non viriles sic illam Orationem disertam et Oratoriam videri fortem et virilem non videri.

Idem.

Cum multa in Conventu vitia collegisset cum Zophirus qui se, Naturam cujusque ex forma prospicere profiteretur dimissus est a cæteris qui hæc in Socrate non agnoscerent ab ipso autem Socrate sublevatus est cum illa sibi signa inesse sed ratione dejecta diceret.

Symonides.

Cum quæreretur a Hierone Tyranno quid aut quale esset Deus deliberandi sibi unum diem postulavit. Cum ex eo postridie quæreret biduum petiit cum sæpius duplicaret numerum dierum admiransque Hiero requireret cur ita faceret quanto inquit diutius cogito tanto mihi res videtur obscurior.

Solon

Gloriari solebat se aliquid quotidie discentem senem fieri.

Aliud

Aliud.

Pisistrato Tyranno quaerentia Solone qua tandem spe fractus sibi tam audacter resisteret respondit Senectute.

Soloni

Cum interrogaret cur nullum supplicium instituisset in eum qui parentem necasset respondit se id neminem facturum putasse et sapienter fecisse. Cum de eo nihil sanxerit quod antea commissum non erat ne tam prohibere quam admonere videretur.

Diogenes.

Roganti Alexandro ut diceret si quid ei opus esset nunc inquit paululum a Sole abscis officiebat enim apprecanti. Et hic quidem disputare solebat quanto Regem Persarum vita fortunaque superarit sibi nihil deesse illi nihil satis unquam fore se ejus voluptates non desiderare quibus ille nunquam satiari posset suas cum consequi nullomodo posse.

Idem.

Cum ab amicis rogaretur ubi vellet inhumari projicite me inquit inhumatum tum amici volucribusne et feris minime sed baculum prope me quo abigam ponitote qui poteris non enim senties. Qui igitur mihi ferae laniatus oberit nihil sentienti.

Anaxagoras.

Quaerentibus amicis vellet ne in Patriam si quid accidisset refferri nihil necesse est inquit undique enim ad inferos tantundem est viae.

Idem.

Fertur nunciata Filii morte dixisse sciebam me mortalem genuisse

Cyraneus Theodorus

Cyrenaeus Theodorus.

Cum ei Lysimahus Rex Crucem minaretur, istis quaeso inquit iste horribilia minitare purpuratis tuis Theodori quidem nihil interest humine an sublime putrescat.

Leontinus Gorgias.

Cum ex eo quereretur cur tam diu esse velit in vita nihil habeo inquid quod incuselm senectutem.

Asclepiades

Non ignobilis Philosophus, cum ex eo quaeret quid quit sibi caecitas attulisset, respondit: puero ut uno essem Comitatior.

Xenocrates

Cum Legati ab Alexandro missi 50 ei talenta cum attulissent adduxit legatos ad caenam suam quibus nullo apparatu tantum apposuit quantum satis esset, cum vero postridie rogarent eum cui pecuniam numerare juberet quid vos hesterna inquid caenula non intellexistis me auro non egere quos cum tristiores videret 30 minas accepit ne aspernari Regis libertati talem viderletur.

Timotheus.

Clarus Athenis et Princeps Civitatis fertur cum caenavisset apud Platonem eoque Convivio admodum delectatus esset vidissetque eum postridie dixisse, vestrae quidem caenae non solum in praesentia sed etiam postridie jucundae sunt.

Darius.

In fuga

In fuga cum aquam turbidam et Cadaveribus im pletam bibisset jucundius nunquam videlicet sitiens biberat.

Ptolomeus.

Peragrans Egyptum Comitibus non conseratis cum tibessius in panis datus esset nihil visum eo pane eidem jucundius.

Zeno.

Rhethoricam Palmae Dialecticam pugno, similem dicebat, quod latius loqueterentur Rhethores Dialectici autem compressius.

Archytas.

Cum illico factus esset Oratior quo te inquid modo accepissem nisi creatus essem.

Æschines.

Cum propter ignominiam Judicy cessisset Athenis et se Rhodum contulisset, rogastus a Rhodys fertur legisse illam Orationem egregium quam contra Demostenem dixerat qua perfecta petitum est ab eo postridie ut legeret etiam illam quae a Demostene dicta est quam cum suavissima et maxima voce legisset admirantibus omnibus quanto inquit magis admiraremini si audissetis ipsum Hieronem, Demostenem; quo satis significavit quantum esset in actione qui Orationem eandem aliam esse putaret, Authore mutato.

Philippus Macedo

Ajebat Filio ne eos tibi Fideles putes quos pe-

cuniam

pecuniam corruperis sit enim deterior qui accepit adq ad idem semper expectandum paratus hoc ille Filio sed Praeceptum omnibus putemus.

Annibal.

Rex Prussius cum apud eum Annibali exulanti pugnare liceret negabat se audere quod extra prohiberent an tu inquit Catrunculo vitam sine mavis quam Imperatori veteri credere.

Silenus.

A mida captus hoc ei pro sua missione dedisse scribitur non nasci hominem longe optimum est proximum autem quam primum mori.

Antimachus.

Clarus Poeta fertur Convocatis Auditoribus volumen suum legisse cumque eum legentem omnes praeter Platonem reliquissent legam inquit nihilominus mihi enim Plato instar omnium est.

Lucilius.

Homo doctus et perurbanus dicere solebat ea quae scriberet neque a Doctis neque ab indoctis legi velle nimirum quod alteri nihil intelligerent alteri plus fortasse quam ipse de se.

Catulus

Cum vidisset quendam ex Judicibus quos Clodius pecunia corruperat quid vos inquid a nobis praesidium postulabatis an ne nummi vobis eriperent timebatis

Aliud.

Quidam Orator

Aliud.

Quidam Orator malus cum in Epilogo misericordiam se movisse putaret postquam assedit rogavit Catulum videreturne misericordiam movisse et magnam inquit neminem enim tam durum puto cui n̄ Oratio tua miseranda visa sit..

Scævola.

Agnino cuidam cui pro Grahi Capite aurum erat repensum, roganti ut se in Asiam Præfectum duceret quid Tibi vis inquid insane tanta adhuc malorum est Civium multitudo in Urbe ut Tibi Ego hoc confirmem si Romæ manseris te paucis annis ad maximam pecuniam esse venturum.

Cicero.

Ajebat duo a se optari unum ut moriens Populum Romanum liberum reliquisset quo sibi nihil majus a Dys Immortalibus dari existmabat, alterum ut ita cuique eveniat quatenus de Republica mereatur!

Idem.

Is mihi proprie et solus honos videtur quem neque majorum Commendatione neque per alterius Calamitatem assequamur.

Analecta Sententiarum.

Tam ex Cicerone quam ex Lucio Seneca Collectar.

Si quod optimum maximumq est id volumus adipisci virtuti opera danda est sine qua nullam rem expetendam consequi

valemus omnium autem magnarum rerum a Dys immortalibus principia ducuntur. Cicero.

Commoda quibus utimur lucem qua fruimur Spiritum quem ducimus a Deo nobis dari et impartiri omnia videmus. Sen.

Nulli praeclusa est virtus omnibus patet omnes admittit invitat Ingenuos Libertinos, Servos, Reges, et exules non eligit Domum v censum ipso homine contenta est. Seneca

Errare mihi visus est qui dixit: Gratior est pulchro veniens é Corpore virtus nullo enim honestamento eget ipsa magnum sui Decus et Corpus suum consecrat.. Seneca

Non dat Natura Virtutem ars est bonum fieri virtus e=tenim n contingit animo nisi bene instituto et docto.

Parvus Pumilio licet in monte constiterit idem est, Collossus quamvis in puteo Collocet servabit magnitudinem suam ita virtus proprium sui decus.

Marcet sine adversario virtus tunc apparet quanta sit quantum valeat cum quid possit patientia ostendit.

Avida est periculi virtus et quo tendat non quod passura sit cogitat nam et illud quod difficile occurrit pars est.

Optimum est pati quod emendare non possis et Deum quo Authore cuncta proveniunt sine murmuratione Comitari malus miles est qui Imperatorem gemens sequitur.

Desine fata Deorum flecti sperare precando. Recta et fixa

sunt

sunt et magna aeternaq necessitate ducunt, eo ibis quo omnia eunt. Quid ergo fles quid putas perdis operam...

Objurgamus quotidie fatum quare ille non rapitur quare ille in medio cursu raptus est. quare senectutem et sibi et alys gravem extendit utrum obsecro aequius judicas te naturae an tibi parere naturam quid interest quam cito exeas utiq exeundum est n ut diu vivamus curandum est. sed ut satis, nam ut diu vivas fato opus est ut satis animo.

Adversitas.

Nemo duraret si rerum adversarum eandem vim haberet assiduitas quam primus ictus.

Constat non esse magni animi se rebus prosperis fortem gerere ubi secundo cursu vita procedit nec Gubernatoris artem tranquillum mare et obsequens ostendit ventus, adversi aliquid incurrat oportet quid animum probet.

Unum habet assidua infelicitas bonum, quod quos saepe vexat novisse me indurat. Idem.

Paternum Deus habet adversus bonos viros animum et illos fortius amat et operibus doloribus ac damnis exagitat ut verum colligant robur.. Idem

Gaudent magni viri aliquando rebus adversis n aliter

quam fortes milites

quam fortes milites belli Triumpho. Idem

Prospera in plebem ac vilia ingenia deveniunt ad Calamitates terroresq Mortalium sub jugum mittere magni Viri est. Semper vero esse fellicem et sine morsu animi transire vitam ignorare est rerum naturæ alteram partem. magnus es vir sed unde scio si tibi fortuna non dat facultatem exhibenda virtutis descendisti ad Olympia sed nemo prater Te victoriam n habes Olympiam Coronam tenes non gratulor tanquam forti Viro sed tanquam Consulatum Praturamve adepto. Miserum te judicio quod non fuisti miser transiisti absque adversario vitam nemo sciet quid potueris nec Tuipse quidem. Hanc Deus Rationem, sequitur in bonis Viris quam in Discipulis Suis. Praceptores qui plus laboris ab his exigunt in quibus certior spes est. Nunquid Tu invisos esse Lacedemonijs liberos suos credis quorum expediuntur indolem publici verberibus admotis. Ipsi Patres plerumque adhortant Natos suos ut illos fortiter ferant et jam Saceros ac Semianimes rogant perseverent vulnera prebere vulneribus quid mirum si dare Generosos Spiritus Deus ipse tentat.. Idem

Adulatio

In secundis nemo Confidat in adversis nemo deficiat alterna sunt rerum vices. Idem.

Illud praeipue

Illud praecipue nobis ad virtutem a Sapientiam impedit quod cito nobis placemus ubi invenerimus qui nos bonos prudentes et Sanctos Viros dicant non summus modica laudatione contenti quid quid in nos laudatio sine pudore congessit tanquam debitum prendimus. Seneca

O quam inimica sunt nobis Vota nostrorum eo quidem inimitiora quo assere felicius.. Idem

Quemadmodum qui audierunt Symphoniam ferunt secum in auribus modulationem sic adulatorum et prava laudantium sermo diutius haeret quam audit ne facile est animo dulcem Somnum excutere prosequit et durat et ex intervallo decurrit ideo claudendi sunt aures primis vocibus et quidem primis. Idem.

Adulatio quo improbior quo magis frontem suam perfricuit hoc citius expugnat ei enim jam dementiae venimus quod qui parum adulatur pro maligno sit.

Ambitio

Ut flamma verior vis est quo ex majore incendio emicuit aque ambitio non patit quemque in ea mensura honorum conquiescere quae quondam ejus fuit Impudens Votum Idem.

Relinque Divitias aut periculum possidentium aut onus relinque Corporis voluptates molliunt et enervant relinque ambitum tumida res est vana, ventosa

nullum habet

habet terminum tam sollicita est ne quem ante se videat quam ne se post alium. Idem.

Quecunque videntur imminere in rebus humanis quamvis pusilla sint per difficiles tamen et arduos tramitis adeuntur. Idem

Amicus et Amicitia

Nihil aeque oblectaverit animum quam Fidelis amicitia quantum bonum est ubi sunt preparata pectora inque tuto Secretum omne descendat quorum Conscientiam minus quam tuam timeas quorum Sermo Sollicitudinem leniat Sententia Consilium expediat hilaritas merorem dissipet Conspectus ipse delectet. Errat ille qui Amicitiam in atrio quaerit in Convivio probat nullum autem habet majus malū occupatus homo et bonis suis opressus quam quod Amicos sibi putat quibus ipse n̄ est. Idem.

Post amicitiam credendum est ante amicitiam Judicandū diu cogita non Tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit cum placuerit fieri toto illum pectore admitti et tam audacter cum illo loquere quam tecum, sed tamen ita Vive ut nihil Comittas nisi quod comittere inimico possis Idem.

Si Imagines nobis amicorum absentium Jucunda sunt que memoriam renovant et Desiderium absentiæ falso atq inani solatio levant quanto Jucundiores sunt Literæ

que vera

quæ veri absentis amici vestigia novas notas afferunt. Seneca

Conversari cum Amicis absentibus licet et quidem quoties velis quamdiu velis magis hac voluptate fruimur dum absumus præsentia delicato fecit. Idem.

Magna pars ex illis quos amavimus licet quos casus abstulerit apud nos manet eo autem æquiore animo esse debemus quod quos amavimus sequemur quos putamus præiisse præmissi sunt. Idem.

Animus

Admoneri bonus animus gaudet possimus quisque asperrimi patit. Senea.

Habet hoc optimum in se Generosus animus quod concitat ad honesta neminem excelsi Ingenij. Virum humilia delectant sed magnarum rerum species ad se vocat et extollit ut enim flamma surgit in altum jacere deprimi et acquiescere non potest ita noster animus in motu est eo mobilior et actuosior quo vehementior fuerit. Idem

Corpus eget multis rebus ut valeat animus ex se crescit illi multo cibo multa potione opus est multo oleo longa denique opera tibi contiget virtus sine apparatu sine impenso, quidquid te bonum facere potest tuum est quid Tibi opus est ut sis bonus velle Idem

Calamitosus est

Calamitosus est animus futuri anxius et ante miserias miser qui sollicitus est ut ea quibus delectatur ad extremum usque permaneant.

Valentior omni Naturae animus est in utramque partem ipse res suas ducit beateque ac miserae vitae sibi Causa est. Idem

Quemadmodum nihil refert utrum aegrum in lecto ligneo aut aureo colloces quocunque illum transtuleris morbum suum secum transfert sic nihil refert utrum aeger animo vel in Divitys vel paupertate sit, malum suum illum sequitur.
Pusilla res est hominis anima, sed ingens res est, contemptus animae, hunc qui contempserit securus videbit maria perturbari, et si illa omnes excitaverint venti securus aspiciet ruptis Compagibus dehiscens solum fulminantis caeli tractum et horridam faciem, illa licet inferorum Regna retegunt stabit supra voraginem, in trepidus et fortasse quo debet cadere desiliet in quirent quid ad me quia sunt magna quibus pereo ipsum perire non est magnum. Idem
Si volumus esse felices si nec hominum nec Deorum, nec rerum timore te despicere fortuna supervacua promittentem saeva minantem, si volumus tranquille degere et ipsis Dys de felicitate fortunam agere anima in expedito habenda est.
Demetry fortissimi Viri vocem audivisse me memini hoc unum inquit Dy Immortales queri possum quod non ante voluntatem vestram notam fecistis prior enim venissem adque nunc vocatus adsum, vultis liberos sum mere illos vobis offero, vultis reliquam partem Corporis sumite vultis Spiritum quid ne nullam moram faciet quo minus recipiatis quod dedistis a volente feretis quid quid petitis. Quid ergo est maluissem offerre quam tradere quid opus fuit auferre accipere potuistis sed ne nunc quidem aufereti, quia nihil eripitur nisi retinenti nihil cogor, nihil patior invitus nec servio Deo sed assentio animamque in expedito habeo. Idem

Avaritia

Hoc unum deest avaritiae ut beneficia sine sponsore n[illegible] demus

non demus. Seneca.
Facit avidos nimia felicitas, nec tam temperatæ cupiditates sunt unquam ut in eo quod contingit, desinant.
Nulli mortuo terra tam gravis est quam istis supra quos avaritia ingens pondus injecit, terrarum, quibus abstulit cœlum, quos in imo sibi sat erat, cui istius infodit.

Beatitudo.

Is Beatus est quem nulla res minorem facit tenet summa et ne ulli quidem nisi sibi innatus nam qui aliquo auxilio sustentatur potest cadere.
Tunc Beatum esse te judica dum tibi gaudium omne nascitur, cum in his quæ homines optant cupiunt custodiunt nihil inveneris nihil non dico quod malis sed quod velis, brevem tibi formulam dabo qua te metiaris qua perfectum esse jam sentias, tunc habebis tuum bonum cum intelliges infelicissimos esse felices.

Beneficium.

Malim non recipere beneficia quam non dari grato quia qui non dat beneficium ingrati antecedit qui beneficium non reddit non magis peccat quam qui non dat citius.
Socrati cum Multa multi pro suis quisque voluntatibus offerent Eschines pauper auditor nihil dignum inquid te quod dare tibi possem invenio, et hoc uno modo pauperem me esse sentio cumque est boni consulas cogitesque alios cum multum tibi darent plus sibi reliquisse. Cui Socrates quid tu inquid mihi, Itaque curo ut te meliorem tibi quam accepi non magnum munus dederis nisi forte parvi te æstimes habebo.
Ingratum est Beneficium quod diu inter manus dantis hæsit nam cum in beneficio jucundissima sit, tribuentis voluntas non dedit sed adversus dantem male renuit.
Non tulit gratis qui cum rogasset accepit nulla enim constat magis quam quæ precibus empta est.
Hæc beneficii inter duos lex est alter statum oblivisci debet dati alter accepti nunquam.
Qui gratus futurus est statim dum accipit de reddendo cogitat.
Grave tormentum est reddere cui nolis contra jucundissimum est ab eo accepisse beneficium quem amare etiam post injuriam possis.
Alexander Macedonum Rex gloriari solebat a nullo
se beneficiis

victum; et Socrates dixit se nolle beneficia ab eo accipere cui non posset paria reddere.
Non quisquis non reddit beneficium ingratus tenetur animus aestimandus est non reddentis apparet autem ingratum esse qui ne fateatur quidem se accepisse beneficium. Idem

Clementia

Nullam ex omnibus virtutibus magis homini convenire scimus quam Clementiam nulli tamen clementia ex omnibus magis quam Regem ac Principem decet.
Haud minus turpia sunt Principi multa supplicia quam medico multa funera.
Clementia in quamcunque Domum pervenerit eam felicem tranquillumque praestabit, sed in Regno quo rarior eo mirabilior.
Nihil quidquam pulchrius existimo in fastidio collocatis quam multarum rerum veniam dare et nullius petere.

Contumelia

Contumeliam tibi fecit aliquis non quid majorem quam Diogeni Philosopho cui de ira maxime disserenti adolescens quidam protervus inspuit, tulit hoc leniter et sapienter non quidem inquit irascor sed dubito tamen an irasci oporteat.
Si animo aequiore feret ab aliquo quis laedi, cui in mentem venerit nullam esse tantam potentiam in quam non incurrat injuria.
Aequo animo audienda sunt Convitia imperitorum et currenti ad honesta contemnendus est iste contemptus
Hoc adversus virtutes possunt Calamitates et Damna quod adversus solem potest nebula
Multi cum multis fuerint mali pestiferam illam vim, qua plerisque nocuerunt ipsi quoque sentiunt, non est quod credas aliena infelicitate quenquam felicem fieri.
Contumeliam nec fortis potest nec ingenuus pati.

Conversatio

Cum placidissimo et facillimo vivendum est summuntur enim a conversantibus mores et ut quaedam in contactis Corpore vitia transiliunt ita animus mala sua proximis tradit. Seneca.
Hoc in omni vita accidere videas ut nemo sibi tantum erret quin alieni erroris causa et Author non sit vexatque nos et praecipitat traditus per manus aliorum Denique perimus Exemplis, sanabimur si modo separemur a caetu.
Quid tibi vitandum praecipue existimem quaeris turbam,
nunquam illi se tuto

se tuto commiseris ego certe confiteor imbecillitatem meā
nunquam mores quos extuli refero aliquid ex eo quod com
posui turbatur aliquid ex eo quod fugavi, redigit, nemo
non aliquod nobis vitium aut commendat aut imprimit
aut nescientibus allinit, quid me existimes dicere, ava-
rior redeo ambitior, imo vero crudelior quia inter ho-
mines fui.
Recede in te ipsum quantum potes et cum his versare
qui te meliorem facturi sunt illos admitte quos tu
potes facere meliores mutatione enim ista fiunt
et homines dum docent discunt.
Haerebit tibi avaritia quamdiu avaro sordidoque
conjunxeris haerebit timor quamdiu cum superbo con
versaberis nunquam saevitiam in tortoris contu-
bernio pones si velis vitiis exui longe a vitiorum
recedendum tibi est

Consilium.

Non est turpe cum re mutare consilium.
Nihil firmi habet qui in incerta propensus est. Vetus
proverbium est gladiatorem in arena consilium capere.
Sine consilio vix quid quid natura praecipit.
Prudentis proprium est examinare consilia et non
cito facili credulitate in falsa prolabi.

Conscientia.

Nemo invenitur qui se possit absolvere et innocen-
tem se quisque dicit, respiciens testem non con-
scientiam.
Vix quemquam reperies qui possit aperto ostio
vivere janitores conscientia nostra non superbia
opposuit quid autem potest recondere se auresque
et oculos hominum vitare bona conscientia tur-
bam advocat, mala etiam in solitudine anxia
et sollicita est si honesta sunt quae facis, omnes
sciant si turpia quid refert neminem scire cum tu
scias et te miserum si contemnis, hunc testem.
Bona conscientia prodere vult et conspici nequid
vero ipse timet tenebras eleganter, idque ab Epi-
curo dictum puto potest nocenti contingere

ut lateat

ut lateat, latenti fides non potest ideo quippe non
potest latere peccantibus quia latent ... si
... latentem ... non habent, ergo
... tuta ... scelera esse non possunt [illegible]
[illegible] magnum ... est nihil umquam facere
contra ... et perturbationem ... agunt tantum metuunt, quam ... tre
[illegible] ... quae fecerint, nec illo tem
pore [illegible]
Aliter Deorum numini ... cuiusque con
scientia est ... nostrae ... [illegible]
non tantum quae fiunt palam videmus
sed etiam quae ... sunt.
Quisque quod in alio reprehendit, id unusquisque
in sinu suo reperiet nam mali inter ma
los vivimus. Seneca

Cognitio sui.

Magna pars hominum est quae non pec
catis irascitur, sed peccantibus, facit ...
... non quod
... ne ... [illegible]
[illegible].
Initium est salutis notitia peccati nam
qui peccare se nescit, corrigi non vult,
deprehendas te oportet antequam emen
des ideo quantum potes, te ipsum ar
gue inquire in te; accusatoris primum
partibus fungere, deinde iudicis ...
Hoc nos pessimos facit, quod nemo vitam sua
respicit, quae facturi sumus cogitamus
et id raro, quod fecimus non cogitamus; atqui consilium
futuri ex praeterito venit. Seneca
Beatum est bona mala quam aliena trac
tare, se excutere ... quam ... ut
[illegible] ...
egregium ... sed ... liberum se
... petere, et tota fortunae ... similia ...
... omnibus esse ... [illegible] ut
nemini ... [illegible] ... ipsum.
tamen ...

Communicatio, rerum.

Apud primos patres saeculi nulli subigebant arva coloni nec signare quidem aut partiri limite campum fas erat ipsaque tellus omnia liberius nullo poscente ferebat. quid hominum illo genere felicius? irrupit in res optime positas avaritia et dum se ducere aliquid cupit atque in sua vertere omnia fecit aliena et in angustiam rei redegit paupertatem, multa concupiscendo omnia amisit.

Deus [illegible] summam communitatem [illegible] in terris si [illegible] omnium [illegible] meum et [illegible]

Privata [illegible], est aliquid ex communi proprium facere. Idem

Alteri vivas oportet si vis tibi vivere. haec societas diligenter et sancte observanda est, quae nos omnes hominibus miscet et judicat aliquid esse jus generis humani. Idem

Cupiditas

Quicquid de accipiendo cogitat, oblitus accepti est, nec ullum habet majus cupiditas malum quam quod ingrata est.

Neminem pecunia divitem fecit imo contra nulli non majorem sui cupiditatem incussit plus enim incipit habere posse qui plus habet.

Fortiorem qui cupiditatem vincit quam qui hostem subjicit.

Divitiae

Divitiae apud sapientem virum in servitute sunt apud stultum in imperio sapiens divitiis nihil permittit stultitia.

Parata omnia

dividias omnia sapienti, quisque abstulerit divitias, omnia illi relinquet vivit enim praesentibus, laetus, futuris securus et habet ubi etiam se in privato jure explicat
Sanus dives est qui licet habet Divitias eas tamen ut transeuntes habet.

Discipulus

Admoneri bonus gaudet, et pessimus quisque correptionem asperrime patitur.
Dociles nos Natura edidit et rationem dedit Imperfectam sed quae perfici possit.
Tam diu discendum est quam diu nescias quamdiu ... magis evenit ... tam diu discendum est quemadmodum vivas, quamdiu vivis. Idem

Dies

Sic ordinandus est omnis dies tanquam cogat agmen et consummet atque expleat vitam. Seneca
Nullus agendi dies, longus est extendamus vitam cujus officium et argumentum actus est circumscribitur hoc et aliquid ex illa in diem transferantur fluunt dies et irreparabilis vita decurrit dies quod donat cito raptum venit Idem

Dolor

Est hoc ipsum solatii loco inter multos dolorem dividere, quia qui dispensavit inter plura exiqua, debet apud eum parte subsidere.
Nulla domus in toto Terrarum Orbe est aut fuit sine aliqua imploratione.
Omnia atque gemimus quae expavescimus tributa vitae sunt vivere autem militare est. Idem
Supervacuum est dolere si nihil dolendo proficias.

Deus

Nihil Deo clausum est interest animis nostris ex cogitationibus mediis intervenit.

Nulla gens

Nulla gens usquam adeo est ultra mores legesq projectio ut non aliquos Deos credat.

Sunt Dij Immortales lenti quidem sed certi vindices generis humani et multa exempla in caput inveniendum regesserunt ut illustrissimas patiendi vice quod quisque alienis excogitaverit suppliciis saepe excipiat suo. Sen.

Ebrietas.

Ebrio secretum sermonem nemo committit viro autem bono committit ergo vir bonus ebrius non erit. Vina omnibus tam invictissimos et indomitum illis navibus atque alpibus, virum enervaverunt fomenta Campaniae armis vicit vitijs vincit.

Eloquentia.

Magna et varia res est Eloquentia nec adhuc illi se induisit ut toto contingeret satis felix est qui aliquam ejus partem receptus est.

Magna debet esse Eloquentia quae invitis placet cum ingenia sed favor hominum ostendit, et alant. Omnibus ejus decora sunt Athenis Eloquentiae inclitae thebae, sacris sparta annis Tantus error est in omnibus Studijs, maxime in Eloquentia cujus regula incerta, ut vitia sua quidem intelligant et ament.

Fama.

Ad gloriam et famam est satis unius opinio fama enim tamen ...

Nunquam ... malo publica fama ...

Malae famae nec sui seminator nec alienae invidus.

Bona fama homini tutior pecunia est.

Fatum.

Navigantibus nullus portus nisi mortis est omnibus nobis illud iter commune quod fatis ...

quis quis enim ad vitam ... ad mortem destinatus.

Desine fata Deorum flecti sperare precando recta et fixa sunt et magna aeterna quadam necessitate ducuntur eo ibis quo omnia eunt. quid igitur ... quid ... opera.

Fortuna.

Fortuna

Majorem quamque fortunam major vis comitatur in principibus nobilibusque praecipue apparet cum quid quid noti est in ane in animo erat secunda se aura sustulit.

Latiores eos videbis quos nunquam fortuna respexit quam quos deseruit.

Eo usque ea fortuna provexit ut non tantum illi minarentur quantum promiset momento mar crescit, eodem die ubi fuerunt navigia sorbentur..

Magni Viri nesciunt succumbere fortunae et adversas res quae virtutis experimenta faciunt.

Gaudium

Sola virtus praestat gaudium perpetuum, securum etiamsi quid obstat nubium modo intervenit quae infra feruntur nec unquam diem vincunt.

Sapiens nunquam est sine gaudio gaudium hoc non nascitur nisi ex virtutis conscientia non potest gaudere nisi fortis nisi justus nisi temperans.

Gloria

Gloria umbra virtutis est, et invitos comitatur sed quemadmodum aliquando umbras antecedit aliquando sequitur vel a tergo adverso est majorque quo senior Seneca

Gratitudo.

Qui gratus futurus est statim dum accipit de reddendo cogitat, qui grati beneficium accipit primam ejus pensionem solvit. is recere beneficium benigne accipe retrubuti gratiando, non ut solvisse te putes, sed ut securior debeas.

Homo.

Nullum animal morosius est nullum majore arte tractandum quam homo

Sic vivere cum hominibus tanquam Deus sed ut sic loquere cum Deo tanquam homines audi...

Honor

Vis habere honorem dabo tibi magnum [illegible] imperium [illegible]

Innocentia

Magnum est præsidium in periculo innocentia; sævum mare involvitur procellis spumante impetu latera navigij urgent pulsatur undique navis, periculi innocentia tuta est.
In felice felicitas est innocentia nequitia ipsa pœna sibi est.
In malis sperare bonum nisi innocens nemo potest.
Legem nocens veretur fortunam innocens.

Imperium et Imperator

Nemo bene imperat nisi qui paruit imperio.
Nunquam solido stetit superba felicitas, veterascentium Imperiorum magna fastigia fragilitatis humanæ collapsa est.
Non alia facies est quietis maturique Imperij quam sereni cœli et nitentis.

Judicium

Hoc humanæ naturæ vitium inspectum notumque nobis sit quod quæ inviti audimus libenter credimus et ante quam indicamus irascimur.
Judicantibus pejus multo periculum quam his qui judicant, hi enim singulos timent, illi universos fatentur facinus is qui judicium fugit.

Judex

Bonus Judex est qui novit dispensare quod datum est.
Bene perdit nummos cum judici nocens.
Qui statuit aliquid parte inaudita altera æquum licet statuerit haud æquus fuit.

Ira

Nullum animal est tam horrendum tamque perniciosum natura ut non ostendat in illo sibi illud ira novam novæ feritatis occasio.

Ipse est.

Recesse est prius iracundiam ex animo tollere antequam virtutem recipias quoniam cum virtutibus vitia non coalescunt.
Nihil magis facit iracundos quam educatio mollis et blanda, ideo aliquis, quo plus indulget, eo im-
ptior animus est.
Maximum remedium est irae dilatatio, ut primus ejus fervore languescat et caligo quae premit mentem aut decidat aut minus densa sit.

Injuria

Maxima est facta injuria poena fecisse nec quamquam gravius quisquam afficitur quam qui ad supplicium poenitentiae traditur.
Qui ob hoc injuriam facit quia potest, ille punit quia fecit.
Tenera memoria beneficiorum fragilis est injuriarum tenax.

Justitia

Ita justitiae regula tenenda est ut severitas in disciplina ejus nec nimia negligentiae communitate despecta vilescat, nec severitatis austeritate durata gratiam humanae amabilitatis amittat.

Ingratitudo

Inter plurima maxima vitia nullum frequentius est quam ingrati animi.
Ingrati non effugiunt impietatem quam vo-
luntas sanguine multos cruentaverint.

Ingratus est qui beneficium se accepisse negat quod accepit, ingratus est qui dissimulat, ingratus est qui non reddit ingratissimus omnium qui oblitus est.
Si Deum imitaris da et gratis beneficia nam et sceleratis sol oritur et piratis patent maria.

Ingenium

Ingenii ni praeceptis alitur quam ... ...

flatu levi adjuta
Torpent Ingenia desidiosæ Juventutis nec in ullius honestæ rei labore vigilatur somnus languorque ac somno et languere turpior malarum rerum industria invasit animos cantandi saltandique nunc obscena studia nunc effeminatos tenent et capillum frangere et multibus blanditiis vocem extenuare mollitia corporis certare cum feminis et immundissimis se excolere munditiis, nostro adolescentium specimen est.
In una re solemus excellere non in pluribus, magna quippe ingenia a quibus multum abesse nequeo quando plus quam in uno eminuerunt oppere, nec Platonis nec res dignat sunt.

Invidia
[illegible] inertia, et omnes destimulos [illegible] qua se non potuerunt producere quam magnus mirantium tam magnus invidentium populus est.
Raro invidiam effugies si te ingesseris oculis bona tua jactaveris si non solveris in sinu gaudere.

Labor
[illegible] [illegible] quae ad arma ab aratro transferuntur.
Damna ætatis mala lucentur, labor sanat, sibi totus animus vacet et ad contemplationem sui saltim ipse impellat et respiciat.
Saepe quos labor roboraverat desidia consumpsit.

Laus
Malis displicere laudari est non potest ullam authoritatem habere sententia ubi qui damnandus est male.

Bis [illegible]

de te loquitur, &.
Lauda, parce vitupera parcius nam similiter reprehensibilis est nimia laudatio, ubi immoderata vituperatio illa siquidem adulatione ista malignitate suspecta est.
Sit tibi tam triste laudari a turpibus quam si lauderis ob turpia.

Lectio

Certis ingeniis immorari et innutriri oportet si velis aliquid trahere quod in animo fideliter sedeat.
Non refert quam multos sed quam bonos habeas lectio certa prodest varia delectat

Libertas

Quaeris quid sit libertas nulli rei servire nulli necessitati nullis casibus fortunam in aequum deducere quotidie intellexero illam plus posse nil poterit.
Neminem natura facit liberum imposuit fortuna nomina haec singulis.

Lingva

Nihil aeque tibi proderit quam quiescere et minimum cum aliis loqui plurimum tecum.
Qui rem non tacuerit non tacebit authorem.

Malum

Nemo extra periculum malitiae est qui totam eam excussit nemo autem illam excussit nisi qui pro illa sapientiam assumpsit.
Nullum malum gloriosum est, mori autem gloriosa est ergo mori non est malum.

Mendacium

De dubiis rebus non aestimas, sed suspensam tene sententiam nihilque inexpertum affirmes &c.

mes quia n° omne verisimile statim verum
est sicut saepius, quod primum incredibile
videtur [non] continuo falsum est crebro
siquidem faciem mendacii veritas retinet [illegible]
bro mendacium speciem veritatis [illegible]

Miseria

Nullam miseram nominabis domum, quae n
inveniat in miseriis [illegible].

Satius est perpetuam miseriam, quae vocat
ad virtutem sustinere, quam infinitis atque
immodicis bonis rumpi.

Miserum est tacere cogi quod cupias loqui
miserum est ab aliis laedi de quo non
possis queri.

Morbus

In morbis nihil est magis periculosum
ac perniciosum quam immatura me
dicina [illegible].

Nihil magis aegris prodest quam ab eo curari
a quo volunt, male tecum agit aeger qui me
dicum heredem facit.

Mors

Mors omnium dolorum solutio est et finis
ultra quam mala nostra n exeunt.

Incertum est quo te loco mors expectet, itaque
tu illam omni loco expecta.

Nemo nisi suo die moritur nihil perdis
ex tuo tempore nam quod relinquis alie
num est.

Optimum vitae remedium est contendere mortem
nihil triste est cum hujus metum effu
gimus.

Multis mortem amici expetunt mortem ode
runt.

Miserabilior est qui mori jubet quam qui male
vivere tolerabilior pene non posse
vivere quam nescire.

Monitio

Quae admonitione excitantur n aliter quam
scintilla flatu leni adjuta ignem [illegible]
iam explicant

um explicat.
Si quis recta habet et honesta decreta hic ex supervacuo monetur expelle falsas opiniones de bonis et malis et in locum eorum veras repone, et nihil habebit quod monitio eius negat. Item
Imbecillioribus ingeniis necessarium est a [illegible] praeires [illegible] vitabis hoc facies

Mutabilitas

Nihil mutationi exceptum in terra non [illegible] non totus hic rerum omnium contextus.

Quidquid longa series multis operibus multa Dei indulgentia struxit id unus dies spargit ac dissipat.

Munus

Plures sunt apud quos non divitiis in animo sunt dona quam in arca

Qui quantum det ostendit magnus [illegible] non commendat sed exprobat, stultum est dare alicui quod accipere non possit. Illud non est beneficium sed [illegible] spicere non [illegible] optime penas sed ubique [illegible] studiosissime habeas unde facillime [illegible] Data magna existimes accepta parva. Cum consideratione promittas plenius quam promiseris praesta.

Natura

Maximum hoc habemus naturae [illegible] quod virtus in omnium animos lumen suum permittit etiam qui non sequuntur illam vident. Generosa res est respicere non ad sua, sed ad Naturae suae vires.
Major pars mortalium de Natura Mali[gnitate] conqueritur quod in exiguum aevi gignamur, quod haec tam velociter tam rapide dati nobis temporis spatia decurrant adeo ut exceptis admodum paucis, ceteros in ipso vitae apparatu vita destituat.
Ea Natura Mortalium, est ut nihil magis placeat

placeat quod commissum est. Iniquiores sumus adversus relicta scriptorum desideria.
Cupiditati nihil est satis Naturae etiam satis est parum.
Nulli nos vitio Natura conciliat illa liberos ac integros genuit.

Nobilitas

Natura gloriosa virtus et anteire priores cupit.
Generosi animi est magnifici juvare et prodesse.
Plato ait neminem Regem non ex servis esse oriendum neminem non servum ex Regibus omnia ista longa varietas miscuit et sursum deorsum utraque Fortuna versavit. Idem.
Nobilitas animi est Generositas sensus Nobilitas Corporis generosus animus.

Odium

Nihil est iniquius quam aliquem haeredem paterni odii fieri.
Pejora sunt tecta odia quam aperta itaque minus loquax iratus offendit quam tacit.
Id agas ne quis merito tuo te oderit Idem.

Objurgatio

Crudelis in re adversa est objurgationi semper aliquid blandae admisceri.

Oculus

Vengenda est oculorum verecundia. Imbecillos oculos esse qui ad alienam limpiditatem suffunduntur.
Nihil peccant oculi, si oculis animus imperet.

Oratio seu preces.

Molestum verbum est onerosum et demisso vultu dicendum rogo hujus faciendi sunt gratia.

gratia, amica et cui, et cui cunque quem amicum sis promovendo futurus. Prosperet licet sero beneficium dedit qui roganti dedit.

Noli rogare quod impetrare noluerio, interdum enim obnixe petimus id quod recusaremus, si quis offerret. Idem.

Iracundi Hominis iracunda Oratio est, commoti nimis incitata, delicati tenera et flexa.

Otium

Otium sine Literis mors est et hominis vivi sepultura.

Benestio est quem senectus ad Otium retulit, quam quam in otio invenit, et tunc incipit laborare.

Parentes

Parentes suos non amare Impietas est non agnoscere insania.

Praestabis Parentibus pietatem Cognatis Dilectionem.

Pax

Melior pax est nunquam laesa, quam multo reparata sanguine.

Multi sunt quibus pax operosior bello tu tamen pacem cum hominibus habebis cum vitiis bellum.

Paupertas

Magnus ille est qui divitiis pauper est sed securior qui caret divitiis.

Eo mores redacti sunt ut paupertas maledicto probroque sit contempta divitibus invisa pauperibus.

Nemo tam pauper vivit quam natus est.

Peccatum

Facit consvetudinem peccandi multitudo peccantium et minus gravis nota est quam turba damnationum levat.

Omne peccatum ~~est~~ est actio omnis actio tam honesta quam turpis est voluntaria ergo

omne

omne peccatum voluntarium est.
Omne ~~peccatum~~ vitium habet suum patrocinium.

Pecunia

Optimus pecuniae modus est qui nec in paupertatem cadit nec procul a paupertate discedit.
Nemo invenitur qui pecuniam suam dividere velit, vitam vero unusquisque quam multis distribuit.
Pecunia non sanat avaritiam sed irritat.

Praeceptum

Praecepta dare ~~scienti~~ supervacuum est nescienti parum.
Sapientiss praecepta finita esse debent et certa, hi quae finiri non possunt extra sapientiam sunt sapientia autem rerum terminos novit.

Quaestio

Omnis quaestio suam propositionem habeat, suam excusationem suos excessus suas indignationes epilogum quasi finis.

Rex

Regibus certior est ex mansuetudine securitas quia frequens vindicta paucorum odium reprimit omnium irritat.
Regnantibus pejus multo periculum quam his qui judicantur hi enim singulos timent illi universos.
Illud beatum est: Regnum cujus principem contigerit sapientiae habere studium.

Risus

Democritum ajunt nunquam sine risu in publico fuisse, adeo nihil illi videbatur serium eorum quae in mundo gerebantur. Democritum potius quam Heraclitum imitemur hic enim quoties in publicum processerat flebat ille vero ridebat.
Huic omnia quae agimus miseriae illi ineptiae videbantur.

ridebant. Humanius tamen est deridere vitam quam deplorare.

Miscebis interdum seria jocis et sine detrimento dignitatis ac verecundiae, nam reprehensibilis est risus si immodicus.

Sales tui sint sine dente, joci sine vilitate, risus sine cachinno, vox sine clamore, incessus sine tumultu.

Verbum esse scias non hilaritatem semper arridere ardentibus, et ad omnem aestimationem ipsum quoque se deducere.

Sapiens Sapientia.

Maximum hoc est et officium sapientiae et indicium, ut verbis opera concordent, ut ipse ubique par sibi idemque sit.

Sapiens ille est, qui plenus gaudii, hilaris et placidus, inconcussus cum Diis ex pari vivit.

Talis est sapientis animus, qualis mundi status super lunam, semper illic serenum est. Habes ergo quare velis esse sapiens, quia numquam sine gaudio est.

Sapiens avertit futuris malis vim, quae alii diu patiendo, levia faciunt, hic levia facit diu cogitando. Audimus aliquando inexpertorum vocem: non credebam hoc mihi restare; sapiens quidquid factum fuerit dicit sciebam.

Sapientia animorum magistra est, utilitati ... paci favet et genus humanum ad concordiam vocat.

Servitus

Errat si quis existimat servitutem in totum hominem descendere, pars melior ejus excepta est. Corpora obnoxia sunt et adscripta dominis, mens quidem sui juris.

sui Juris, quæ adeo libera est et vaga, ut ne ab hoc quidem carcere cui inclusa est teneri queat, quo minus impetu suo utatur.

Senectus et senex.

Authoritatem habemus senum vitia puerorum ne puerorum tantum sed infantium.

Nihil turpius quam grandis natu senex qui nullum aliud habet argumentum, quo se probet diu vixisse praeter ætatem.

Quemadmodum omnibus annis honestum est studere, ita non omnibus institui. turpis enim et ridicula res est elementarius senex. Juveni parandum est seni utendum.

Somnus et Somnium.

Turpis qui alto sole semi somnis jacet cujus vigilia in medio die incipit et adhuc multis hæc antelucanum est.

Consvetudinem meam nosti brevissimo somno utor et quasi intervigilo, satis est mihi vigilare desiisse, aliquando me dormisse scio aliquando suspicor.

Taciturnitas.

In hoc incumbe ut libentius audias quam loquaris. Quod enim tacitum esse velis nemini dixeris.

Qui nescit tacere nescit et loqui

Res magnæ sustineri non possunt at eo leni tacere grave est.

Tempus.

Infinita est velocitas temporis quæ magis apparet respicientibus nam et præsentia intentos fallit, adeo præcipitis fuga, transitus lapsi est.

Agit mox, agiturque velox dies, vix ipsi rapimur optima quoque dies miseris mortalibus ævi prima fugit, subeunt morbi tristisque senectus et labor et dura rapit inclementia, mortis, Idem

Si prudens est animus tuus 3 temporibus dispensetur præsentia ordina futura provide præterita recordare

praeterita recordare nam qui nihil de prae-
terito cogitat perdit vitam; qui nihil de fu-
turo praemeditatur in omnia incau-
tus inadit.

Timor

Timeri tam Domini molestum est quam fini-
tum a servis quam a Liberis, nullis n ad
nocendum satis virium est.
Si vultis nihil timere cogitate omnia esse
timenda circumspicite quam levibus cau-
sis discutiamur.

Tristitia

Tristitiam si potes ne admiseris, si
minus ne ostenderis.
Naturale est opinionibus hominum tangi
et adversis contristari
Laetitia Juvenem frons decet tristis senem.

Veritas

De fide et Religione tua agi ubicunque
de veritate tractatur nam si jurejurando
Deus invocetur et non invocanti testis est
tamen non transies veritatem ne justitiae
transeas regulam.
De Dubiis non definias sed suspensam
sententiam nihilque inexpertum affir-
mes quia non omne verisimile sta-
tim verum est sicut quod primum
incredibile videtur illico falsum est.
Crebro mendacium specie veritatis obluditur
et sicut aliquando tristem frontem amicus
et blandam adulator ostendit, sic verisimi-
litudine coloratur veritas.

Verecundia

Solent conspectum suum reformidant in-
in peritos quoque et ad omne dein se ex-
positos tenerrima est oculorum vere-
cundia.

Venia

Quam saepe veniam qui negant fe-
quam

petijt quam sæpe hic pedibus ejus advolu-
tus est, quam a quis repullit.
Cum pari contendere anceps est cum su-
periori furiosum cum inferiore sordidu[m]
Pusilli hominis et miseri est repetere mor-
dentem ut mures et formicæ, ad quas si
manum admoveris, ora convertunt imbe-
cillia se lædi putant si tanguntur.
Parandum est improbis Civibus no aliter
quam membris languentibus:

Vita

Vivere in tota vita discendum est quod
magis mirandum tota vita discendum
est mori tot maximi Viri omnibus im-
pedimentis hoc unum in extremam usq[ue]
ætatem egerunt ut vivere scirent.
Nunquam magnis Ingenijs chara in-
corpore mora est exire [?] atque enim
Virium gestiunt, si [illegible] qua illu-
striora [?] breviora sunt.
[illegible] est ajt Epicurus semper vi-
tam inchoare quia male vivunt qui
semper vivere incipiunt.
Sic vive cum hominibus tanquam Deus
videat, loquere cum Deo tanquam ho-
mines audiant.
Quomodo fabula sic vita non quam diu
sed quam bene acta sit refert nihil ad
rem quo loco desinas tantum bo-
nam clausulam pone.

Viktoria

Sapiens ad utrumque casus aptus est, bonor[um]
rector est malorum victor.
Nulla est major victoria quam vitia do-
muisse innumerabiles sunt qui Urbes
qui populos in potestate habuere,
paucissimi qui se.

Inhonesta victoria

Inhonesta victoria suo vincere satis pe-
narum est potuisse punire.

Vir.

Nunquam Viri boni miserari potest
enim / miser dici sed esse non potest.
Ipse ignis aurum probat miseria fortes
Viros.

Virtus

Post multa virtus opera laxari solet
virtus in astra tendit, in mortem
tristia nunquam potest non esse
virtuti locus.

Voluntas

Da operam ne nunquam quid invitus fa-
cias quid quid necesse futurum est

Voluptas

Ubi animus simul et corpus voluptatis
corrumpere nihil tolerabile, est in quo
dura sit quod molles patimur.
Voluptas humilis est res et pusilla ac in
nullo habenda pretio, communis cum bru-
tis animantibus ad quam minima quaeque
et volant.

Zelus.

Zelum de Deo tantum habeas, non
contra homines zelare autem ho-
minibus vitiosum est.

ENCYCLOPEDIA
sive
Multarum rerum Curiosar[um] scientia
Ordine Alphabetico
DISPOSITA

…stemij
Lorenes … ino uti capitate ducebat. Chi-
enses qui tota vita piscibus et aqua vixisse
scribuntur. Apollonius Tyanaeus a vino
et carne semper abstinuit.

…ul.
Aristippus Dionisii Tyranni, Cleo Ale-
xandro Adulationem Deum dixit. Chi-
sippus claudus factus est ut Regi … Phi-
lippo assimilaretur.

…ificia …bra
Pyramides in Tumulis Regum Aegyptio-
rum; muri Babylonici a Semiramide Assyriorum
extructi e coctis lateribus alti cub. 200 Am-
bitus Memphis Civitas continebat 150 Stadia.
Amphiteatrum Pompeii capiebat 14000 ho-
minum annis 270 factum, exustum ab Hero-
strato per … Immortalitatem memorat
etiam Domus Neronis aurea, item horti pen-
siles Colossi Obelisci.

…mor in …triam
Codrus Atheniensium Rex amore Patriae se
ultro hostibus occidendum obiecit. Agesi-
laus filium suum Pausaniam inedia confecit
quod pecuniam ex Xerxe pro perdenda
Spartha acceperit. Curtius Roma in abyssum
insiluit. Scaevola in conspectu Porsenae Regis
manum ussit.

…ima… …Diis… …cra
Appollini Accipiter cicada lupus Cygnus
Gryphus. Thetidi Alciones. Veneri Cygni
et Columbae. …

et Columbæ Junoni Pavo anser et agnus Minervæ Noctua Gallus et Draco Jovi Aquila Marti Vultur canis lupus Soli Phœnix et gallus Ceren Bacho et Æsculapio Draco Vulcano et Cybeli Leones.

Architecti celebres — Ctesippus Templum Dianæ Ephesinæ Spinthaurus templum Delphicum Jugitas Mausoleum Artemisiæ Nemrod Tonus Methaum, Dedalus Labirinthum, extruxerunt.

Artifices varij celebres — Pictores Parhasius Pauson, Timanthus Zeuxes Apelles a quo et nullo alio pingi voluit Alexander. Sculptores Praxiteles Phidias Polycletus Lysyppus Fabri Dedalus qui Labirinthum texuerit Architas qui Columbam per aera volantem, Perillus Phalaridis bovem in quo cruciabantur homines. Epeus equum troyanum.

Astronomi — Archimedes Ptolomeus Atlas Chaldæus

Astuti — Ulysses Synon, Cyrus Annibal Socrates.

Audaces Temerarij — Bellerophon Pegaso per aera volavit, Icarus Jason Typhis.

Avari — Pygmalion auri cupiditate multos occidit, Achilles cadaver Hectoris Priamo venale fecit. Caligula qui sororum ornamenta magno pretio vendidit, Tarquinius sextus, Nero, Tantalus, et Midas cui omnia quæcunque tangebat in aurum versa sunt.

Bellici Dij — Mars vel Mavors, Gradivus Bellona.

Bellatores — Achilles a Matre Thetyde in flumine Styge infernali mersus cui nihil unquam nocuit. Æneas Troyanus ajax Græcorum fortissimus Agamemnon Rex Mycenarum Hector Troyanorum Mutius Cocles Pirrus Metellus Fabij

Metellus Fabij Scypiones.

Bellatrices foeminae — Amazones viri Scythiae, Camilla Volscorum Regina, Thomiris Massagetarum Regina quae Cyrum ingenti fugit exercitus. Semiramis Assyriorum Regina, personam Nini Mariti sui assumens pro ea bellavit.

Monstrorum Domitores — Hercules in cunis angues a Junone immissos necavit, postea adultus Hydram Columnis septem capitibus, pullulantem face et ferro in Lernea palude oppressit. in Nemaea Sylva insuetae magnitudinis Leonem jugulavit et extractam pellem pro insigni gestavit quare Communiter dicitur monstrorum Domitor. Theseus Minotaurum, Cadmus Draconem, Bellerophon Chymeram, Attilius serpentem longum 120 pedes interfecerunt.

Bellorum Exercitus numerosi — Ninus Assyriorum Rex in Bactrianos armavit CXVII millia peditum, CC millia equitum, C millia curruum. Xerxes dimicaturus de Regno suo numeravit armatos DCC. millia de auxilijs CCC ad vindicandum Helenae raptum Graeci armarunt in Trojanos 886 millia Trojani vero in Graecos 675 et 1000 Navium.

Clementes — Titus Alexander Ludovicus pius Alphonsus Nerva Trajanus.

Conditores Urbium — Neptunus murorum Trojae, Diomedes Argorum, Cadmus Thebarum, Dido Carthaginis, Romulus Romae, Amphion murorum Thebanorum, Semiramis Babyloniae. Arion canendo delphinos allexit, Amphion sua Cythara saxa et muros Orpheus fertur cantu movisse arbores rigeri fluvios cohibuisse. Pax Musa Lyrica.

Constantes — Aristides, Cato, Alphonsus Arrag: qui Ingenue dixit in alterius fuisse.

Crudeles — Nero, Busiris, Phalaris, Dyomedes, Mezentius, Dyonisius

Deformes — Esopus, Protheus, Thersites.

Divites — Pluto Deus Divitiarum, Croesus, Augeas, Cyrus, Lucullus, Antonius.

Antonius Ludos scena aurea fecit. Nero Domum auream habuit, Heliogabalus mensas aureas statuebat, Cleopattra exquisitis unionibus Divesi

Ductes poe... et Natur... — Indi auro et gemmis Arabes auro Assyrii gemmis et serico.

Docti Reges — Constantinus et Carolus M. Fridericus II Imperator qui multarum Linguarum libros edidit. Alexander Homeri Iliadem et Aristotelis Ethicam diligentissime legit. Alphonsus Hispaniae Rex dictus Sapiens.

Doctae feminae — Aspasia Philosophiae, Cornelia Rhetorices, Sapho Poeseos.

Fluvii auriferi — Tagus Hispaniae aurifer Hermes Lydiae Crimessus Pactolus Asiae Ganges, Hidaspes Indiae gemmeus.

Gygantes — Briareus Typhaeus Encheladus Antheus hic quoties ab Hercule in terram proiceretur fortior surgebat, a Jove in fulmine percussus.

Inventores rerum — Aratri Triptolemus, auri Cadmus Caeli Jupiter, Cythara Orpheus Fabricae Dedalus Agricolturae Pan Faiens Thesaurus, frugum Ceres Tunicae Phaenices Horologii Thaletus, hastae Iacones Lyrae Mercurius Mundi novi seu Americae Columbus et Americus Vespulius Musicae Amphion, Medicinae Apollo, Navis Jason Picturae Apelles.

Lapides pretiosi — Chrysolithus Berillus Topasius Jaspis Saphirus et Hyacinthus Smaragdus Amethystus.

Loca diversis rebus abundantia — Aere Corinthus Calabastro Indis Amomo Assyria Apibus Hybla Hymettus Apris Erymanthus, auro India Ganges Balsamo Syria caseis Parmia Bavaria Verensia Phaleris, cera Hymettus Chalybe Noricus, Cervi... mare rubrum Crocodilis Nilus et Indus Crystallo India Venetia Draconibus Aethyopia et India Caeli Montana Astuna, Ebore Africa Lydia ferro massa seu melli...

35

vallita nemoribus Arcadia Nimbus Taurus Alpes
Carpathus montes.
die Indici Animalibus noxys creta Apis Affrica
ag filer Rhodius serpentibus creta.
Aethna Vesuvius diparea achia Hymeny
Ausonius gratiam Arsenius Arcady et Honorij
Plutarchus Trajani Seneca Neronis Imp.
Chyron Achyllis Demostenes Aristoteles
Alexandri M. Socrates Alphonsi Lactantius
Crispus Constantini M.

Montes Italiae Apenninus Alpes Gorganus Vesuvius
est 7 Colles Urbis Siciliae Aetna Peterus, Hispaniae
Pyreneus Albernus Calpe Germaniae Rhe-
ticus Hessinianus Sylvius, Poloniae Carpathus
Scythiae Item mons Regalis Scythiae ...
Taurus Bosphorus, Ryphaeus, Berecynthius Graeciae,
Helicon Parnassus Oeta, Ida, Olympus Berecynthus
Asiae Arimaeus Corax Libanus Affricae Atlas Judeae
Sion Hebron Thabor Carmelus Libanus.

Regnorum Insignia
Angliae 3 Leones unus supra aliu in campo rubeo desup corona
Regalis cum cruce et pomo, a parte dextra Leo Coronatus
a sinistra Gryphus.
Aragoniae In campo flavo Cereuli Longi 5 trabes rubrae in sinistra parte
in campo albo crux rubra et in quovis Crucis angulo
caput coronatum feminis de collo pendentibus
Lusitaniae ... sursum evolantes in campo albo.
Bohemiae Leo albus Coronatus cu duplici cauda.
Borboniae 3 Poma in campo flavo
Brandenburgici Electoris In campo albo aquila nigra Coronata desup duae aliae
... Corona Regali et ...
Burgundiae In campo flavo 3 trabes transversae ... desup
corona Regalis sine Cruce.
Castiliae Rhombus et aliqd trabes rubrae cu Crucibus ...
Daniae In campo Ceruleo Coronae et Leones flavi 3.
Flandriae ...

Flandriae in Campo Flavo Leopardus niger erectus desup
Corona sine Cruce, ~~[illegible]~~.
Florentiae Lilia trium florum & et duae rosae
Galliae Tria Lilia in Campo Caeruleo desup Corona Regalis cum Cruce.
Germaniae Imp: Nigra aquila biceps cum Corona Caesarea.
Hispaniae Totidem Turres Coronae Leones
Hollandiae Leo ruber erectus desup Corona.
Hungariae Leo medius ruber medius albus, desup Corona sine Cruce
Hyberniae Cythara in Campo Caeruleo.
Italiae Virgo armis hostis et toleis insistens
Lusitaniae Campus albus infra illum 3 scuta 2 denique
porta flavae desup Corona Regia sine Cruce.
Mediolana Status Quinque Coronae sine Cruce et serpens erectus.
Moraviae In Campo Caeruleo aquila rubra distincta flavis albis.
Moschoviae Aquila nigra biceps in cujus pectore Eques adinstar
S. Georgij ponunt alij Draconem.
Navarrae In Campo rubeo 2 Leones unus infra alium.
Scotiae Leopardus ruber in Campo Flavo, a partibus
equi in collis Coronas gestantes, Deniq Leo coronatus
Silesiae Pars una flava altera alba campi et aquila alba nigra.
Transilvaniae Leo erectus in Campo flavo per medium Leonis
Turris caerulea cum alba simili.
Turciae Luna pallida, cornibus erectis.
Valachiae In Campo Caeruleo Corona alba, et [illegible] mortuis
Valentiae Templum album muro albo circumductum in campo rubro.

Regni Poloniae et Provinciarum Terrarum que
et Civitatum insignia.

Regni Poloniae Aquila alba in Campo rubeo sub aurea Corona.
Cracov. Palat: in Vexillo albo aquila similis priori Cracoviae tres
Turres cum una porta desup cum aquila.
Sandomir. Palat: Scutum in quo per medium campi rubei tres albi
in altera parte tres lineae Stellarum in
Campo Caeruleo

Campo Ceruleo Sendomiria Urbis Rex in solio et aquila desup.

Lubl: Pal: Cervus in Campo rubeo in collo Corona aurea Lublini Civitatis caput.

Posnania Palatinat: Aquila alba sine Corona in Campo rubeo Posnaniae Urbis Turres tres in porta duae claves decussatim

Calissi: Pal: Caput Bisontis inter cujus cornua Corona aurea porta Nares circulo transeunte Calissij Porta in muro et duae Turres inter quas tibicen inflat cornu.

Siradi: Pal: Leo niger medius et semi aquila nigra cum Corona aurea in Campo flavo Siradiae tres turres cum porta in medio Turris aquila.

Vielun: Terrae Agnus cum vexillo et calice in Campo rubeo.

Lancicien: Pal: Semi Leo ruber in Campo albo et Aquila semi alba in Campo nigro cum Corona aurea.

Ploc: Pal: Aquila nigra in Campo rubeo in pectore P.

Raven: Pal: Aquila per omnia similis priori in pectore R.

Dobrzyn: Terrae Caput humanum cano barbatum cornutum in Campo rubeo desup et infra Coronam habet.

Zathoria Districtus Aquila alba cum Litera Z. in pectore

Osviecim: Duc: Aquila nigra cum Litera O in pectore

Kijovi: Pal: Ursus in Campo rubeo ex altera parte Angelus in simili Campo.

Vladisl: Pal: Media aquila rubra medius Leo niger in Campo rubro.

Masoviae Pal: Aquila alba alis expansis in Campo rubeo

Prussiae Duc: cum Palatinatu Culmensi et Marieburgensi aquila in Campo rubro in collo Corona aurea et manu gladio armata.

Pomer: Pal: Gryphus niger in Campo albo.

Livoniae et Kurlandiae Duc: Gryphus albus

Podlachia In una parte Vexilli Aquila alba in altera Eques armatus.

Reflexe

Russiae et Podlachiae Palatinatus Leo flavus co-
ronatus in Campo ceruleo

[illegible] Pal: et Czersk — Crux alba in vexillo viridi

Wiznae Terra — Monedula nigra cũ Corona aurea in Campo albo.

Chelm Terra — Ursus albus inter tres arbores in Campo viridi

Premisl Terra — Aquila biceps Coronata in Campo Ceruleo.

Braclaw: Pal: — Crux alba in Campo rubeo

Camenecz Urbis — S. Georgius in equo draconem interimens.

Magni Ducatus Lithuaniae miles Cataphra-
ctus cũ mitra supra scutum bina cruce
signatum.

Vilnensis Pal: — In vexillo rubro ex una parte eques cata-
phractus ex altera Columna alba antiquae
Gentis Columnarum insigne.

Vilnae Urbis — Columna cum porta in medio

Trocen. Pal: — Eques Cataphractus in Campo rubeo

Grodnensis Distr: — Eques similis in cujus scuto Litera J.

Samogitiae Duc. — Ursus niger in circulo in albo [illegible].

Smolensc. Pal: — Vexillum rubrum in quo Scipio aureus.

Nowogrod. Pal: — Angelus niger in Campo rubeo et eques armatus
[illegible] Eques armatus.

Vitepscen. Pal: — Eques armatus in Campo Ceruleo.

[illegible] Palatinatus — Eques armatus in croceo vexillo

Minscen: Pal: — Eques armatus in albo Campo cũ vexillo purpureo

Livoniae Pal: — Gryphus albus erectus in pedes in Campo rubro
cum Gladio in pede dextro, in pectore autem
Literae S.A. i.e. est Sigismundus Augustus
qui hoc stemma dedit Livoniae eamque in-
corporavit.

incorporavit, Lithuaniæ anno Dni 1567.
Septem mundi miracula hæc recenset antiquitas.

1mo Babylonis muri quorum ambitus erat Stadiorum seu passuum 48105. altitudo 200 latitudo seu crassities 50 in ipsa urbe horti pensiles erant illi et columnis innixi totum opus hoc Semiramidi adscribitur.

2do Pyramides ingentes erant moles è lapide quadrato coctove constructæ ab Ægyptijs Regibus prope Memphim Urbem. Harum grandiorem trecenta et sexaginta hominum millia totis 20 annis condiderunt cumq nihil annonæ aut mercedis penderetur operis præter pauculas cæpas et allia in ea tamen ipsa impensa sunt 800 talenta.

3tio Mausoleum. Mausolus Rex Cariæ cui defuncto Arthamisia fidelissima conjunx monumentum exstavit adeo magnificum ut obstupesceret Orbis, huic indidit cineres Mariti de ijs quotidie partem é poculo hauriens quasi se ipsam præbitura pro vivo sepulchro hinc est quod splendida sepulchra hodie mausolæa dicuntur.

4to Labyrinthi erant horti varijs anfractibus flexu implicati sed ingentibus fere spatiosissimis ædificijs in varios meandros flexuntibus. Horum quatuor erant celebratissimi Primus in Egypto alter in Creta a Dedalo fabricatus cui inclusus erat Minotaurus quem Theseus occidit 3tius in Lemno Insula

Quartus

Quartus in Italia quem sibi pro monumento condidit Porsena Rex.

5to Colossus apud Urbem Rhodu statua erat solis in aditu portus aere fusa, tanta altitudinis ut triremes passis velis ejus crura transjicere non possent terrae motu dejectus fuit.

6to Dianae Ephesinae templum excitatum est totius Graeciae Asiaeq collatis opibus, artibusq labore in ducentesimum annum protracto centum 24 columnae a totidem Regibus positae totum opus intus fulciebant, sed Herostratus omnia flammis dedit.

7mo Turris in Pharo insula excitata prope Alexandriam quae navigijs noctu accedentibus lumen praebuit, hujus loco ab alijs memoratur Jovis Olympij Statua.

Septem Graeciae Sapientes ante Christum, natu annis 600.

1mus Thales Miletô natus Juvenis ephebis egressus noluit Conjugij lege se obstringere causa asserens esse se nimis juvenem senior factus cur id ipsum recusaret dixit se jam nimis esse senem.

2dus Pittacus Mytilenaeus primu castra senteq mea musis operam coepit.

3tius Bias Prienensis hoste ineunte cum alij facultates suas in tutiora loca inferrent ipse omnium ..... exiit inquiens omnia mea mecum porto animum nempe et sapientiam quam nullus hostium rapere posset

pere posset

4tus Solon Athenar Legislator Craso opibus inv elato author fuit, ut felicitatem interim premeret. Neminem ante mortem Beatum putandum esse.

5tus Cleobulus 6tus Chylo 7mus Myson cujus loco aliqui ponunt Periandrum Corynthiorum Tyrannum.

GEOGRAPHIA

Geographia Est universa Terra quatenus nobis cognita est descriptio differt a Cosmographia quod hæc Mundum etiam Cœlum comprehendat Horographia vero Regionem aliquam seu insigniorem Terræ partem describit. Topographia particularem Terra locum explicat. Hydrographia est descriptio aquarum quæ superficies una cum terra sumpta fuit Globum Terrestrem seu Terraqueum Termini in Geographia continentes. Continens seu firma terra est magna pars Terræ quæ non est circumdata undique mari Peninsula Græce Chersonesus est spatium terræ permodum Insulæ Isthmus est Terra contenta inter duo maria ut Corinthus. Via Passus est transitus strictus in montibus quibus itur ex una in alteram Regionem. Greve sunt loca sabulosa ad mari Promontorium est Terra ad Mare quæ si elevata est dicitur Capo si non habet illam elevationem dicitur punctum.

Donde dicunt

dicuntur Lacu vel Mantiumbi Sabulosi ad Mare
Archipelagus accipitur pro magna superficie Maris. In quo plurimae sunt Insulae. Sinus vel Golpho est superficies Maris quae intercipit inter duas Terras u.t. Sinus Persicus sinus Arabicus Detroit seu strictus transitus inter Terras de mari in Mare, Lacus est Congregatio aquar. in terra firma. Radi est locus commodus jaciendi anchoras. Rivus seu amnis est congregatio variar. aquar., ~~in terra firma~~ quae nullum habent nomen donec ad mare pervenerint. Fluvius seu magnus amnis qui certo nomine apellat. confluens est locus ubi duo rivi seu fluvii junguntur. Ostium est locus unde incipit Fluvius in mare vel Lacum cadere. Canalis est fluvius artificialis factus ad navigationem vel de Regionis Lacosa

DE SPHERA

1mo Sphera est Machina composita ex decem circulis in cujus medio concipitur globulus quidam qui repraesentat Terram..

2do Usus Spherae inventus est tum propter cognitionem figurae partium et situs istius universi tum propter aliquam similitudinem ad Terram.

3tio Circulorum componentium Spheram sunt 6 majores et 4 minores majores ideo quod Spheram in duas aequales partes dividant minores vero qd in aequales majores sunt
:. Horizont Meridianus Equator Zodiacus
et duo Coluri

Coluri solstitiori nempe et aequinoctior. Minores sunt hi duo Tropici, et duo polares nimirum Tropicus Cancri et Capricorni et polus Arcticus et Antarcticus.

Horison 1mo sciendum qd Horison est Circulus qui dividit partem Sphere seu Mundi quem videmus ab eo quem non videmus, 2do quando est dies in uno Hemisphaerio nox in altero omnino esse debet. 3tio prodest ad cognoscendum ortum et occasum stellar. et Planetar. 4to ad cognoscendum elevationem poli siquidem elevatio Poli est arcus Meridiani interceptus inter polum Mundi et Horisontem 5to cognoscitur quoque p. Horisontem finit et siquidem finit est punctum sam imminens nostro Capiti et qd aequaliter distat ab omnibus partibus Horisontis 6to p. Horisontem bene explicantur quatuor puncta Mundi Cardinalia nempe, Oriens meridies Occidens et Septemtrio.

Meridianus est Circulus qui concipitur transire p Polos Mundi et p Polos Horisontis p hunc Circulum explicatur bene meridies siquidem tunc esse concipitur cum sol ad meridianum venerit et tunc quoque nox cui est in meridiano inferioris Horisontis.

Aequator Est circulus major distans 90 gradibus a Polis Mundi ideo autem aequator dicitur quod cum sol est in hoc circulo Equinoctium est in tota Terra idest aequalis dies nocti

Zodiacus est magnus circulus obliquus qui continet 12 signa seu Constellationes quas sol annuo cursu peragrat in medio hujus circuli reperit Linea divisa in 360 gradus quæ vocatur Ecliptica ideo autem sic nominatur quod dum sol et luna reperiuntur in Conjunctione seu Zyzigijs Eclipsis est pro tunc solis et Lunæ dum hæc duo Astra sibi opponuntur fit Eclipsis Lunæ signorum in Zodiaco sunt sex Australia et sex Borealia hoc versu expressa.

Sunt Aries Taurus Gemini Cancer Leo Virgo.
Libraq Scorpius Arcitenens Caper Amphora pisces.

Coluri sunt duo Majores Circuli qui se secant et angulos rectos sub Polis Mundi unus dicitur Colurus Equinoctiorum alter Colurus Solstitiorum. Solstitium intelligitur hic quod sol non ascendat ultra Tropicos sed cum ad unum venerit revertitur ad alium. Coluri serviunt ad Equinoctia determinanda ubi enim in 4 puncta æquatoris Ecliptica dividunt cognoscunt quatuor Equinoctia Vernum Æstivum Authumnale et Hyemale

Equinoctium Vernum circa diem 21 Martij in ariete fit equinoctium vernum et ibi sol trium mensium spatio tria signa transit hæc. ♈ ♉ ♊

Solstitium æstivum circa 21 Junij in ♋ fit solstitium

fit solstitium æstivum & similiter triū mensium spatio tria signa sol percurrit nempe ♋ ♌ ♍

Æquinoctiū anthumnale circa 22 septembris in libra fit equinoctium Autumnale et similiter tribus mensibus tria signa sol transit nempe ♎ ♏ ♐ ⟶

Solstitium Hyemale circa 22 Decembris in Capricorno fit solstitium Hyemale et trium mensium spatio sol tria signa quoque Hiemmalia transit quæ sunt ♑ ♒ ♓.

Duo Tropici sunt minores Circuli distantes ab Equatore 23 et medio gradibus in parte septemtrionali datur Tropicus Cancri in meridionali vero dicitur Tropicus Capricorni.

Duo Polares sunt Circuli minores videlicet arcticus et antarcticus, qui concipiuntur descripti esse in Cœlo et referuntur ad Polos, seu extremitates Mundi v axis ejus quilibet autem circulus Sphera dividit in 360 gradus item quilibet gradus in 60 et iterum in 60.

Quilibet autem gradus metitur 15 milliaribus Germanicis.

Hi autem omnes Circuli in Sphæra contenti pulcherrima quadam Analogia in Terra exprimuntur ita ut Linea æquinoctiali vg. quæ in cælo fit respondeat æquator in Terra è Regione

illius qui est

qui est in Calo

Modus Inveniendae Latitudinis

Latitudinis Nomine significatur quantum tantum locus aliquis distat ab Equatore a quo versus utrumque Polum consideratur Latitudo modus est autem hic.
Accipiatur numerus altitudinis meridiani ad solem in aliquo puncto aequinoctium et numerus ille subtrahatur a quo qui numerus est semper idem in quolibet Horizonte ad suum Zenith quod remanet ex substractione est numerus altitudinis meridiani.
Longitudinis autem inveniendae modus difficilis est ex eo quod res concordandi in assignatione meridiani sed quilibet pro suo placito hunc et hunc constituit nam longitudo loci est derogatio a primo Meridiano.

De Climatibus

Clima est certum spatium Terrae in quo maximus dies aestate major est 2 horis quam in inferiori Climate qui est propior aequatori et minor altera media hora respectu illius Climatis qui ipsum praecedit versus Polos.
Maximi autem dies sub aequatore sunt 12 horarum sed augentur quolibet Climate per mediam horam usque ad 24 Clima ubi dies maximus est 24 horarum. Sed post Circulum arcticum sicut et Antarcticum

et antarcticum Climata differunt 30 diebus et sunt usq ad Polum seu Climata 6 quorum ultimum habet diem seu mensium perpetuo inde fit quod ab Equatore usq ad ipsum polum 30 climata assignant.
1mo Primum Clima seu habitantes sub primo Climate habent diem 12 horarum et ½ ut in Moluccis Insulis Maldivis Sumatra.
2do Sub secundo Climate dies est 13 horarum ut in Aethiopia
3tio Sub 3tio dies horarum 13 et ½ ut in Arabia Mexico.
4to Sub quarto horarum 14 ut Alexandria et Insulis Canarys.
5to In 5to dies est horarum 14 et ½ ut Babilonia Tunisi. Lect.
6to In 6to horarum 15 ut Lisbona Palermi Matriti
7mo In septimo 15 15 horarum et ½ ut Marsellie Romae Constantinopoli
8to In octavo horarum 16 ut Parisys Viennae.
9 In nono horarum 16 et ½ ut Pragae Cracoviae
10 In decimo horarum 17 ut Londini Dublini In Ostolkolmi Varsaviae
11mo In undecimo horarum 17 et ½ ut Vienna Smolensi.
12mo In duodecimo horarum 18 Edenburgi, in Scotia Regia Copenhagen.
13tio In 13 horarum 18 et ½ ut Stocolmi Reveli
14to In decimo quarto horarum 19 ut in Orcadibus Insulis et Russia alba.
15to In 15 horarum iterum 19 et ½ ut Petemburgiae.
16to In decimosexto horarum 20 ut Moscoviae Vologdi

17mo

17mo In 17mo horarum 20 et ½ ut in Fillandia
18vo In 18 horarum 21 ut in Norvegia
19no In 19 horarum 21 et ½ ut Tabolzin Siberia
20mo In 20 horarum 22 ut Vitsan in Finlandia
21 In 21 horarum 21 et ½ ut Tornea in Botnia
22 In 22 horarum 23 ut Cagemburgi in Chaiozia.
23 In 23 horarum 23 et ½ ut Satchot in Islandia.
24 In 24 horarum 24 ut Hola in Islandia.
Haec sunt Climata horarum sed sex sequentia sunt Climata dierum etenim per dies accrescunt semper per 30.

Sex Reliqua Climata.

1mo In primo Climate quolibet anno dies est ex 31 die composita ut in Japonia Moscovitica
2 In secundo dies est semper quolibet anno ex 60 diebus composita ut in Groenlandia.
3 In tertio dies est 93 dierum ut in Zembla Australi
4 In quarto dies est 124 dierum
5 In 5to dierum 155 ut in Spitberga.
6 In 6to dierum 186 ut sub ipso polo arctico sed hi posteriores loci et Climata vix habitabilia sunt hominibus.
Ad inveniendum sub quo Climate

Locus aliquis

locis alicui existat ita ut procedendum est
Dummodo sciatur quod horarum est dies longissima
aestate in eo loco subtrahi debet 12 ab illo
numero horarum et residuum per duo multiplicandum
Multiplicatum dabit tibi Clima

Exercitium Scholasticum

In Materys Status. Sermo primus

In quo datur ansa dicendi super diversis Materys.

Powitawszy z dystyngwowanym respektem Godności WWMMWWMMPP. Których w wolnym y w społecznym zgromadzeniu widzę posiedzeniu, [illegible] się [illegible] ufale myśli moich iż na takie piękne Szlacheckiey Braci mogę patrzać osoby, niewiem jakaś sekretna moc wzbudza we mnie chęci abym to prywatne nasze zgromadzenie nazywał tym miejscem rad poważnych polityczne y w Dyskursie potrzebne wspólnie tu naszych traktowanie Materyi. Wszakże ieżeli niegdyś dawnymi czasy Sokrates z Platonem z Hypparchem Cicero z Brutem Horacyusz z Mecenasem [illegible] z [illegible] drem ieden z drugimi [illegible] poważny lub o wolności lub o publicznych interessach lub o szczęśliwości ludzkiey w życiu z sobą traktowali Materyie, [illegible] ia [illegible] tego towarzystwa [illegible] mogę gdy [illegible] WWMMPP. w [illegible] uwagę [illegible] poddanych [illegible] [illegible] [illegible] kommunum [illegible] [illegible] [illegible] iest gdy kto [illegible] z siebie [illegible] myśli [illegible] [illegible] [illegible] która za sobą złe lub dobre ciągnie [illegible] [illegible] czasem [illegible] y ous[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

ufaszych powierzyć swego ułożenia a także niezbłądzi
albo też łatwiey sobie hazardownie wykryie imprezy
przez wzmiankę s potężnego z ktorym niechcemy
[illegible] otwieramy się tak [illegible] aby wszelki
sekret w myśli zatajony zawsze y każdemu
był powierzony. bo tego sama idea teraźniey-
szego świata polityka zabrania, a przytym lecz
takim czyli wszystkim na siebie nie będziemy otwar-
tszymi w ktorych mocnieyszy niegodzie. Wszakże Du-
chowna nawet iest maxyma. *Non omni homini
revelees cor tuum. sed cum sapientibus et pru-
dentibus age causam tuam.* a trafia się często
że powierzywszy całkiem prostey edukacyi czło-
wiekowi w sprawach Publicznych nie [illegible]tego
swego zdania nie tylko nas rada nie wesprze ale
owszem przez niedostatek rostropnosci y odwagi
w tych rzeczach nasze ułożenia albo zmąci albo
z gruntu przewroci, tym mniej wszem podług przy-
słowia francuskiego. *Il vaut mieux Balle, seul
que d'etre mal accompagné.* Lepiey się sa-
mem u siebie w złym y niegodnym towarzy-
stwie. Powiem ja też potrzebę twoią iż znayduie
w którym z WWMMW Panow nie tylko chwalebney
edukacyi dowody, ale też wszelkiego uczeń-
ciey materyi rozumienia znaki. a tak iż też
z którym mysli moich im się zwierzyć
mogę, y spodziewam się nie ponownie, tak każdego
wyłączny ich satysfakcyi na ktorey iedynie się sam zdo-
bye potrafiłbym. Lecz żebyśmy dobrym poża-
tkiem teraźnieyszy zacząć y skończyli discurs, po-
zwolicie mi WWMMW Panowie tego honoru że ia pier-
wszy zabiorę głos, a naprzod przypatrzywszy się
ostatniemu w Polszcze naszey zbytkowi w każdey
prawie okoliczności zdałoby mi się *Legem sumptuariam*
postanowić byłoby dobrze, aby na wielu Szlachciom
nad stan sobie pozwalaiących [illegible] bez wzglę-
du na szczupłe intraty wydatki, ale raczey podług
pozycyi y honoru [illegible] mniey potrzebnego, byśmy
przez ten czas wszystkie w Europie Chrześciańskie
Królestwa, te nas nierownie wielkiemi przewyższaią
intratami, a my przy szczupłosci fortun naszych
zbyteczny i zamtny zbytkiem. Gdyby u nas w Polszcze

być niemożo

Byc niemoże dosyć chyba kiedy nazbyt, nazbyt
Sług nazbyt [illegible] nazbyt koni y psów, Pikinierów,
Hajdukami, Draganów, Kozaków zgoła wszystkiego nad
potrzebę y strat, na coż prosto idą tylko dla [illegible]
rozkoszy, wszystkiego naraz nie pytay, że potrzeba
iakby wszystko właśnie z [illegible] płynąć musiało
u Horacyusza opisanego Wieśniaka. Rusticus
expectat ut defluat amnis, at ille labitur et in
omne labetur volubilis aevum. A wszakże niedziwić się
mamy, że iako Państwo całe tak y Familie zby-
tkiem giną, niech będzie przykładem Rzym dawny
y władza iego, póki się nie wniosły zbytki y delicye
Całego Ziemskiego, pokąd stał, kwitnął y słynął, y ubi
nie których inne Rzymu przywiodła, z innymi
nie zgodam, Ja przecie mówić że ile z zbytku upadły
ba z niego rabunie niedostatek nędza, a ta także pobudzała
do zamysłów w Oyczyźnie szkodliwych, Ocurrum pau-
peries opprobrium iubet quid vis facere et pati. Czego
się podobno y w nas spodziewać, [illegible] że nie daley
Rzeszy iuż się tak dzieje na co y cudzemi naszemi spo-
strzegamy, inszy [illegible] wysypać summę na zamki, ka-
plice na ozdobne Rzeczy, na naprawianie kościołów
na pustne [illegible], mury, Klasztory, Szpitale y tym
podobne struktury, które długo trwać mogą y prawie
y prawie nieśmiertelną sprawują pamięć, a nie sypać
pieniądze na liczny różnych Pachołków Hajdu-
ków, strzelców na barwy niepotrzebne, co przyniesie dla
Boga? Nie to na wozie iedney siedzącemy kupić
na pański dom, lub więcey, [illegible] złotogłowiu,
Axamitów, y tak wszystko u nas nagrzeszenie do
[illegible] w przekorze nie pytay depozytu iednie u tego
do więc bogacimy cudzoziemców kupując drogo
ich towary Materye, Bławaty, które oni nakupuią
robią per Polonianum bo tu nic godnego nie przeda-
ią nam chyba co przedać u siebie nie mogą. A gdy
gdybym [illegible] więcey tych Kupców w Polszcze przyszło
[illegible] pokazać napewniey, tylkobym się mylił nie mało
a przecie na tym dość się postrzedz nie mogą
albo raczey nie chcą, [illegible] y przed dla [illegible],
Kleynoty zastawiaią, byle [illegible] dogodzić,
[illegible] Żydzi [illegible] każdemu z [illegible]
żyiących aby kłaść krew w ręce y pieniądze y
[illegible] iesteś [illegible] [illegible] wyprowadzą
wydatkom iego albo zeby każdy na [illegible]
sobie napisał

sobie narażał. ne sumptus superet censum.
Służełaby się nam rządzić w tey mierze przykładem Włochow, Niemcow, Hiszpanow, ktorzy się swą piędzią mierzą, nie depensuiąc więcey nad intraty nie zawodne, y tak aby się z nich ieszcze do Skarbu odłożyło. Następowało Lex sumptuaria, ktore niegdyś w Rzymie, y teraz po wielu Państwach zażywania, ta na ponawianie zbytku Polskiego naylepsza mi się zdaie, y gdyby generalna dla wszystkich, a potym partykularna podług różności Stanu ułożono regułą, iako kto ma żyć, wiele sług chować, wiele na garderobę łożyć, a to wszystko pewną dyspozycyą karą, niejedenby z tych, co iuż upadli, do dawney przyszedł fortuny, y utracone skromnym życiem odzyskał mienie. Ale nie tak się mocno przy danym zasadzam zdaniu, abym zdrowszey rady W.W.M.M. Panow nie approbował, y owszem chętnie słucham cokolwiek W.W.M.M. Panowie w tem myślom y uwagom moim mogą zalecić.

Sermo Secundus.

Mości Panie Bracie.
Ja zapomniałem w dyskursie tym WMPana wspólnie a nader pożyteczne uważania maxymy, takie u mnie znayduiące, iż radbym był też nayduiący w tey Materyi mowiący, wszystkie atoli iednak powiem co myślę, żałbym się WMMPanom niejednemu solą w oku, gdybym to Publicznie nie w tym naszym osobnym traktował posiedzeniu, a przytym może kiedy tak pożyteczna y potrzebna w Państwie naszym przyidzie do skutku propozycya, tylko innych mniey, a niemniey potrzebnych wygadać, wyprosić.

wypraszałam niemożemy

wypersuadować niemożemy. Nieszczęśliwa wol-
ność y iedno słowko niepozwalam y tysiącu mo
wiącym zatyka gębę. Będaymyż to, że [illegible] więk-
szą częścią nayrostropnieyszych Panów y
Senatorow zgodzi na to, toć iest że mało
na tym gdy ieden albo dwoch wszelką do
brego ułożenia nadzieię na niec obraca.
Daymyż iest że to że [illegible] odwłoka [illegible]
do Seymu odwłeczć się [illegible] mażeń [illegible]
być ustanowiona, y wszże tasz będzie iako
mowiemy? dalbyto Bog aie [illegible]
[illegible], bowiem więcey w przypadku [illegible]
[illegible] znaleść [illegible]
[illegible] na iedne [illegible]
[illegible] dwoch tysięcy y więcey [illegible]
[illegible] głosow. Wszakże na to patrzemy
y [illegible] od tylu czasow iak się Seymy
[illegible] słowem powiem wszytko
[illegible] przywiązanym [illegible]
zaślepiony interessem z [illegible] y [illegible]
[illegible] Dobra Publicznego zgubą własnego
[illegible] y iednym iakom wyżey powiedział
[illegible] nieprzerwanym [illegible] za sola-
cyą [illegible]. Zatym [illegible] Panowie, iak mnie
się zdaie w tym razie nayżeyo [illegible]
zakończyć się rada [illegible] harmonię zmowi
[illegible] odezwać. Contentuymy się [illegible] tym
że myślemy y radziemy o dobro [illegible]
naszey, lubo to wszystko spełznąć może [illegible].
WW. Panowie daymyż więc pokoy tey materyi
kiedy iey żadna nasza industrya do skutku
przyprowadzić niepodobna, chyba co sprost-
[illegible] teraznieyszy Królestwa naszego prze
mienia [illegible]. Ci że mi [illegible] z WW. Panami
posiedzenie y ustna zabawa tuż smakuie
iż iey na piękney materyi [illegible] y przestać
niegodzi się.

nie godzi się, pozwolicie WMWMPanowie abym ja
też podobne reflexye, które mi się właśnie
w myśli pod ten czas opisze mogły do zdro
wey iak podać uwagi uważałże [illegible] za po
wszechnym Natury rządzeniem miłsza
mi iest y łatwieysza Czucia rozumnemi
rozmowa niż z samym sobą, o to zaś uniże
nie upraszam, aby każdy z WMWMPanow
nie zobopólnie dyskursu mego samym mil
czeniem chociaż w kontr powiedział,
a tak w różności zdania y prawdy lepiey
dojdziemy, w których a błądzących nas
każdy poprawi. Że ja nie jeden mogę WMWMPanow
doskonale wyszukiwać ani opisać może tey
nieszczęśliwy w liczbie nie naylepszy od
miany [illegible] widzę y doznawam, że Przod
kowie nasi w złotych niegdy żyjący czasach
nam teraz nie [illegible] y [illegible]
wiek żelazny zostawili, ale poprawiam się
w słowie, próżno winuję Przodków naszych
ony sami tak nieszczęśliwi alle raczey winni
jesteśmy, bo widzę próżno rozpluwać
Zatem gdzie każdy iest swojego nieszczęścia
kowalem, samiśmy mogąc winni nie strzegąc
[illegible] prawa, pozwalając a ka
też [illegible] gwałcić, niedziw żeśmy na ten
żelazny wiek trafili, utracilismy wszystkie
prawie ozdoby dawne, tak iż [illegible] albo
[illegible] nie iest tak rzadka rzecz, iako potrzebna
na świecie, [illegible] szczerość, łaskawość nakoniec
sama Astrea, która sprawiedliwości
po nas ziemi [illegible] y od nas odesła pita
Ale powie mi kto może, y prawie a zaś
nie mamy, jako Grodow Trybunałów, [illegible]
y Ziemskich Sądów. odpowiadam ja, iest tego
aż nadto; ale niedostaie sumnienia y umie
jętności prawney czego gdy [illegible] w których

niema

niema, musi tam koniecznie szwankować spra-
wiedliwość, y niedziw że się tak dzieje bo y o-
bieraią takich którzy iak żyią, nie wiedzą, co
Prawa mowiąc dziesięćkroć, szkoła to Trybunał
dla młodego, gdy Deputatem zostanie, a ia
mowię co myślę; Biada! biada! [illegible] na
ktorey iest szkoła wprawiaią. O! nie chciałbym
ia być tą [illegible] aby się na mnie De-
putat młody miał zaprawić. Przypatrzmy się
MM. Panowie iakto zwykło bywać gdy Seymiki
nastąpią Deputackie zjadą się tam fakcye
y każda swego promowanie utrzymuie. Juz
z ostatnimi kosztu [illegible] y [illegible]
mnie nią; Niepatrzą tam czyli Pan Bog [illegible]
wał gdzie przy Sądach z rozumie profes-
sży też kiedy pisywał w Kancellaryi
nie patrzą iakie y cnoty, Summienia kto-
[illegible], dosc na tym że go trzeba uczy-
nić Deputatem aby się przyzwyczaił w
Prawie. [illegible] Bog [illegible] [illegible]
tenczas się dopiero uczyć prawa; kiedy trzeba
iuż być doskonałym, [illegible] [illegible]
cya szlachecka idzie, aż tu Pan Poseł dopiero
na naukę prawa iak do Szkoły idzie, co zaś
następnie [illegible] [illegible] każdy do-
myśli: Dawniey zaś są mędrszy bo starsi ale
starsi w złości w zdradzie y fałszu y ci pamiętaiąc
swoiey [illegible] żadnego nie omieszkaią Trybunału
Wiedząc z dawniey praktyki, że nie iednemu
stanie za wieś y druga. Kiedy z tysiącami
niesprawiedliwego zysku powrócą do Domu.
Przysięgaiąc oni przysięgaią! ale znaczenie
praktykuią, z lada [illegible] mowiąc że to
nie Simonia iakoby tylko to Swięte kupować
było grzechem a przecież wiedzące o tym [illegible]
że [illegible] brał Diabeł dziesięcinę z Zarobku
niegodziwego, [illegible] tego Żydka który się [illegible]

[illegible]

ne domu Zosiuc stopnieje iak sniey tak ze sie ani dzieciom ani krewnym nic niedostanie, co to powiada że de male quaesitis non gaudet tertius haeres co i ja mowic, przyp..., y ... ktorzy nas tym Trybunałom ... tylko to ... pewnych ... wyd Deputatow a zatym ... piania, przyidzie to ... ... do ... Marszałkami ... ... się na to drugi zas rzecze napisze ... tam ... Sędzia, Marszałek Prezydent, y takaz to ... Sprawiedliwosci Administracya ... iak uważam na to co ... Starego ... Platona ... Cartesius że zadnemi ... ... Filozofowie ... tylko powaga ... ... mowiąc. Ipse dixit ipse autem erat Plato. co ... wspomniony Cartesius mowi: ... Magistri sui ... praejudicio ... ratione valeret authoritas. Ale to był błąd bez zawodu sumnienia więcey się zaprawdę ... Trybunałach y sądach naszych gdy zatym ... ... Boga, ... Bliźniego, ... y zawod sumnienia ... snego nastepuie ... ... na tym ... ... a chwała Bogu że się ... ... y ... na ruinę naszych Trybunałow ... albo się lepszego w ... administracyi sprawiedliwosci ... regulam ... albo też ... miały zupełnie zaginąć ... ... do ... tak często y ciężko Pana Boga.

Sermo Tertius

Sermo Tertius

Co tam niegdyś Augustus Cesarz Rzymski do jednego z lmi[?], z Tłaszych Konsyliarzow zwykł mawiać Tu aliquid ut videam uti tua esse to ia bojąc się podobney krytyki do siebie stosowie, y niechcąc bydź tak przeważnymi w materyi ktorym tylko słuchaczem, kiedy mam honor dopomagać WWPanom Kompanij dono moge z pozwoleniem ich y dyskursu ktorey przod wybaczyć mi JWW WWPan że się nieco z zdaniem moim przeciwko opinij Jego wynosze mięszać się zaprawdę Mości Panie tak generalnym terminem wszystkich Deputatow Sędziow krytykowac, co czymy to że połowę w jednym nieumiejętnosc w drugiem przeciwnie z Pacyentami, to jest że zła konsekwencya że wszystkiey ciekłosci złego sumnienia a potym cała administracya na sumnieniu sprawiedliwosci sądzących zawisła. Ktoż proszę z ludzi żyjących może tych sekretnych serca dojść skrytosci ktore tylko samemu Bogu y umiejętnosci Jego są rezerwowane. Deus enim scrutatur corda et renes nostros. Znaczna była to by krzywda godnosci y przeciwna tych jak Mciow Deputatow ktorzy niewwodząc się prywatnym stron respektem sumnienie podług Boga rzetelnosci y prawdy sądzą. Nie rozumiejcie proszę WPan, abym y ja iakim kolwiek punktem interessowany byłbym w tey materyi. Iam nayprzod daleki od tego a potym stawię exponowany na taki

Urząd

Urząd i Osoby przez generalną Imienia Chrze-
sciańskiego obligacyą bronić iestem gotow
bo że żaden nieumieiętny, tec nie więcey,
że żaden praktykuie, nie niewięcey uskarże
to nie iest taki grzech iak ow pierworodny.
gdzie in uno Adam omnes peccavimus.
Teraz zas personalne defekta ani mogą
ani powinniśmy wkładać pokuty na tyle nie-
winnych. Prawda iest powszechnie dzisiay
wydanie Sentymenta y godne uwagi WM:
WM Pana lecz cóż kiedy prywatne Rady
nasze niepomogą skutecznie na de-
fekt Swiętey Sprawiedliwości, y łatwieyby
nam podobno przyszło skleić y zlepić Korab
Noego niżeli w tych okolicznosciach cza-
sów y Rządy korrektę Trybunałów y Są-
dow windikować. Wszakże niedługo nam
czekać a obaczemy izali te zam[illegible]na
Dobre nasze niewypisane. Ale dołożymy
więc pokoy temu, czego prywatna Kon-
ferencya bez Seymowey zgody, uleczeć nie-
możemy, podam ia do uwagi WMM Panow
taką materyą, ktora od nas samych
bylesmy chcieli może dependować, chwale-
bne sią cudze kraie, iako to Anglia, Gallia,
Hiszpania, Włochy, Niemcy, y inne z
dobrego porządku y liczney ich Miast ludz-
ności, tak iż tu u nas dwa lub trzy
na kupę zniesiony Woiewodztwa tyle
nie znayą ziemi y ludzi co tam w iednym

Mieście

Mieście gdzie nie nowina trzy cztery pięćkroć
stotysięcy w iednym Mieście. Zkąd się ła-
two domyślić, że też Miasta y bogate y po-
rządne są, kiedy się w nich tyle tysięcy lu-
dzi z wygodą, zarobkiem y dostatkiem ży-
wić mogą. Były w prawdzie y u nas choć
w nierówney proporcyi niegdyś sławne y
Ludne Miasta iako to Kraków, Poznań, Lwów
Przemyśl Jarosław etc. teraz iedne tylko
mamy Warszawę, reszta Miast Miasteczek
poszło na owe kierności, Wsiami
zruinowane gdzie prezydent za pługiem
dziedzi za bydłem Burmistrz y Ławnicy
w lesie z Cieślami w śród rynku ogród
kapuściany, lub z inszą jarzyną Ratusz
pod słomą, zgoła wszystko nie w pięć ni
w dziewięć bez porządku. zapewne nie-
możem się wymówić czasem y długo-
ścią iego bo wszelkie inne rzeczy iednego
y drugiego Wieku przeciągiem [illegible]
ale Miasta im dawnieysze, tym mocniey-
sze trwalsze y bogatsze być powinny. Pe-
wnieysza to iest dla czego na ten Miast na-
szych upadek patrzemy, że tych [illegible] Staro-
stowie Królewskich albo Dziedzicznych Miast
Panowie dla do dziesiątey części obywate-
lów, podupadłym nie dopomagaią y [illegible]
tego rozumiejąc że gdy poddanych swoich
[illegible] zgoła u dobrze albo niezaraz albo ni-
gdy nieporosną. Niegodzisz zatym WWPanowie
aby insze Państwa nad Polską przym [illegible]
aby industrya ludzko ziemska nasze przepisała
mamy ieszcze y my takowe sposoby, iżeli
nieskądinąd to przynaymniey z Miast bo-
gatych y porządnych [illegible] chwały Naro-
dowi. Wielka to

Większa to wysoka chwała, ktora przeczyni
ieden sobie przypisał. Urbem Lateri quam
parvam accepi magnam reddidi, y Ow Au-
gust Swiata prawie całego zostawszy Pa-
nem, tym się industryi swoiey przyznał
dziełem, że zastawszy Rzym z cegły, z mar-
muru wystawił. Ale mnieysza iest, zdobić
Miasta fabrykami, to gruntu wynieść ie z
małych początkow, a potym w porządek
y potęgę y dostatki zapomoc. Naybardziey
zaś tego Polska nasza potrzebuie, krom że
przy żywności swoiey, że tak uboga iest
nie insza przyczyna tylko niedostatnie rządy
y nieporządne Miasta; życzę tedy aby ia-
kim sposobem mogły się naprawić między
powszechnym uproszeniem WM WPanow cierpli-
wość podam tu niektore sposoby. Dwojakie
są przyczyny przez ktore Miasta rosną, ktore
Polska nasz Satyryk Lubomirski nazywa: iedne
powierzchowne, drugie wnętrzne. Pierwsze
albo pochodzą z dobrego położenia mieysca
naprzykład gdy iest defluxia rzeki, Portu bliskość
kraiu żyzność albo więc wesołość mieysca
co swoie wiele pociąga do siebie, y pomieszkania
wielu. Z pomagaią często ludzi postronnych
zgromadzenia, iako to gdzie iarmarki, albo
Trybunały, Seymy, też dopiero gdzie Dwor
Krolewski, Akademia sławna, dokąd wszyscy
ciągną, a to wszystko trzeba Panu przemyśliwać
naprzykład mieysce sposobnieysze Portu przy
rzece iakiey wielkiey, to nabudować Szpichle-
rzow, te drogi naprawiać, gościńce dobre
y wygodne uczynić, potym uczynić gdzie
iarmarki Zawołania, ludne, y tym także dopoma-
gaiącym obronę y ochronę bezpieczeństwa gościom
wygodę obmyśliwszy. Już potym mieszkańcy

albo Akademie

albo w rzemieśle fundując gdzie sposobne mieysce
y wesołe być może Dworu swego także trzy
pełne być może przenosząc y owszem iednostay-
nym mieszkaniem bogatych Obywatelów, bo
wszystko iak łatwo iest do wykonania, tak
każdy przyczyna do pożądań y bogactwa u-
doskonalić Miasta. Drugi sposób podźwignie-
nia Miast ten by mi się zdał dobry, gdyby wy-
sokie Panowie Stanisławie protegowali y
wyrobili Jura protectionis czyli żeby uczyni-
tali iak teraz są różne prerogatywy niektorym
Miastom osobnie nadane to iest immunitates
czyli excepcye od ciężarów Rzeczpospolitey
od ciężarów Publicznych, nakoniec gdy mają
nieznane składy lub Jarmarki trzeba im
wystarać pewnych rzeczy przywilejów inaczey
nie zbawisz tam mieszkańców, gdyż rzemiosło to ustaie
vel u nas nie może się rozkrzewić, trzeba je-
szcze aby się w Miastach znaydowało ku-
piectwo z rzemiosłem laborum które robią,
promowując więc rzemiosło nayprzód żyw-
ności, które się w Polszcze rodzą, rozmaite
robić materye zaciągnąwszy do tego postron-
nych rzemieślników naprzyjład mamy w
Polszcze wełnę to z niey robić sukna, mamy
len to pieńmy z niego różne płótna, nie
kupując od obcych, iest u nas żelazo, niech
przyjdą, to wszystko co z żelaza robią zacią-
gnąwszy zaś z obcych ziem Rzemieślników
trzeba ich fundamentalnie per colonias podzielić
a naszych chłopów oddać im na czeladź czynnię
którzy gdy robić będą, przyjdą do dobrego
ich produkowanie przyczyna iego zręczny
sukcesy, toć gdy rzemieślników swoich
mieć będziemy, zabronimy cudzoziemcami

Towarom

Towarow takich do Polski przywozic ktore sie u nas znaydowac mogą, a dla lepszego odbytu trzeba aby takze była cena własnego towaru, niz cudzoziemskiego. Naustatek tym naylepiey do dobrego mienia y do stałku Miasta przyyść mogą iest parsimonia to iest oszczędność y ostrożność tyche ktore iezeli gdzie, to w Miastach iest potrzebne bo nie to sztuka nabyc ale raczey nabytych rzeczy ochronic bo takie gurmel inoculnia cura labor. Zbiera kiedy zbytek rozprasza, przydam ieszcze o Zydach ktorzy sie prawdziwym molem niezmiernie niszczą tym Miasta, tak w Towarach iako y w Rzemiosłach w oszukaniu, zdradach y wymyslonych fortelach niezmiernie, to to krostwo Chrzesciański Narod do ubostwa przyprowadzi. Przez pieniądze bowiem wszędzie mają przystep, przerobią Urzad y Pana y wszystkich swiat sprakticzują. Nic zatym po tych mowach, w Chrzesciańskich Miastach zwłaszcza przy tych wolnosciach ktore od Kazimierza Wielkiego Imieniem nie rzeczą samą nadane mają do czego im pomogła iakas Esterka matka.

Nie dosyc o sposobach podzwignienia Miast lubo bym ich nierowne, więcey a więcey mogł nalicyc nie wspominam tego iako ozdoba iest Krajow y Miast budowanych y pięknych iaka obrona Oyczyzny iaka wygoda z kupiectw y rzemiosła, iaka potęga z

podatkow

z podatkow gromadnych przydam, to iesźcze
naostatek ieżeli się Ichmość Starostowie
a Panowie Miast Dziedzicznych temi niechcą
konwinkowac racyami toć przynaymniey
cum gratiâ Studia conferant in Commune
Niech im będzie przykładem Ziemia Włoska
gdzie Xiążęta iedne y drugie Miasto maiąc
dziedzicznemi są Panami y intraty roczne
Millionami liczą mogłoby to wszystko u nas
być w Oyczyźnie, gdyby się ieden y drugi, za=
działał do tych sposobow ktore Miasta
mocnemi, bogatemi, y wspaniałemi, czynią
prawda iż roku iednego czas mały iest, na
dopięcie tey imprezy, ale przeciez iako wyżey
mowię z małych składa się ciężkie, z dro-
bnego nasienia wysokie rosną drzewa, tak
z tomałych y pilnych a dobrych początkow
ud czadzi ustawnei zamienić się może
Miasto.

Sermo quartus

Posłuchawszy dość z znaczną ciekawością moiey
satysfakcyą, tak godnych tak wspaniałych
WMWgo Pana proiektow względem podwyż-
szenia y podwignienia upadłych iuż
y dotąd upadaiących w Oyczyźnie naszey
Miast pamiętnemi Claryku mowię słowy
Te cum Romulea gentis Genitore tac Surexisse
aut condenti Urbem adfuisse, non diffetcor
Ale wstrzymam się od pochwał sobie WMPana
chcąc ie w sercu y w pamięci konserwowac.

Rzecz samą nie tylko

nietylko uważam ale też tak approbuię że
życzyłbym Swiat cały do mego pociągnąć
Zdania które mam o wypadkach WMPana Senty-
mentach, w tym nieszczęsciu że więcey
w sobie do rekognicyi osoby znayduię chęci
niż sposobu. Uczyniłby WMPan mnie y całey
kompanii jeszcze znaczną Przysługę gdy-
by ten czas do spokoyney a potrzebney
konferencyi naznaczony, na niewczesnym li-
czeniu, pochwał moich miał trawić. Esty-
macya którą mi z Osoby swoiey czyni
obowiązuie mnie do dziękowania WM
WMPanu lecz że się te maniery kompliment
sam tego czasu stać mogą proszę raczy
WMWPana podać nam inszą do uwagi
Materyą.
Przychylność moja ku Osobie WPana nie
powinnaby tak gorszyć, całey kompanii
naszey aby mi ocenila pazenterim quandam
w Dyskursie, zwłaszcza gdy, seria seryis
interponenda jubentur. Atoli pomagając
dalszey rozmowy y zabawy przekłożę tu myśl
uwagi na zepsowaną karność woienną y na-
mierza wszystkiemy w Polszcze. Zawdzięczam
przestrzegam, że dobrych nie ganię Zoł-
nierzów ani owych Dobrych woiowni-
ków y onego Rycerstwa nietylko gorszy
przechodzi powierzy, że niemi całość Oyczyzny
y Rządów Woyskowy stoi. Ale cóż z tego gdy
widziemy cała Polszcze bardzo mało Dobrych
Kawalerów w obozach teraźnieyszych
znaydziemy. Pomimo bowiem wia-
domości ...

wiadomi woyny y [illegible] [illegible] [illegible]
przywodzcy, Sprawni Regimentarze, tak
że ni masz domyślnego [illegible] [illegible]
pytam się wyniszczała Oyczyzna
że nie masz w czym wybrać, czyli też
Ochota do służby woyenney w nas [illegible]
[illegible] pokucić w umyśle [illegible] długi
pokoy, zniosła [illegible] woyennie, a przy
tym [illegible] y ochota [illegible] Oycowie teraz
Miasto tego [illegible] Syna [illegible] wyprawić
trzymaią go [illegible], [illegible] zbierać nie
niemowię iak. Ale powie mi Kto iam
Woyska Kwarcianego [illegible] mowie
[illegible] nie żałować gdyby się Kto w potrzebie
[illegible], ale, tych wszystkich nie znam [illegible]
nie widziałem, chyba [illegible] na [illegible] mały
[illegible] [illegible] [illegible] o wielkim
[illegible] [illegible] nie tak nie
[illegible] [illegible] [illegible] ow Strupowie,
którzy maią [illegible] Woyska zbiegli nie tak.
Niemcy [illegible] [illegible] [illegible] niżey
[illegible] zamordowano ich iako świadczy
Cromerus nie tak mi [illegible] [illegible] lub
potym, buntownik, który maiąc [illegible]
za [illegible] [illegible] [illegible] Ustawy
Bataszy wygrał. Ale tak Bolesław
Krzywousty nie tak. Władysław który
wolał pod Warną trupem paść niżeli
tysz [illegible] [illegible] przyiaciołowi, z tym mały [illegible]
ważyszy co [illegible] [illegible] nie gdy w Woy
ska pobędziesz [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
jował ale [illegible] mówię [illegible] niż do
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] moy [illegible]
[illegible]

wszytki nie starpaniny Tloc stanawszy obozem
zmacza się y gruzi skowiac nakażdami zape
dziemdy Płytka za Morze Zapłami spóźni
niemych Debellatum super mansuas Gieron
drum: a gdzieby potrzeba ostatnie starć
... aż moje Woysko wnogi powie
dża im że Nieprzyiaciel uciekał z Woyskiem
odstąpiwszy Chełmowey odwagi spłaszczia
odpadnie serce, boiaźń w żywni pomieszanie
aż ich samych potym że teb Nieprzyia-
ciel bierze iako ptaka nad sieczą. Niesiako
starzy Przodkowie nasi trzepywali się, qualis
[illegible] et quantus sed ubi [illegible] nie w nogach Zwy
cięstwo zakładali ale wszalli y w ... y w
sercu, odważnym, błogosławił im Bóg y pozwa-
lał [illegible] wygraniey boga iakkolwieczko zby-
tkami [illegible] ubogich ludzi nie obra-
żali a [illegible] krzywdę, tzy ubogich [illegible] powie-
wszad do Boga wołaią na swoie [illegible]
teraz Woyska nasze broniące raczey gubić [illegible]
tele y prowincye [illegible] krwią Przodków swych nabyte
lo Bóg serce obronne im odiął patrząc na
nie [illegible] iuż zbrodnie y wszystkie [illegible] a chwała
Bogu że nas w tym nieporządku y niegotowości
Woienney Nieprzyiaciel [illegible]
niedługo by mu na tym pracować y myślić
potrzeba na granicach które się na [illegible]
set mil rozciągaią [illegible] ludzi do obrony a
bespieczności, serce nie pytay [illegible] opa-
trzony [illegible] Zlatow [illegible]
[illegible] wszędzie y każdemu [illegible]
[illegible] Pytał się niegdyś
[illegible] Hetman [illegible]
[illegible] iednego w Oyczyźnie naszey dy-
styngwowanego Senatora siła trzeba Woyska

na obronę Granic

granic przeciwko nieprzyiacielom sie domi miec może
Presidiarios odpowiedział że kilka set żwarto
ciąnege Woyska na pogotowiu stoi, pyta dalej
Hetman Bollenderski o Seymy y Ziazdy Rzeczy
Pospolitey odpowiadał mu znowu Senator iże Pa:
nowie w tych wszystkich Gromadach zieżdżaią się
na Seymy takie dalsze że bywa ich i każden
Senator trzy tysiące y więcey sequito ażeby
Ludzi Ziemskich Hetman a cóż do straży na obronę
szerokich granic kilkanaście set ludzi a w
pokoiu ko zadzy po kilka tysięcy ieden Se:
nator prowadzi lepiey było iż mówi daley
odmienić y stawiać do Kożu tysiącami Woyska
a do Rady po czworo w kilkunastu osobach przy
iechać, tak dobry rząd Książe y perswadzie
Cięże przestrzegam iednak że wiele ganię Woyska
Regularnych Z tych znaczna uczynić kto
mówię takie w ucha dowiadczono dymi Rycerstwom
którzy się w wieku teraźnieyszym znay:
dować moga y zapewne znaydują y mają
tak skromnie że ten się tylko Dyskursem
mowie uważa który się sam domyśli iż
do niego mowa.

Sermo Quintus.

Lubom ia w tey materyi nie tak biegły iest
abym mógł doskonała swoie uczynić na Dyskurs
Wiel Pana Jednak ieżeli nie taką przystało mnie na
tura mnie mieć chciała abym choć poczesny
Kategoryi nie rozumiał powiem więc co myślę bło
gosławmy Bogu że nam szczęście pokoiu
pod rządami Nayiaśnieyszego Augusta trze:
ciego Pana miłościwego zażywać pozwala
dziękuymy y prosimy o długie życie y zdrowie Pia
stuiącego Ustawy Woysk Rzeczypospolitey należy a tak
ym y my pozwolili układać y rządzić

manu, na ich czuta.

dzułą straż y radę na ich wierności y dzułości
spieszemy się a także mocno y żiodwo w rządach
Zwierzchności nie bramy ymy, iż dzyszym WMWW Pani
poprawić się w słowie którey wbrew panującym
ida y zbyt pachną Crimine laesae Majestatis
ganiż WMWW Pan dwerząd Woyskowy y tym sa
mym indirecte mowiąc przeciwko tym którzy
Woyskiem rządzą a przecię wiedzieć o tym
trzeba że omnis potestas est super ganiż
WMW Pan dzieci w Woysku służących
a oni też w szczególności w podobnym życiu
i żeniu dystyngwują się ganią przywileie Domowe
nie ich Jemmościów życie itd. expresso
nomine y mnie y WMW Pana co należy
przy cudzey cenzury, proszę tylko nie interesu
iąc się do zdania strony dziąc to na uwagę
ktoż Pn. lepszy y pożyteczniejszy Oyczyźnie
my którzy w domu siedziemy, czy ci którzy
pod Namiotami w nocach w polu na straży
Oyczyzny y nas idą, przypadnie WMW Pan
moie zdanie rozumieć, y obaczysz się sam
że mniey życzysz Oyczyźnie przychylny y
nie mogąc rzec szlachci zadal niż ten co
dzieci swey oddaiąc przy domu gospodarstwa
przyiaciół najlepszych, dzieci miłe sobie życie
azardnie, czyn on gani Nieprzyiaciela dzisi
uciekł przed nim przecież lepiey ci doradzę
dobrze że y do liczby Woyska stanie, który
straszna iest bywa przeciwnym stronom iezeli
ucieka, toć dobrze przecież nie za wiatrem Nie
przyiaciel goni mówisz WMW Pan, że się ...
cey od Woyska Polskiego strzymuią w połowie stu
dzieci Duchowieństwa królewskich dzieje
ani przystępuią do obrony a ja mówię żeby
gdy y mnie Kto dziś od Nieprzyiaciela
uciekł, ucz idącego zastąpił, temu szpak wydart

gotów iestem

iestem, cała mu dać Substancyą za ocalenie Zdrowia y Życia, czemusz po sejmie [illegible] wybaczyć niemamy gdy sobie Woysko trochę pozwoli. Ale wracam się do tego com wyżey wspominał że dyskurs WMPana y Zdające uwagi są na Kontempt Maiestatu bo to iest naturą wszystkich prawie poddanych gdy sobie Pana Króla Monarchę znienawidzą ganią w nim wszystko y każdą jego. Atoż ja wiem chcąc gorszyć wiernyse poddanstwu Majestatowi Pana Króla poddan do uwagi materya że żaden Król nigdy Polakom nie dogodzi. Prawda iest czy ja choć pulgęblem wyznam że w Panujących [illegible] znayduią się niektóre defekta godne nagany iakoto w dystrybucie y w innych funkcyach publicznych ale day myśl by iesteście y tym defektom nie podlegali Królowie, przeciez by też on z Nieba zstąpił, choćby lepszego na Swiecie nie było Pana przeciw on [illegible] Panskim nie dogodzi znaydziem mu zawsze nagane nie żeby się w nim znaydowac miała ale raczey w nas, my ktorzy się miłą wolnosci tak szeroko rozpościeramy, że z gdzieżkiem y wspomnieć nie uznawamy iaka Natura wolnosci y iakie jey granice ale czynić co chcieć to u nas prawa wolnosci Króla oppryмować ssiedzieć iego postępki niewinnie to wolnosci bezpieczności iego [illegible] Oyczyznie affekt to wolnosci. Kto z nami więc pamiętać będzie chyba ten ktory mowno myslec będzie o zgubie wolnosci nasszey Król Batory ndziwał Królestwo Cesarstwa naprawić tak sprawić Tytułowy Tronu Polskiego tylko nie ostawiało żeby też był dziedzic

iak Zygmunt co po nim nastapił. Gdzies z sie prostthy podziało co Zygmont pierwszy zwykł mawiać że na to nie wszystk poddany ubespiecznie się wyspać y spocząć może temi czasy o podobne dział Krolowie nie pytay bespieczenstwo bo sporo Krol komu czynić czego, tam mu bisy szye trzeba szlachte napastowac y na włosz wołac, nieuważa drugi że o co prosi Krola niegodzien a przecie sie z zasłużonemi chce rownac y chleb przed wszystkiemi chwytac. Bnidzy sie karmią do sytosci chlebem y łaska Panska a przecie niewdzięczni ktu Panu swiadczye to moga niedawne rewolucye gdzie nay wiecey na Majestat bili y nastepowali, ktorzy nay wiekszych doznali łaski. Cożeto podczas audyency coż zaszcze w pokoiu y tak sie niewsiedzi Krol narobia tam dyffidencye siła z tego gdyż Ordo Equestris Senatorom y Krolowi nie ufa y nie majac przyczyny szlakowac y szlakami chodzi y zamysły iakby to nie znali. Za to do Krola y Senatu aby sie wszystko dobrze y pomyslnie działo. Coż dopiero na Seymach takie huki, hałasy przymowki suspicye iakże do żywego Krolom naszym doymuia tak iż by sie z soraz y wszelkiey Korony y korony bnichac wiecey tak żywych przemakow uszłowac. Wolał Henryk wczesnie z Polski umknac bojąc sie aby na tey iezyki Polskie niepadł, obawiam sie ja srodze

Gdy my Kiedy

Kiedy tym nastepowaniem na Maiestat nie
przebrali miary y slodkiego panowania
w nieznośną niewolę zamienili tyrannią wszak
nigdy Krol: Jetrzy, do Polakow. Solvite manus
quas lege ligastis. ale by tylko był pożyt
rozważali by ie samb sobie nieznaiąc Seymow
Zasiadaiąc więc przestrzegam naylepiey żyimy
z naszemi Panami, miłość raczey kiedy
sobie iednaiąc nie nienawiesc, albo też iezli
niechcemy albo też niemożemy Krola naszego
szanować tabiczże sobie. Służmy my lepiej
umieci guży y dźwigamy w cierpiecie albo
ktorych natura tak uformowała
że w wolności nie wolą ponosić umieją.

Sermo sextus

Wiolni Wielce Mości Panowie y Bracia.
Wielki oraz nauk y nauk miłośnik wszy-
stkiego Krol Salomensz maiąc u sie bez czasu
iednego z rożny krolestw siedmiu Posłow aza
bawiaiąc ich poważnym o rządach we osobności
Panstw Diskursem, aby sie lepiey mogł infor-
mowac o tey musey nauki Polityczney kto-
remi sie ich Panstwa albo Rzeczypospo-
lite regulowały, prosił aby każdy osobno
krotko zebrawszy treść praw swoich dla
zabawy swey a ciekawości Krolewskiey bez za-
zdrości komunikowało aż oto mu Rzymski
poseł ieden z siedmiu powiada: Nos in quid tempore
... Sacra sapientia Deorum domicilia in re-
verentia habemus maxima Magistratibus
nostris fideliter paremus malos et imp...

pro... gravissime punimus.

Po nim popisuie się Kartagiński Poseł mowiąc: In nostra Republica nunquam cessant nobiles ab armis opifices et Plebej a laboribus Philosophi ab institutione. Trzeci w porządku Sycylijski swoim zwyczaym tonem: In nostra Republica justitia integerrime colitur veritas in omnibus negotiys servatur et summa est inter omnes æqualitas. Czwarty z Rhodu wyspy In Rhodo inquit senes sunt honesti Juvenes modesti fæmina solitariæ et pauci sermonis. po nim Ateński. In nostra Republica nunquam tolerat ut divites sint judices Pauperes dicti illi qui Rempublicam gubernant indocti. Lacedemonski żołeja swoją tak mowi. Sparta inquit non regnat invidia quia omnes sunt æquales neque avaritia quia omnia bona sunt æqualia, neque otium quia omnes sunt laboribus dediti. Naostatek Syzeński Legat. kontinuuiąc tak powiedział. e nostra Republica exterminant peregrini ne novas res afferant medici ne sanos occidant Oratores ne causas agitantes defensores injustitiæ evadant. Zdarzyłby to Pan Bog WMMP Panom abeby te wszystkie chwalebne zwyczaie w naszey Rzeczy pospolitey z niemała sprawą były zachowane ktore się to całem powiedział wszytkich Rzeczach pospolitych znaydowały mi przychodzi żebyśmy rozumieni do tak ... tych zapałow Woiennych do

dyffidencyi ...

dyffydencyi y scyssyi domowych do ambicyi
z Prefferencyi Wład inszych do opressyi
uboższych z czego więcey nie wypisuiąc
ustało będąc Rzeczpospolita nasza z trzech
rządzenia sposobow utemperowana to iest
ex Monarchia Aristocratica et Democratica
musi zatym a przynaymniey być po-
winna więcey w sobie zawierać doskono-
łości niżeli inne iednym się tylko
rządzące sposobem, bo iako dobrał nasza
Filozofia, że infra lunam mere mixtu
perfectius est simplici. Przetoż iako
człowiek doskonalszy iest, w istocie mocy
nad Elementa z ktorych się składa tak
Rzeczpospolita nasza trzy rządzenia spo-
soby z sobą iednocząca nad insze być po-
winna doskonalsza. Słuszniey sza
zatym przyznać iey tę doskonałość
ale też kiedy to powiedział Florus co innych
to się na naszey słowo w słowo punkt w punkt
prawdzi każda Rzeczpospolita! i mowi wspo-
mniony dziejow Rzymskich Pisarz y u-
ważać się może iako człowiek maiący suam
infantiam adolescentiam robustam maturi-
tatem, et senectutem scilicet certum or-
casum incrementum detrimentum morbos
et sanitatem. Zatym przy tey doskona-
łości rządow w Państwie naszym niebrze-
da się nam wiele doznawać że co się daie
więc smutnych temi czasy trafia awantur
ktorych praktyka z pamięcią nikt i nikt
pewnie niedesignie. Dzieie się to albowiem

iako iako znaiem

zaia tem Ludzkim im więcey trwa tym więcey w sobie humorow mnozy a zatym się do kresu trwania swego przybliza iakoz pospolicie większym starosc niz młodosc podległa iest chorobom; tak właśnie y nasza Rzecz pospolita, [illegible] czego iednak uchoway (Boze) iuz podobno do starcia y kresu swego przychodzi, (kiedy oczy mi bacie widziemy) iako calorem naturalem to iest amorem Patriae amorem [illegible] [illegible] a przecie też tak goniecy z przywiązaniem ku Dobru Pospolitemu, passyi nic się do brego stać niemoze a zatym nabrawszy przez długi czas z tych u siebie humorow zbicie iuz zadną zmiana niemoze, aż przez tak nieszczęsną na ktorą patrzamy chorobę. A potym iezeli wszystko cokolwiek iest na tym Swiecie upadac albo odmieniac się zwykło, tym bardziey Krolestwa, Panstwa, Miasta ktore [illegible] się wytrwało sci z innemi teez ymi rownac nie mogą. Sam tylko wiele starzy Filozofowie od szczęzytkelnosci wymawiali, uporczywie y naizadnym podobno [illegible] odmienić [illegible] kowaią. Calum esse incorruptibile. Ale iz teraz y na Niebesi iak obserwuią Matematycy nowe się gwiazdy pokazuią y iakoby rodzą się y giną, większa część Theologow y Filozofow na to się teraz zgadza że y wiekniejest od skazytelności wolny a iako żelazo rdzę drzewo przeklinie

ma w sobie

w sobie tak każda rzecz każda Rzeczpospolita ma w sobie coś podobnego co ją pomału y nieznacznie psuie y do upadku przywodzi; Lecz iako dobrzy medycy, choć wiedzą że człowiek kiedyżkolwiek umrzeć ma o lekarstwo się iednak staraią y przyzwoitą kunsztowi swemu sztuką ratuiąc żywota przedłużaią tak y my w ostatnimi y upadaiącymi iuż siłach Rzeczypospolitey stanie widząc o nieodmiennym y nas y Królestwa upadku, starać się iednak mamy, o całości y zdrowie tego w tym osobliwie czasie gdzie rady y dzielności naszey naybardziey potrzebuie: ponieważ vehemens morbus lenta remedia respuit.

Sermo septimus.

Celli. Mciwi Panowie y Bracia

Gdy mi koleyno do dyskursu teraźnieyszego za pozwoleniem WMMWch Panów przyyść się godzi respektuiąc wysokie Imci P. Woyskiego sentymenta y sam się chcąc pomału w praktykę rzeczy Polskich wprowadzić naprzód ile mego podłego w tey materyi biegłości zasięgnąć uważam, że przyczyna osłabienia y upadku na siłach Rzeczypospolitey naszey iako domowemi swary domowe / woyny / tak w tych osobliwościach domowe kłótnie niezgody nieszczęśliwości, zawziętości zastarzałe słusznie rachować się mogą do tego gdy przystąpi w Pospolstwie rozruchy, w Woysku bunty / iako się po wielu czasie na to zanosi

rozumiem iż także

łatwiey to myslą przeciedzy uważyć niż zdrową utrzymać trawą. Atoli ludnałe chętną przy: sługe pokazując Oyczyznie naszey przez akkord wspólnego dyszkursu z Jmością WPP. iże w krotkim czasie zabrać mogłem reflexye z dozwoleniem ich kommunikować lecz ce. Naypierw nie zasadzam się na tym abym przyczyny wojen Domowych wszystkie wywodził, lubo ich Aristoteles libro de Politicæ udenascie rachuje jednych dwie y naypryncypalnieysze sądze z Liwiuszem ktory mowi: Luxuria et avaritia quæ diversæ pestes sunt omnia magna Imperia everterunt. że zbytek z takowym słowem ostatnią tych Państwo ruiną wspomniony naznacza Autor zasadza się na tey racyi, że qui multa profundit facile egestatem discere se in motibus Reipublicæ spectat, iako z nic prawdziwszego nad to, co oczyma naszemi widziemy, że niepomiarkowany bnad potrzebę wydatek y nay bogatszych ubogi, ktorzy mocnymi u orczy, niegodziwymi dobrego mienia tu: stynktem czyli passya które naybliż: sza sobie obierają drogę w domowym: zamieszaniu. Tymże sposobem łakom stwo znaczną wszystkich Panstw mianuje się zgubą, ktore że zawsze z nie sprawiedli: wością iest złączone, mocnym niey a ke: że czeniem przyczynią się do niey excep: cya z preferencyą nad innych, za tą idą

sekretne dyszkursa

dyzgusta następowania; po nich bunty y rozterki, nakoniec zginie pożarem wojna. Wojna avaritia mówi Liwiusz. cum injustitia conjuncta est, hanc sequitur inaequalitas quaestus, postremo seditiones et bella.
Ito prawda, lubo wszelkie rozruchy od postronnych napaści są szkodliwe Panstwa naszego, niemasz iednak nic nieznośniejszego, iako gdy te szable, które w Nieprzyjaciela swoiej Krwi utopić byśmy powinni, na swoich ją własnych zatrzymać zyskiem obracamy. Dla czego rozumne iesta Justyna Historyka zdanie że bellum civile furenti est simile, bo jako szalony częstokroć własne ciało zębami targa; tak y w którym roztropnie bunty y woyna domowa, za naysmacznieysze swego apetytu stanie się kąskiem. Znaydują się zaś dwa pryncypalne sposoby którymi się nayprzód bunty a potym woyny domowe leczyć mogą: ieden iest łaskawy y ludzki, drugi surowy y okrutny. łaskawy y ludzki sposób wprzód z natury swoiey miejsce mieć powinien dla tego bowiem ludźmi nazwani iesteśmy Ludzkością zdobić mamy. przetoż zawsze w przód z każdym układnością y ludzkością obchodzić się mamy. jeśli być może iako mówi Servius Consult Romanus. remedijs lenibus tum uti nos cum facilius concitati animi flecti quam frangi possunt. Lecz gdy

bezowocne są

Zakładnosci y dobroci skutki toż dopiero maią
nastąpic gratulowania y &c. iako pospolicie
mowią, iużeśmy spolia est pellis vulpina aspri
mendum est lupina.
Ataoc żaby ni taskawym sposobem poskromic seditiye
y bunty, ieśli początki Domowych Woien naybardziey
się stawaią potrzebne o rozerwanie y zmnieyszenie
ich bo jako virtus juncta fortior tak seorsim juncta debi
lior. To rozerwanie dzieje się wnętrznymi sposobami
y sztukami a naypierw od mora et [illegible] uczone
gdyż natura ludzka ma cos w sobie podobnego
z ziemi rzeczami ktore rzucone bywaią gdyż jako
[illegible] naprzod od rzucony w przod z wielkim
impetem a coraz słabieje aż upadnie, tak ludzie
animusze lubo tęgie y gorące uczynków swoy
zabadzą się przeciwne iednak czasem wol-
nieią tak iż prędzey do czasu odłożone naprawią
się, interessa niżeli ich gwałtowna nadia uległy
do tego rozerwaniu a złoś[illegible]owanych na zgubę gene
ralną, aby multis promissis et largitionibus uczeni
gdzie to w Rzeczach tak wo przyszedł gdzie u niegdyś
oczymie Krol Numidas Jugurta to się o Polszcze
naszey mowię może venalem Poloniam
si emptor adsit odstąpi nie jeden im prędzy odstąpi
dany wszystkim slerszonym wiary, byle się iedno
zostaie utriusque nadzieja lub skutkiem spodziewać y
dla tego Rzeczy między [illegible] mittendi
sunt graves sapientes eloquentes maxime vero
qui ipsi cum [illegible] prudentia industria pessima quaeque
Consilia infecta reddunt. Osoba na tym dałe się też
sekretnie szpiegi bunty uspokajać zwykły częścią
to iuż mianowicie z naszego oręża, częścią z powadzeniem
samych że stron a tak wznieciwszy między niemi
y rozżarzywszy gniewy ieden drugiego wyszczerbi
kiedy, y każdy w nadto mniemanie każdy z taiemnicy
załozny się, drugiego iakom wyżey powiedział
sposobu, że okrutny y surowy iest gdyby można mi
ędzy a przy naymniey tylko w otakowym razie y
niebezpieczeństwo tu żywą rzeczy co iakowe
tenczas tylko członki za rada doktorska każdy od
cinaią, kiedy się kancerują tak właśnie do

pierwo ulenitas nie zgodne

niezgodne członki odcinać należy kiedy iuż całe Rzeczypospolitey ciało
uleczyć się nie może, a jako wspomniony Aristoteles lib. 3
de Politica mowi: Cum universus populus culpae est
obnoxius aut saltim major ejus pars quod est ac id velle
quod universum Corpus Reipublicae in exitium adducere; wie
dziego zatym ta potrzeba rozsądku, wielkiey mądrości opatrz
ności, y obmyślenia przezornie aby niewczesne tymże niepomiarko
wane tego sposobu użycie większey za sobą nie pociągnęło
szkody. Dwie zaś do tego samego uważam drogi, to iest
albo się oczyścić z Rebelii [illegible] partyzan
tami jak się stało w Monarchii Rzymskiey z Kollatynem y z
Juliuszem gdzie z pierwszymi [illegible] kompozycją [illegible]
albo też sekretnie [illegible] przytaiemnie [illegible] ich
zamysły odrabiać [illegible] jako [illegible] z Ban
dytami [illegible] Kturych dla wielkiey ich [illegible]
ilości liczby niemogąc oczyścić takiemi środki [illegible]
[illegible] głowy między nemi [illegible]
zasiewać Quint [illegible] proponował, że ktory przy
dniego bandytę zabił tyle a tyle tysięcy [illegible] y to
wszystko co przy nim znaydzie mieć będzie [illegible]
druga to generalne [illegible] że ktoby [illegible] Bandyta
zabił tyle a tyle tysięcy w nagrodzie mieć będzie, a iezeliby też
sam bandyta drugiego bandytę zabił y na mieście głowę iego
do ktorego miasta przyniosł [illegible] wolnym zostawał, tak
przy [illegible] kilka set [illegible] deklarowano, tem [illegible] spo
sobami sami się bandyci między sobą mordować poczęli tak że
też ze wmałym czasie z niemałym podziwieniem wszystkich
[illegible] y [illegible] że do [illegible] Ziemia [illegible]
[illegible] pokoju [illegible] szczęśliwego wspo
mnieniem zasłużył. Drugi przykład sekretnego [illegible]
mamy w [illegible] gdzie [illegible] w [illegible]
[illegible] podług umowy [illegible] kilkaset tysięcy
[illegible] zabita została [illegible] się stało animis exacerbatis [illegible]
Upraszam Ja WMMW PP. dla siebie kredytu [illegible] że nie dla tego
mowię, aby [illegible] podobnych w [illegible]
używano sposobow [illegible] tego [illegible] ale
raczey abym pokazał że teraźnieysze w Polszcze najsrożey
[illegible] pierwszym tylko sposobem to iest [illegible]
y [illegible] zgasić by przytłumić możemy.

Sermo octavus

Moi Wielmożni Panowie y Bracia
Zabieraiąc głos z dozwoleniem WMMW PP. co do [illegible]
dzego [illegible] na [illegible] niemogąc
sprawiedliwiey [illegible] iako wielkie
y łaskawe

zostawię JmćPana Stolnika a domu Sentymentu, ktorego
rozumiem że w sercach WWMMściów Panów z rowną sposobnoscią sobie
kreszył, alias iednak bez naymnieyszey krzywdy WWM
MMściów Panow uczynię sa iuż z kilku wiek głoszę na podobne spo-
soby w życiu domowym uspokojenia domowych szczęścia i zgro-
madzenia iedne bowiem środki są sprawiedliwe i chwa-
lebne y poczciwe, drugie okrutne a wszystkie prawie niebez-
pieczne bodaymy na przykład że mowa et inpetuosa
iako WPanowie pospolity rozrywa się związek społy
się żona z mężem, iak skore iedność, albo na personalną mo-
ktorych tylko ruiny albo na generalną całey Rzeczy
Pospolitey trzeba zwycieżać y temperować. Wszystkie
z Politykiem ... mowiąc że mixta cunctatio utilis quidem illi
nimis autem perniciosa. Jzali lekarstwo nie lepiey MMWWPP.
w początkach gasić ogień, a niżeli po wszystkich pożarow
chcieć się windykować. Jzali nie lepiey gwałtowny i
niedostatki w początku ustalić lub zwyciężyć siły arsze...
politycznym ... ganiem się, niż y wojować. Albowiem
my że ociągliwe polityczna a pożyczny mocny skutek u siebie
mamy że nieprzyjaciel domowy ... niedostatek serca y
odwagi nam podszeptu y wyperswadowawszy sobie podłość pomy-
słow naszych, tym odważniey, wolniey y okrutniey szkodzić
będzie a zaczym z tey iedney racyi niechciałbym się zW
WMM Panów do pierwszego sposobu przypisować. Dopiero
drugi iak niegodziwy, y owszem niebezpieczny iest, on chyba nie
przyzna ktory nie wie na czym się wszystkie Państwa y
Królestwa fundują. Że więc tak ... pomieniony
... WMMPP. że Religione et justitia securi-
tateque każda Rzeczpospolita, na naymocnieyszych funduie
się filarach. a zatym że Religionis custodes sunt Sacerdotes Ju-
stitia Magistratus et Judices securitatis milites, okrutnie
więc popełnić się, nad temi ktorych ręka y piersi bronić nas
od ... potencyi ... iest to naymłodszaia tkwi
serca ... a potym ... mowić ... po-
litycy, militem tollere aut coarctare securitatem religione
et justitiae adimere est. Prawda iest że niemasz nic szkodli-
szego nad domowe niezgody, niezgody y rozruchy, a ieszcze iednak
niewiele mamy praktyk w Polszcze, aby się tak daleko za
wzięte ... uniosła, iako niegdyś w innych Pań-
stwach gdzie potak ... mogły ... ktore ... krwią obficie
... spływały, bardziey by ... a sprawiedliwiey ten proceder
... zawżdy ... ktory tez ... y nie
fundamentalny ma początek, a zatym bez ... y ...
... uspokoić się może. ... znayduią się niektorzy
tak odważni, ktorzy mnią na Woynie ... y ...
... Infima

injuria grozic nie catemu Protestow, przecie z zwatpieniem zyna thiez takowych smialkow, słowa te sytkiego y pierwsze impety tak gorace i cziebnie serce y krwie sa podobne sie dzie przez uwage zyjwa ze ktory jeda Oyczyznie y z oraci swoiey ...y nie na ... zawmegę obligacie i Boga ... Apostoł ... Baltnares przysłowie jeszcze ... podobney ... ... limina ... latrant quam mordent et altissima quaeque flumina minimo sono labuntur. ... nie zostało ... ... niebespieczno ... ... y ... ... na Woynie ... stwo y ... niepe... ... ... Kurne ... Fortuna podpiera ... ... y ... ... Boskie ... z nami niebawem ... ... naturalnie ... ... serca ... ... sposobem własne ... ...

Sermo nonus

Mości Panowie B. y Bracia

... ... moich uwage y przez niezmierny ... ... aby ... ... godnych sentymentow. Nie zabieram się ani tak drugo ... ...

w Rzymskiey y kartagineńskiey Rzeczypospolitey. Różne a ważne straszne
przykłady, w których z żalem Pisarzów widziały, nie trudno znaleźć.
lecz to przeszło. Marjusz y Sylla czwi tylko w Rzymie głowy
co jeden mianowicie Katylina Pompei Sertoryusz za sobą pociągnęli
wszystko także personalna ambicja złości pomieszana Ojczyznę
tyle niewinnych y mniey się interesujących do Woyny
pociągnęła, którzy nie sprawiedliwego żadnego nadgrody krwią
własney z tą dopaniem odebrali. Lecz się widzę, Mości Panowie, y wasz dzieje
te to sprawiedliwe kilku głów niespokoynych Duchy, prowadzą za
sobą gromadne sejmiki pod te party Seymarne Domów wielkich
inaczej się bez przyczyny podszywały, a za tym gdy domowy Ale
przyjaciel w domu swym y w takiey sposoby mamy, do uspokojenia
wspólnego z mitr amici kiedy przez się wziąć, między Ja Mości Panowie
tamtego y Zakonickiego proceder niejako gdyby J.K.M. Pan nasz
miłościwy w woli swojej kilku podległ czas znaleziony ma
jaz między przedniejszemi malkontentów podzielił głowy
y tak zeszłego gorliwości Majestatu wrogom wierność ich spełznie
pierwsza Szkoły gorliwych ochota, która się tylko przy powadze
y sercu ojczystego w swoich powadze była. Nie godzi to, by się
Rzeczypospolitej zaprawdę tak twierdzić zrywam a przeciw okrutnym
nie byłoby tylko Synom, by też świadczył bez zasług tylko
atoli czasem mamy polityczne dyspensowanie pozornym
w tym czego sprawiedliwość y sumienie zabrania, toć ku
ich dom zostawić się usty wszystkich niech swych ułożenie in
turbine pisarzy rozumowi wszystkim przynaymniey
wystraszyć lub wymóc dziecko lub znaczył prosi Ziemi
walkami a poprzedzając zamysły takie lepiey jest y byłoby
wszystkim się kontentować zastrzone appellacyi przez
drzym godności podziwiałem. Tak wszyscy ochoczy spodziewali
były się nieplonnie że czas wszelka służy odmianę otwiera
y wraiając wiedzą ugruntuje w tych sercach wierność
której zapał em dowiedziony bardziey niestatek niż zazdrość
swoje pokazywały.
Gdzie mi się zwie, Mości Panowie, że ta chojność w dystrybucie
J.K.M. wielkiego milliona aż też z grosza kosztuje, o więc
bez depaktowania swego lub publicznego skarbu tysiąc
umysłów zawojować jakiż bardziey chwalebniey, stałby ten
jeden został na przykład mienie Ramachów tysiączney y szczęście
wynaydzie sposób, niewidzę przyznam się niewidziano inszego
aby w Rzeczypospolitey y spokoyniejszy, chybaby że
mniej w tych myślach Drogie Amicowie P.P. rady
lepiey informować będą których z chęcią bez zabierania
wszystkiego czasu czekać y słuchać powinienem.

Sermo ultimus

Mości Mości Panowie P.P. Bracia y Dobrodzieje
w tym momencie kiedy radzieckie a ustawne moim
mile Umysły P.P. głosy

głosy hisce auribus percipio, sekretna iakaś moc do tey mnie determinuje śmiało się abym ingenti pro Domo sua salute Publica zelo percitus wszystkim się WMW Panom quali cunq eloquentia mea spadam sprzeciwił. Bo czoż to ô Deus Immortales za rady WMW Panow gtaiłeś dotąd, a ja godzie swojem y taysz. Tych, ktorzy tam gemina sæpe pera do dzieszczey nasz Ojczyzny skury W. Z. swego cerebellu y stanu fru[?] Stulloditałt do twego nam dnymy a ztymże to WMW PP. prawie wołacie Kto, Starostwa publicum, tym też to za płochą swywolą y okrutna odwage debita meritis loco tribuant honores. Jeżeli tak WMW Panowie ta sam dziś podnoszą bunty y wszcz abym był Wojewodą y Senatorom, Krzesłowy, w pozdzie zamna sunetoła cześć dequae trio Ordinis tak z własney rekompensy też stanie Wszystkie towarzystwa nay krotsza do gdzie nosey drugą z buntami się grozić. Zgubą ostatnie innych ad seditionem concitare. In turba nec gdzież nigdy zaszkodzi. A potym i złego nie więcey spodziewać dobrego kiedy y Kommi[?] tego łatwo ney publici. cogor enim ista dicere z miejsca w Senacie zasiądą. Y tak przyszedł dalszych dobrotow na ostatnie sukcessa kiedy ambitione et avaritia potali na Zięci y fortuny [illegible] swoie. Wiele za prawdy y drogo kosztowały owe czasy że temporibus Sigismundi primi cały Senat karać reformatoris instabant na to się sam zaprosił bez wątpienia potwornioszy ambitiosis pierwszych w Senacie krzeseł ktorzy fortunæ muneribus insolentes tym wolniey in vitam regis nostris debacchabantur.

Jeżeli by ztych wszystkich Panstw y Krolestw począwszy lub całe przeywrot Historia, nigdzie tam nigdzie tey nie znayduje praktyki, aby niewdzięcznym Oyczyzny Synom pro malefactis tribuuntur honores wszędzie ostatnie supplicia y tormenta legibus cauta sunt na tych ktorzy in propria sæviunt viscera. Był Rzym kiedy natury monstrum nazwany Nero ktory Agrippinę Matkę swoię okrutnie zabić kazał, a potym sam dominującą rozstrzelował. Niepodobniż owszystkiey Neronowi ktorzy na Oyczyzne Matkę swoię z takim się serca okrucienstwem do tego będąc łaski winni fortuny zdrowie y życie to wszystko in dantium Matki swey obracaią chybaby ym podobne in miał serce:

ynie mnieysze zego pierwszy był.

byst okrucieństwa żebym ad tam benignas WWMMciów Panów
propositiones pozwolił. Nie dlatego żadną directe aby
mię ja tak WWMMciów PP. de spiritu contradictiones
miał obmówić y owszem urodzoną Gwałtem
Sławum y gorliwości inszem persuaduję media
nad te słowa dopiero wyrzekłem. Wszakże uważy-
wszy mocno że to nie są żartowne temperamenty, ale zatym
fortior medicina mocnio adhibenda. Ja z mojej strony
na tych ptaszkow fluwiwszy się, nie chciałbym po-
ostatniego użyć okrucieństwa takiego mówię,
które mi amor patriae publice inspirował może. Pro-
szę zatym WWMMciów Panów abyście cognita ratione
mali więcej ostatecznie szczerowsze obmyślili
remedia bo ja się na żaden z podanych sposobów
nie piszę, by y wręcz Niepozwalam.

ROZMOWCA
W Poufałych Dyskursach O Sposobach y Gatunkach Pisania Listow Polskich

Prefatio

Pierwszy prac Szkolnych experyment w przytomnosci Waszey Patres Amplissimi czyniemy traktuiąc o sposobie y zgodnosci pisania Listow Polskich gdzie zdawać się podobno będzie iż drobną przed się bierzemy zabawę ponieważ y w niższych Szkołach zwykły się początki tey pracy dawać, ale wywiedziemy tak sprawę naszą iż przez to nie zabieramy pola Szkołom inszym do ktorych sprawiedliwiey należeć może y powinna Ma[illegible] pisania Listow, a zdanie nasze tylko otworzemy o różnosci stylu Listow Oyczystych. Wszakże iako w Łacinskim ięzyku iedni Cycerona drudzy Seneke albo Pliniusza, Sadoleta, Bemba, Mureta, na wzor do naśladowania obie kładą Łacinnicy tak y my w Oyczystym Dyalekcie między pisarzami czysta iaz sama polszczyzna ktora rzadka iest między szkolnym y dworskim Stylem trzebaby uczynic rożnice ktory z tych sposobow do naśladowania

bydz może nayleṗszy tudzież naysłuszniejszy szkolney młodzi. Te twiec trzy gatunki Listow polskich będę Materya dzisieyszey zabawy naszy, o ktorey cokolwiek my się z właśnym rozumieniem wymowiemy od nas Amplissimi Patres uczyniona decyzya prawem dla nas będzie ktore chętnie przyimiemy.

Dyalogismus Familiaris
in et de Genere Scribendar. Epistolar.

Rzecz nie iest decydowana zupełnie, ile w porze teraznieyszego wieku, we wszystkim a nayewięcy w naukach wymysłnego, czyli do pisania Listow Oyczystym ięzykiem, łatwiey nas szkolne Instytucye prowadzą czyli też Dworskich /: iak mowią :/ Kancellaryi modelusz. Ze obydwie strony maią suos sequaces, ktorzy zwawiey niżby potrzeba utrzymuią własne rozumienie, iedna strona nad drugą non sine philautia preferencyą sobie uzurpuią.

Piszę się y Ja cum sensu meo na to zdanie WMMW Pana znayduią się albowiem, nie w iedney kompanyi tym stylem iak wielka część Dworskich Ludzi z Szkolnego w listach Stylu ad satietatem szydzita, Pamiętam z drugiey strony y to iako Szkolni Epistolographi

z Dworskich

sie natrząsali, Gdyby iednak przyszło zważyc przyczyne niewczesnego uwalgania się ktoby kolwiek stał Ina stronie, do zadney sie nie interressuiąc strony, dopieroby pustego smiechu prawdziwą miał okazyą widząc że to nie przez istotna stylu od stylu roznosc, iako raczey studio partium za emulacyą pochodzi. Mći Panie Bracie daruiesz mi WMu Panu te wolnosc ktorey ja in respondendo w kontr zażyię y przychodzi mi naypierwey posądzic WMc Pana zes albo nigdy korrespondencyi Dworskich nigdy niczytał, albo tez zbytnie wysoko styl szkolny umisz kiedy go z pierwszym kompatruiesz. Gdybym zas tak rozumiał że iako zacz ta rzecz od skonczoney w wielkiey iest dyfferencyi tak poczatki pisania w Szkole Listow od Doskonałych ktore z Dworskich wychodzą Kancellaryi wznaczney są od siebie odległosci. Naprzyklad niech będzie pro exemplo.

List w ktorym Syn będący w Cudzych Krajach prosi Oyca o supplement pieniezny

Od Oycowskiey prezencyi Regnorum spatys terrisq remotus Literariâ penną spiesze y zdaleka wyciągniac reke na kartelusz a serce na całowanie Stop dobrodzynnych quo pede ad vatem mente volente feror. Zostaiacemu sub alieni sole Oycowskiego respektu zawsze Jasne oy

mite [illegible]

inter tot fluctus pociaga mnie pro ... magnetica
magnus amor niewiem jaka wdzięczność mam re-
taliowac niezczupłe nad mnie WPana łaskiey
zawsze ie na Synowskim Sercu wieczystym zapisuię
charakterem haec mihi semper erunt imis infixa
medullis. Juzem z Rzymu zwyiechał do Paryża z kąd
supplices tendo manus abyś mię WWPan Dobrodziey
daley suplementowac raczył, Zewinkuiac tedy
prozba Oycowskie serce z kandoru Synowskiego
z tym sie oswiadczam manifestem quo me cunq
que feram nomen gestaba Paternum
Proszęz teraz ad quam classem WMWPan ten List
redukowac będziesz: iezeli nieosadzisz sprawiedliwie
ze ten cały styl pulverem sapit Scholasticum
et infantiam Jngeny.
Nie widzę ia zaprawdę coby tu WMWPana miało
offendere; iezeli uzycie kilku fragmentow Łacinskich
ale tych osobliwie terazniejszy swiek bez skrupułu
zazywa tak iz nayprzednieyszych Panow y Mini-
strow czytaiac korrespondencye niebedzie zadnego
Listu w ktorym by się bez textu Łacinskiego
obysc mozna, a więc gdy n expungimus Dworskim Se-
kretarzom defectum mieszania w stylu Listowny
Łaciny

Laciny czemusz tey sprawiedliwości z Szkolnemi Pisarzami niemamy uczynić.
Przypisuiąc się do Dyskursu WMW Panow życzę sobie tey od nich powolności abym mogł aperire censurę w zaczętey kategoryi; jesteśmy w tym położeniu wieku gdzie trudno iest w teraznieyszych Pisarzach powszechny błąd poprawić, należałoby nam wprawdzie czystym ięzykiem bez supplementu cudzego Dyalektu pisać y mowić, ale coż iedna się część Polakow niedostatkiem czyli skąpością czystego ięzyka składa, druga krom wszelkiey potrzeby w pisaniu y w mowieniu częścią Niemieckich częścią Francuskich lub Włoskich słow zażywa a nay więcey Lacinskich fragmentow czyli ucinkow gdzie chociasz tym sposobem rzadkie nieuszczycy w Polszcze u nas pisać zwykli przeciesz insolentius Scholastici, niż Dworscy Sekretarze sobie postępują; Nolens volens przyznać muszę że nie ganię Laciny w Polskim Stylu użytey, ale mature a teł iako mowią cum mica salis nie luxuriose iak czynią Scholastici; Naprzykład w liście niedawno tu przeczytanym te słowa Regnorum spatys terrisq remotus Literaria penna pro acu magnetica Klejnski semper erunt imus infixa medullis

Y tam daley, krom wszelkiey potrzeby położone są y owszem te myśli Syna do Oyca piszącego lepiey by się w Polskich słowach wydały niżeli w Łacińskich. Proszę ja zmelana WMM. aby raczył ten sam List inaczey napisać, kładąc nawet Łacinę gdzie potrzeba, zachowuiąc cały punkt Listu pierwszego.

Wysoko mił WMMW Pan u siebie kładziesz pretenduiąc abym się stał Extemporaneus Orator, y lubom nigdy nagle czynić nie zwykł, dziś iednak dla obligacyi WMM Pana odważę się tey proby. quid boni cadere potest przymuszona Eloquentia.

Gdybym się znaydował w Cudzych Krajach tak bym windyggencyi moiey List do Oyca napisał. Z tey odległości Kraiu, w którym mię Oycowska — WM Pana Dobrodzieia dyspozycya na kilkoroczny czas ablegavit dla satysfakcyi utęsknionego Serca ściągam naypierwszod rękę moię do wyrażenia wiernych a nieśmiertelnie trwaiących Ku sercemu Kochanemu Oycu chęci moich a potym w gwałtowney indygencyi ad Authorem szczęścia meyo to iest ad Actiu Serca Oycowskiego

Kotacz

Kołace prosząc o supplement dalszego Woyażu mego iakoż wyiachawszy z Rzymu dotąd zostaię w Ciumpie in spe tylko respektu Oycowskiego że pomyslny dla siebie odbiorę wezeł. Powtarzaiąc stokrotnie prozby moie wiąże się myslą y sercem u nog Rodzicielskich z wyznaniem &c. Proszę nieiesti że wyraźną tych Dwoch Listow od siebie Rożnica.

MMci Panie Bracie szczerze mowiąc o stylu Listu teraznieyszego o to się niczym od pierwszego nie rozni, chyba samą krotkoscią y ieżeli WMWC Pan sobie scrupuło w Liscie swoim poczytasz te słowa ablegavit ad Ostium Lexeu &c. toć rowney potrzebuią dyskrecyi w pierwszym tey Liscie użyte fragmenta, a więc utrzymuię się szczerze przy moim zdaniu że niemasz żadney differencyi w tym dwoiakim sposobie pisania Listow.

MWMCi Panowie ieżeli Kommunikacya myśli moich godna będzie powolnosci WWMC Panow y Braci powiem Ja rzetelnie co myslę: Naypierwszy, Jako Kiedy suo sensu abundat takież systemata swoie nie tylko mowic, ale też y z uporem zwykł utrzymowac. Powtore do WMC Pana Kraiam mowie aequalitatem, stylu w tych dwoch Listach

zła WMlos Pan

bierzesz, że w obydwuch znayduią się słowa Łacinskie ale to mały argument, gdyż trzeba mocno uważyć gdzie taż sama Łacina melius sonat, gdzie potrzebniey, użyta. Przydam więc y tę myśl moią że contra Communem praxim krolestwa naszego trudno ganić używania Sentencyi Łacinskiey w Stylu Polskim lecz jak tu iuż wspomniano cum mica salis zażywać ich potrzeba ktore gdy na ozdobę Pisma naszego bierzemy, powinny mieć swoy czas y mieysce w Polskim Dyalekcie alias zamiast ozdoby fiet obscuritas.
Pisze się y tą zupełnie z umysłem nemi, bo na przykład iakoż do przybrania człowieka, Czapka ma mieysce na głowie, pas na biodrach, Szabla u boku, tak Sentencya Łacinska Fragment tam tylko ma być złożony, gdzie sama może wyciągać potrzeba. Jużby się to nad powszechny porządek natury stało gdyby kto pałasz drogo oprawny u szyie obwiesił dla tego że iest drogi, tak też nie wczemnie y nie w swoim mieyscu użyć Sentencyi y fragmentu iest to ich ozdobę marnie tracić

nie tracic.
W Powszechney wolnosci urodzonym, tudziesz stod Kim Boga zrzadzeniem libertatem czynienia maiącym ludziom trudno przepisowac prawa zwłaszcza w tych cyrkumstancyach ktore ad Literas samo w Civile Rempublicam należą, a więc ad quamcunq Classe wolnosc iest WWMMW Panom przystąpic, Ja zas utrzymuie to ze niezawadzi czasem w listach uzywac Łaciny. Kto łaskaw z WWMMW Panow mea signa et Castra sequetur a Ja pierwszy tym stylem list napisany kommunikuiesz et Judicio adversantium podaie.

List w ktorym Przyiaciel Przyiacielowi oddaie do mowa Uczyne

W Publicznym zamieszaniu et plena rumoribus Patria doszlato mi sie styszyc o nader odwaźney WMc Pana rezolucyi ktorasz nie kontentuiąc sie zycia prywatnego osobnoscia atque illa dulcedine ktora z indyfferencyi pochodzi piszesz sie WMMWMc Pan do Regestr contra Cives Patriam bron y ręke swoią podnoszących. Prawda iz od tylu lat iak sie tylko scisłna z WWMMWMc Panow przyiaznia czytałem y widziałem piękne w nim

Serce ad quosvis conatus et pericula niewstrasżone, ale ni-
gdym tego nieobserwował aby też ad temeritatem spo-
sobne było. Oczywisty to albowiem zuchwałości y ledwie
nie okrucienstwa Dowod iest, iaszczurczym sposobem
saevire in viscera z ktorym życie biezemy, ta Matka
nasza Oyczyzna, ci Kraiu nasi Cives, chocby ieszcze
w większym niż widziemy niebespieczenstwie zostawali
niepotrzebuią od nas tak damnosam opem, ktorey
nie tylko będą pełne kroniki ale też gorszkich tey
skutkow żaden czas z dotkliwey niewymaże pamięci
Rozumiem zesie WWMPan albo uniwersalnego Dobra
ktoryś potrzebą albo też exemplis adductum dices
alesz to do wymowienia się lub ekskuzowania z ciężkiego
Kryminału bardzo mały pretext, to albowiem naywiększe
Dobro iest fovere pacem, niezapalac Woiennego ognia
Cudze także przykłady w tenuitas tylko zagrzewac
nas powinny, gdzie albo powszechne Dobro, albo species
nabycia chwały ukazowac się może; tu zas nihil
horum y owszem tatwo widziec, że evidentum czernioney
stawy in Sequacibus Domowa woynu za sobą wiedzie
Niechce Ja WMPanu cytowac podobnych awantur
w Oyczyznie naszey, mało było tych ktorzy się pisali
za Konecznych, oddaie tylko WMPanu quid quid
suum est

upraszam mittas mentium tey służbie, a potrzebną neutralitatem abyś zruczył, wziąwszy za cel pokoju Swego bo lepiey się in certis eventibus z daleka przypatrowac, niż uttro się in pericula Życia Zdrowia y fortuny narażać, ieżeli te moje perswazye znaydą miceyce y kredyt u niego, powinszuię sobie tamc victoriam nad WMWMPanem, y razem Vinculo, mocniey szey zaczne się pisac y być WWMPana &c.

MWMPanowie y Bracia lo tak wymyślnego gustu WMWPanow niespodziewam się wprawdzie abym mogł dogodzić, atoli iednak daię pod Sąd quod sapiat ten List ktorym czytał niedawno że Urzędnik pewny Hetmanowi W. K. rekommenduie ad Militarem Disciplinam Syna Swego tak się zaczyna.

Uznaię in Sinu tey Oyczyzny wychowaney quid Regno Libertatique Polona debeamus, że nietylko zdrową radą całą fortunę ale y samym Życia azardem Oyczystych granic powinnismy bronić. Ja więc jedyna Domu mego Konsolacyą, y Baculum Senectutis meae Syna dopiero ze szkoł wziętego, dla obrony Oyczyzny sub signa JWWPana Dobrodzieja adressuię, ut Discat primaeva Juventus pro Patria bellis dulcius esse

nihil

Rozumiem ze znaydzie respekt w protekcyi JWWo Panu Dobrodzieja ktorego jako victricia arma metuit longinqua propentis, tak cała Polska pro communi adonuie Azylo. Rozumiem y to ze Synowi memu pro otice nie mogą bydz młode lata, ustakze sunt columbis sunt apibus sua tela parvis. Inter Juveniles igniculos znaydzie się marsowy fervor, nie ad bullas et crepundia ale do Woienney Szabli zdolna ręka powinna bydz Urodzonego Polaka Sarmackiego Orła nie odrodni Synowie quid fulmina ferre quid spirare minas sarem agnoscere solent w pierwszym młodosci powinni Wieku. Pamiętam Ja sam ze prima n parcendo aetati do Marsowego pospieszyłem pola, nienauczyłem się z młodu natales ampliare agros y Oyczystego tylko pilnowacie Domu gdzie godzina się przed cała zasłużyc się Oyczyzna ze non vivere tantum capimus et bellum simul Patuasque avertere Clades konsekrowałem y Ja pierwszy Młodosci kwiat Gradywa polu iorze mi Woienskie y tysiączne Tryumfy na pamięc przychodzą co stakze y teraz gdyby miała iaka przyciśnąc malignitas

protestuię się że ferre validas in praelio dextras gotow, iestem. Teraz Syna mego Dobru Pospolitemu Konsekruię Panskiey go JWWPanu Dobrodzieiowi rekommenduię protekcyi a sam zawsze roskazom wszelkim militaturus opi-szę się.

Responsoria ad Praecedentem

Nie tylko plenissimam Staro Polskiey odwagi WWMWPana inter prima solatiorum Compendia páginam, ale y Godnego Syna futorum senectutis y zaszczyt Prześwi-tney Oyczyzny sub militarem odbieram Disciplinam Gdzie mię ónię bardziey kontentowac nie może iako kiedy tylko po Seymach Publicznych funkcyach y obradach Rzeczypospolitey pro bono Communi WWMPan uymuiesz się rzezom Jasię sam nieraz nasłuchał tuthtoq graves mirabar ab ore in me-dium Sensus, ale tez że gotow iestes WWMWPan złotą wolnosc Martis vindice defendere ferro, u kto-rego par oleas aeque ac arma tenere manus. Nie ma naymnieyszego obstaculum Godny Syn WMWP. Ktorego woiennym dedykuiesz pracom dokument

aw nim

se aluit ipsis Bellona Tryumphis, Nie pokaże się odro=
dnym Oyca Polskiego Potomkiem, ktoremu ~~au~~ akko=
moduią się ex nido zaraz źrzenice oka in exoticos,
uczy się kierowac soles, a Woyenne Pioruny na nie=
przyiaznych Boyu y Oyczyznie zdolny rzucac Gygan=
tow, przyznam się iawnie WWMMć Panu że nie trze=
baby nam Auxiliarnych Woysk y cudzey zaciągać
potencyi, gdyby każdy tey Oyczyzny Annibal z Ktenet
offensas Judex ad aras, nie tak dla zwyczayney nad=
grody lub jakiego dosłużenia się wakansu, ale tylko
ma owę Polskiego Katona pamiętaiąc maxymę Ma=
xima ipsa gloria meres Polonis arma ferre, bo gdy
w rownym godnego Eneasza uznaię Askaniusza
non decoro mu ochotę słuzenia z ktorą się
partykularniey WMMć Panu oświadczaiąc piszę się WWMMć
WWMMć Panowie wiem Ja to dobrze że ad Maturu
Ingenium tego ktory dopiero styszane dwa Listy kon=
cypowat dic z siebie więcey przydac nie mogę
przecież gdyby mnie trafita się okazya, rekommen=
dowania kogo w służbę Woyenną Hetmanowi
Jabym tak pisat naprzykład prosze posłuchac.
Przed Księcia

a wielowładna WMWW Pana w tym Krolestwie powaga tym mocniey mię zagrzewa et fiducialiter ad Sinum Łaski Jego spieszyc mi się każe im żywiey u siebie przemikam tę prawdę, iż do takiego w prośbie moiey Pana czynię rekurs ktory sobie za naywiększy dostoieństwa swego punkt kładzie z odpowiedzią Łaski nikogo nieodsyłać. Że JWMWW Pan Dobrodziey dobroczynności Materiam Syna mego w Oczach Panskich stawiam; ktorego wiek młody gdy utilius Patriae życzę konsekrowac nie mogę lepszey mu wynaleść drogi iako gdy pod zaszczytem wielkiey Hetmana protekcyi rudimenta służby woienney ponet życzę albowiem sobie tego gdy sam wielkiem przycisniony iestem aby particula krwie moiey się zostawiła aż poki iey stawać będzie aby się in posteris nawet służyc Oyczyźnie nieustraniała. Te są prośby moie z ktoremi się do Łaski JWMWW Pana Dobrodzieja referuię, a iako pewnym się czynię pomyslnego skutku, tak z strony moiey upewniam, że Magnalia rąk JWMWW Pana Dobrodzieja tota loquet Potentias a partykularniey Ja z resztą dni moich zapisuię się.

Responsoria ad Praecedentem.

Przez słodką wzmiankę liczonych WMWW Pana

belli viry Oyczyźnie

w tey Oyczyznie zaslug y przez tę przyiazn z ktorą teneris ab annis z nim pochwalic się mogę godnego Syna WMMościPana nietylko na rękę moię wziątem alem go też pretii zacnego Jmienia w Sercu moim lokowal. W ktorym iakom zaraz na pierwszym w stępie. Virtutes Patrias doskonale wyczyta tak spodziewac się mogę że torem zacnych Antenatow swich chodzic będzie, y urosnie wpociechę Serca WMMościPana, a nam y Oyczyznie in decus et praesidium. Dziękuię iuż WMMościPanu iz tak poufale referuiesz się do mnie w interessach swoich, ktore Ja schętnie manutenere zechcę. Oraz tesseram przyiazni moiey tą expressya zamykam żem iest Verbo et actu. WMMościPana. &c

Proszę teraz MMościPanowie y Bracia niech z tych dwoch Listow wiednieysze ktorego od pierwszych rozniąca. Gdziesz tu owe z Wirgilliusza z Lukana y innych Poetow fragmenta iestże tu aby raz wspomniona Bellona albo propontis gdzie Eneasz gdzie Askaniusz y tyle inszych Erudycyi ktore nic więcey nie znaczą tylko in fanttam Scholasticam. Przy

znam się Ja szczerze

Ja szczerze zebym nigdy od Classem Szkolnego Stylu
nie smiał przystąpić y lubo ciężkie sam Styl będąc ieszcze
sub ferula approbowałem, alez to cum essem parvulus
sapiebam ut parvulus teraz zas aetas et Judicium
maturuit, a potym wieku teraznieyszego pora od tego
dzieciństwa każe nam abstinere

Mi Panie Bracie ten Sentyment Jego o dwojakim
Stylu Listownym wychodzi prawdziwie na (to) co mó-
wiemy o kupcach ktorzy niezwykli nigdy swych To-
warow ganić, y choćby naypodleyszego gatunku były
przeciez ani wysoką Jch cenę kładą. Jak widzę
y WMWMć Pan partem Calami a raczey Ingenii sui
drogo ceni, my także nostri Calami opes niepodle
stawujemy. A więc trzeba tu nam dirimere litem
a to ten sposob Jest tu widzę ieszcze część JchMsciow
w Kompaniy naszey ktorzy się do zadney ex his
Classibus nie odzywaia gdzie przez to samo mil-
czenie łatwo poznać że muszą bydz indifferentes
Jabym zas takiego sobie życzył Arbitra, ktoryby do żadney
strony niebył interessowany, gdzie zas choć część Par-
tialitatis zachodzi tam zawsze iniquum Judicium

Moy wielce M. Panie

Moy Wielce Mściwy Panowie y Bracia Dotąd w wielkiey y nieco przykrey cierpliwości, słuchałem spodziewany z obu Stron sprzeczki czyli niezgodnego w jedneyże Materyi WWMMć Panow rozumienia, gdzie dla Wielu mocnych uwag samym tylko milczeniem chciałem temu zgromadzeniu bydz przytomny. Gdy mię zas y innych tegoż zdania Jchmściow Braci potyka honor abysmy zdanie nasze WWMMć Panom otworzyli. Mowić Ja naprzod a mowię to co rozumiem, że do sposobow pisania słow Polskich trudno urodzoney pojętności gwałt czynić trudu Ja do czego, ale lepiey zachować wtasnąl skłonność Ludzi iż wziąc miarę siły rozumienia swego, izali temu podołać moya czego w Sobie większą łatwość czuia Y tak przyznam się WWMMć Panom żebym Ja żadnego z tych dwuch sposobow naśladować niechciał, częścią że są bardzo podłe; częścią że od pojętności moiey dalekie. Gdyby mię iednak kto gwałtem przymuszał, abym się do iedney z tych dwoch stron pisał. obrałbym raczey ten styll chcę zażywać Łaciny ale bez zbytku y niesłusznie, gdy zas wolno y bez przymuszenia mam mowić oto Mści Wielce Mściwi Panowie, samą Polszczyzną

y mowię

y pisac nam zawsze trzeba; tego wyciąga powinność Synow tey Oyczyzny tego Stanu urodzonego bez żadnej abyśmy mu pomocy bez cudzey mocy nie szukali. Choć się WWW. Panu niepodoba nervosus et Sententiosus Stylus ktoryś niedawno w kilku Listach cytowany, ktorego na Woynie dla ustawicznego używania nie mamy tylko u Koni pod nogami u siebie przy boku ale częściey w ręku jednakto nam ani z ptchości, bośmy ostrachani ani z chluby bośmy stawy nie głodni, dopiero nie z lenistwa pochodzi bośmy nie w Domu na proznowaniu zrosli tylko z samego tuy dayu y w pogardey smierci ktorey na statce robiąc szukaliśmy w tak wielu Panstwach o ktorych nie każdemu się y czytać dostało. Proszę gdzież tu Text Łaciną fragmencie albo Sententia? ale ieszcze konca tey że mowy: gdyż przydłużyła uiść posłuchać proszę Dziękuiemy i Cesarzu że nam łaskę swą obiecuiesz y przyimuiesz wdzięcznie. Prosiemy oraz abyś nam proznować niedopuścił gdyżesmy tu nie na leża ale na Bitwę

przyiachali, y samibysmy się bić musieli gdyby nam ob-
cego niestawało. O Żołdzie naszym, teraz y na po-
tym wzmianki czynić niechcemy, wszakże niepo-
trzebny iest więcey skupnemu Towarowi, odważna
cnota sama sobie wymierzy zapłatę. Nie zysk-nie-
iesteśmy takomi przetoż y zdobycze nam nas nieznać
gdzie z tak wielu zwycięstw, korzyść swoią każdy
na piersiach niesie. Wydawaią nas y Gwałtowi
nasze te karby y ciosy za które iednak by naymniey
nas nie wstyd bysmy tego w chwalebnych znaydzi
mieyscach. Gotowismy ieszcze dla Wiary katolickiey
y dla dostojeństwa twego Cesarzu tychże karbów y
ciosów nadstawić. Proszę otoż się teraz rzetel-
nie WMW Panom wywodzę że bez fragmentów
Łacinskich y makaronów możemy w naszym ięzyku
y pisać y mowić.

Mci Panie Bracie był ten niegdyś Wiek w Oyczy-
źnie naszey że nieznaiąc inszych Narodów nie
znali y tych Dyalektów, ale teraz saeculu nasze
wypolerowac ma multas prasecz Natronalnych
ięzyków wz za dziw że do swey potrzeby y usługi

którego kolwiek

in supplementum zotyie? A potym WMW Pan alienam partem Stanisława Kleczkowskiego pro Exemplo kładziesz nam, żeczytym sobie propria industria WMW Panu ... usłyszeć
(a ciekawość WMW Pana barzo mi iest przyiemna)
y dla tego nadstawiam się sam WMW Panu abym dał dowód że iako ten sposob pisania czysta pol-szczyzna możno kochami, takbym wszystkich temu zdaniu przeciwnych na moią rad przeciągnął stronę! Czytam więc List który niedawno pisałem. Gdzie się Szlachcic urzędnik Kancellaryi W.K. przypomina aby go krolowi przy rozdawaniu Urzędow zalecił.
Jakich kolwiek prac moich dla tey Oyczyzny y Pana naszego Miłosciwego podiętych, nie poczno-szać do wysokiey ceny, wolę się wyznać y stawić w oczach WMW Pana prożnym wszelkiey zasługi abym pełnieyszą w Sercu moim zapisał wdzię-czność, ieżeli mię WMW Pan Imieniem pry-watnego y w niczym niezasłużonego człowieka Nayiaśnieyszemu Panu zalecić zechcesz. Uda-wałem się prawda tyle kroć do moiey WM-W Pana Łaski ale dotąd wprzykrzym mi bdę-
śmiem się dlag

sama się tylko nadzieja podsycam że mię kiedyż-
kolwiek zalecenie Jego dostatnieyszą odrobiną chle-
ba Koronnego nakarmić może. Teraz gdy
iuż na ostatnim stopniu niedostatku mego stał
na ziemi, y w szczupłym ubóstwa końcu do ia-
wney mię rozpaczy myśl prowadzi tym usilnieyszé
prośby niosę do WMMW Pana im się bardziey
chcę być przyczisnionym. Znaią wszyscy Poddani
nieskąpą Dobrego Pana rękę do którey bieżę y ia
gamet wielce możne WMMW Pana za mną wstawie-
nie się. Niezawiedziesz się WMMW Pan na zu-
pełney odemnie wdzięczności ieżeli ostatnim po-
trzebom moim skutecznie dopomożesz, wszakże ia
iestem y z wiernością ku Panu Miłościwemu y z
ochotą służenia WMMW Panu na zawsze &c.

Mli Panie Bracie sczere mówiąc w tym Liście
iest zbyt przymuszona Polszczyzna gdzie zamiast
zalecenia Naszego iezyka, raczey to się wydaie
że iest zbyt skąpy y ani się bez pomocy Cudzego
Dyalektu obeyść może. Proszę coż WMMW Pan
rzekniesz gdy ia w teyże samey Materyi taki
List napiszę.

Nieustanny

Nieustanny od Majestatu na poddanych swoich przez rece WMc WCPana niezliczonych fawerow dyspartyment uti limite Regni ingentes Populos ita larga munera dextrae fortunas animosa tenet. Pierwszy prawda obliq zniewolonego przyszlymi taszkemi serca JK Mci Panu Naszemu Milosciwemu nalezy ktory z nayjasnieyszym paragonuiac Slonce rownym niezgaslej klemencyi Promieniem disperit cum Sole munus y bliskich y dalekich Tronu Panskiego Oswiecal. Druga niemnieysza zawdzieczenia prowincya na Sercach Premiator Civium JWWMcPana Dobrodzieja zapisana bydz powinna iako tantorum Sydetum bojatko, za ktorego powazna rekommenduacya y niezasluzeni possunt hac astra mereri. Salmackiego Alexandra chwalebnieyszy JWWMcPana iestes Oratorem sola loqui solita Clementia munera dextra, Ordynuie wiec praesentem paginam do Dobroczynnych rak z charakterem nie zgluzowaney mojey obligacyi &c. Jak zaczalem tak y skonczy. List ten niejest zeto wyrazniey szy wspanialszy a oraz godnieyszy styl, tak Wielkiego Ministra?

#

Mći Panie Bracie iuż teraz się WMMW Pan sam osądźiło
y wydał iakiego zdania iesteś w pisaniu Listow Pol=
skich. Co do mnie Jabym na ten List WMMW Panu
nawet odpisać nieumiał. Ktorego po większey częsci=
nie tak nierozumiem iako raczey niechcę rozumieć
bo że przyznam się szczerze, tak sztuczne zażycie
Erudycyi y wysokie Jch do materyi swojey przywią
zanie iest nad pojęcie moje.

Bynaymniey a co większa żadnem z nas ktorych tu
WMMW Pan w milczeniu Służących zachowuie możesz.
Tak iest zapewne MMWMSciu Panowie, Ja bowiem z dalek
przysłuchuiąc się tym Listom wrożnych Materyach
pisanym, nietylko żem nic w nich do mojego ukonten=
towania nie słyszał y owszem znalazłem coś z kąd mię
aż tesknice brały y uszy nawet bolały. Niemogłem
albowiem zrozumieć doskonale, czyto Łacińskie czyteż
Polskie Listy WMMWSci Panowie mowilibycie, bo tak że
kilku Listow ieszczetym jakimkolwiek umysłem przy=
iął y pochwalił o inszych zas tak mi się zda=
wało iakoby łatane były gdy tu iedno Słowo Polskie
tuż zaraz dwa Łacińskie

dwa Lacinskie tu fragment tu Makaron[:] iak mowia:[)]
to iest nie prawdziwa Polszczyzna y tak caly List podobny
do Dziadowskiego plaszcza, tysiac wschi postawow mnieyscego.

Msci Panie Bracie zyczylbym WmwPanu pomiarkowac sie
w dyskursie swoim [ganisz WPan uzywanie fragmentow y slow Lacinskich w Stylu Polskim.] Ja
mowie za Dyalekt Oyczysty iest tak skapy w sobie
iz iednym naszym Jezykiem trudno iest wszystkie
mysli wymowic. Ztad ci to iest ze na wsparcie Defektu Jezyka Polskiego wiele mamy slow
Niemieckich Francuzkich y Lacinskich ktore
sie iuz tak otarty, iz w naturę naszey mowy
poszly, Naprzyklad to slowo, Minister, Materia,
deklaruie, dysputuie &c sa Oryginalnie Lacinskie slowa, a nikt z Ludzi ie nie przeczy aby
w Dyskursie y upisaniu nie mialy mieysca. Zaz
tedy WmwPan niepotrzebne czynisz skrupuly
gdy w niedostatku Oyczystego slowa pozwolę mieysca Lacinie?

~~Msci Panie Bracie~~

Wyręczam Ja WMMWPana z tey pracy, y iakbym mogł od pisać na wyż pomieniony list, ktory go czytaro proszę posłuchać. Że sobie znacznie poważam Osobę WMMWPana przez względ chwalebnych Jego w tey Oyczyźnie zasług niemogłem inaczey tylko przyiaznym Serkiem y List Jego do rąk moich odebrać tak iakbym samego WMMWPana u siebie przyiął. Że się zas WPan uskarzasz albo na szczupłą pamięć albo na małą w służeniu iemuż pilność sprawnie to wemnie niemałe podziwienie, bo mi się zdaie iakoby WPan mojey ku sobie niedowierzał przychylności Jam zas zem do lepszey pory czasu ustąpił moje odłożył nie możesz mię WPan z tąd sądzić iakobym miał wcale ustąpić z przyrzeczoney ochoty mojey abyś więc WPan stateczniey o moich ku sobie chęciach był utwierdzony zamykam w tym liscie Przywiley na Osobę Jego ręką JKMci podpisany. Do tego Kiedy łaskawszy y wielkiey Dobroci Pan niezapomni szczodrzey WPana potrzebom dogodzić. J ia też niezaniecham zażywać do tegoż końca usług moich z ktoremi się oświadczaiąc Mości Panie Bracie służyć Zostaię. Zniemałą z niemałą attencyą Listu WMMWPana, rozumiałem wtenczas że to kancellaryna ieszcze nie sam JMci Pan Kanclerz ten respons pisał

gdyż Styl Listu tego całe iest niewiesci gdyż tym ten respons tak wiele liter napisał.
Nietylko mnie samemu, ale toti Patriae wiadome WMWP. Pana usługi heroiczne dla których rerum et fortun. naufragium poniosłeś, iako mię dawno ad faciendum WMWPanu Justitiam pobudzały, tak teraz fortiori motivo wzbudzaią we mnie iak nayspilnieyszą applikacyą do osuradczenia tych rzeczy, ktoremi ku Osobie WMWPana totus feror. Nie mogłem predszey uczynić tak niemam ad manum skutecznieyszey satysfakcyi iako gdy Przywiley JKMci in personam WMWPana N.N. podpisany inkluduię. Przyimiesz to proszę WMWPan pro praeludys dalszey Nayiaśnieyszego Pana Łaski tudzież iakakolwiek attencyą moią proszę tak ku siebie przyiąć iakoby ś WMWPan miał u siebie quoties repetendi eadem dalszey odemnie powolnosci z ktorą piszę się &c
Moi Wielce Mciwi Panowie y Bracia między troiakim pisania Listow gatunkiem niemogę
Ja wszystkiego

approbowac atoli wolałbym chętniey przystapić do tey strony ktorą sama Polszczyzna w pisaniu utrzymuie chciałbym iednak wiedzieć zdanie WMW Panow, tzali też Łacinskie Słowa przerobione na Oyczysty iezyk mogą mieć mieysce w Dyskursie y w pisaniu. Naprzykład co też WMW Panowie powiecie na ten List ktoren Ja niedawno w Szkole napisałem gdzie Senator exkuzuie się krolowi niedobrze udany de Crimine Lasæ Maiestatis. W tey pracy WWMW Pana niewidzę Ja nic do nagarty; Lecz iako w tym Liście są sensa y myśli poważne, tak słowa niektore pieszczone y od Staropolskiey prostoty zbyt dalekie atoli iak więc mowią w szkołach transeat.

Kiedy WWM Pan tak wielkie skrupuły czynisz w każdey prawie Lukubracyi niemogę y Ja sobie obiecować abym do dogodu Jego mógł napisać y powiedzieć

Czytelnik

Cokolwiek iest podanie Ja do Sadu WMMW Pana moy styl gdy na List pomienionego Senatora taki respons onegday napisałem &c.
Ten Styl WMMW Pana z pierwszym zdanie się iakoby ich iedna ręka pisała y iakk mowią oba na ieden Stempel bite Jeżeli WMMW Pan rozkasz zdania mego co na te Jego prace powiem toż samo co o pierwszym, że transeat.
Mci Panie Bracie quidquid est a Ja przecie na- y iest WMMW Pana nie pisze się y owszem od szkol- nego pisania Listow y na krok nieodstępie a po- dobno y więcey zemha. U Ja zas inter duo extre ma obieram sobie medium to iest ani się do szkolnego pisania wraze ani też do Pod- skiego pure a to z tey racyi że pierwszy spo- sob iest ochydnie levis et Juvenilis ten zas trzeci y znacznie trudny y bardzo przymuszony Gwai Moi Wielce Mciwi Panowie przychodzącemu ad Suvarium zacnych Imion WMMW Panow y dopiero wprawiającemu się in praxim zabaw tutejszych rozumiem że pozwolicie tey korzyści abym &c. WMMW Panom kontrowersyę pogodził. Gdzie przy

Bo mi to na pamięci

iako wszyscy Ludzie wieky swoie pospolicie zwykli
zachwalac, y nad inne przenosić; tak i ktorzy
wiekiem starsi są od nas częstokroc mowią: O=
nietakto za nas bywało, nie tak za naszey pa
mięci. My zaś lubo iak starszych lat za wolą Bo=
ską dożyiemy, będziemy takze wiek młody
na ten czas ganic mowiąc nietakto za nas
bywało nie tak my się uczyli nie tak postępowali
słowem mowiąc, iż z odmianą czasu odmieniaią
się zwyczaie nauki y poter rozumow Ludzkich.
Tak ja więc konkluduię całą sprzeczkę między
WMciow Panami, Dobrze y rozumnie starzy nieg
dyś Polacy mowili y pisali ale podług
maniery Wieku swoiego. My zas o naszych
Naukach y doskonałości ani samo ani wszystko
rozumieymy ale przyszły po nas Wiek do
piero uczyni sąd przyzwoity My zas tym
czasem na Chwałę Dobrego Imienia zarabiaymy
A oraz przeprosmy y podziękuymy Go dne:
mu

Audytorowi za prezencyą.

Dialogismus Familiaris

De ratione Styli Epistolaris Latini, et de Imitatione Epistolographorum seu magis de praestantia Ciceronis inter Senecam:

Praefatio.

Ut nova semper methodo res Literaria expediatur nec non ut Studia nostra majore in dies assurgant incremento tempus res et ratio postulaverunt ut facto è Polonis Epistolis periculo ad Latinas converteremur. Si autem pace vestra Auditores, de earundem praestantia loqui fas est, certe Omnis Epistolaris niti omneque artificium a Latinis Scriptoribus desumendum est adeo ut neque Graeci qui se non immerito Literarum Parentes existimant sibi primas vendicent partes prae Romanis. hi enim totius Orbis Victores ubi armorum potentia belloque jure Graecis Monarchiam ademerunt, jam parti literarum celsitudine ne quod excellentissimum credebant victis jam hostibus, relinquerent Palladem cum Musis et Appolline ditissimi spolii loco ad se transtulerunt, eo majori amplioreque honore, quo propinquiores Graecorum Sapientibus omnineque similes Roma ipsa haberet Viros et quod etiam Studiorum ergo in Graeciam peregrinari non desiit eos posthac non Latinae solum Linguae Parentes

verum omnium

facile Disciplinarum Authores totus suspexerit Orbis ita sane quidquid est in Literis Ornamenti velu ptat[is] q[ue] n[on] immerito Romanis tribuenda sunt. Jam hoc loci de bonar[um] Literar[um] Authoribus ine unda foret Ratio sed tempus me deficeret m meriq[ue] periculum certo subirem si plurissim Scriptorum Seriem ad Calculum revocarem sat esse credidi bonos Epistolarum Scriptores v[el] et tran sennam hic attingere. Quodquod universa Curs Aliique gentium Insigniores Academiæ ac vet quædam Literar[um] emporia reperiri valent ite qu mecum si licet et a primo Limine attendite quin in persolvenda Eloquentiæ præcipui trudantur dicentur Legant Præceptores, ad quorum ideam teneriores indoles efformetur certe ille Romanæ Eloquentiæ Conditor, præ Græcis Latinisq[ue] Scriptoribus lumen illud Cicero ne dum omnibus eripuit palmam; verum universas Gymnasio ita possedit crebras ut pauci se in Literis quisq[ue] profecisse crediderit cui ille displicuerit Non ausim Ego hanc Communem Literar[um] infringere Sententiam neque adducto supercilio Tanti Viri examinare Indolem plus enim viderer sapere quam opus est ad Sobrietatem n[on] infricior Ego Ciceronem in triplici dicendi genere

ita versandum fu[...]

ita versandum fuisse ut Communi Sapientum Judicio omnibus ut ajunt numerus absolutus b inscatur. Sed quoniam Epistolaris Ciceronis Stylus ad Imitandum præcipue commendatur quantum expedit loquor Ego quæ sentio nulli me ingenium in unius verba Magistri jurare, neque manibus pedibusque ita unius hominis tueri sententiam quasi nullus jam sit Epistolographus qui imitantibus non placeret. Quid enim vos compello Sapientissimi Audithores de Aureo Annei Senecæ Style ferretis Judicij. Quid de illis Sententiarum gemmis quid de fiendo Periodorum circuitu verborum nitore tantum profecto abest ut Tullius Senecæ quandoque præponendus sit quin potius omnes Europæ Academiæ in Illam manifesta Causa aut Judicium suspensuræ sunt aut in aciem descendent Lucio palmam defensuræ sed gerant bella alij suis Ducibus scribant Nomina, nos nondum aliquid Statuimus A vestro etenim Audithores sapientissimi pendemus Judicio. Interim Ciceronis et Senecæ singulas afferemus Epistolas nec non ad ejusmodi Ideas nostros etiam partus arbitrio Vestro castigandis subiciemus. Quum Vestram humanitatem precamur Audithores adeste animis Studioque nostro faveatis.

Dyalogismus.

Ipse nunc Juvenis et Vocantibus ad Signa Ducibus. Virilius

Nomina vestra date, licet utriusque fortunam et ingenium sequi atque experiri.
Si ingenium sequendum esset ego in partes Ciceronis abirem si fortunam experiri liceret, utrique mitto Nuntium utergue enim penas capite solvit. Neque de genere mortis quaero satis est quod utergue infelici exitu vitam peregit. Honestior certe mors est sin violenta in nece Tully et Trium Viri et multa pars senatus et Populus Romanus ipse consensit in Senecam ipse Nero exarsit quare penas dedit Seneca, non quia deliquerit sed quod ad summa Neronianae crudelitatis etiam innocens mutari debuit si Uxori si Matri non pepercerit Nero quid miser Seneca sperare potuit.
Plus aeque audentior es! jam ergo reum criminis accusas Ciceronem et meruisse penam asseveras si Pompeianas partes secutus est quid mali si Antonium orans scribensque proscriderit quid criminis fato certe res acta est de Clementia Neronis scripsit Seneca crudelem tamen in morte expertus est insolentiam Antonij execratus Cicero capite illi redimenda erat dicendi libertas vide jam et in una lance duorum expende causas penitet esse bonum non vetat esse malum

de honestiore nuis genere loqui tandem sinite satis est quod uterque invitus moriat mors enim omnibus ex Natura aequalis sed apud Posteros oblivione vel Gloria distinguit. Jam ergo fortiorum Virorum istorum aut nemo sequitur aut ille qui amanens vitae pertesus semel mori eligiret quam in dies emori. Sed quid de Ingenio ejusmodi hominum statuendum juvat expendere.

O si in partes Senecae totus abiret Mundus prius ego agmina copiasq ducerem ipso Catilinae Exercitu formidabiliores Ciceroni

Si in Literaria Palaestra gerundis bellis locus esset ego certe Lentulus aut Cethegus essem qui eruditioribus bellis interesse optarem si enim milite geruntur bella vincemus si Duce iterum dico superabimus.

Catilina, Lentulus, Cethegus, in Patibulis Vos videritis temere alienam experiri fortunam durum est, alterius fato sapere gloriosum, Ingenio nobis gerenda est pugna non animi neque Verborum Ubertate sed Rationum Conflictu victoria paranda est.

Jam tandem de Vestro Seneca aut de Nostro Cicerone aliquid proferte in medium libeat in pari Causa explorare veritatem.

Non ausim Ego inficiari quod in triplici dicendi genere nemo unquam superavit

verum

verum ne attigerit quidem Ciceronem adeo ut ips
Hortensius Su Legius Cornelius, Marcus Antoni
sexcentique alii in Ciceronis disciplinam se
tradidere ni erubescerent, sed illud negotii pen
ulique nostri est. expendamus ambo quid est
illud quod pro rostris declamatae Ciceronis Oratio.
nes si interdum legantur sine succo et sanguin
frigidae ac languidae et apparent et re ipsa sunt
ut vg. Diuturni silentii Patres Conscripti & ve
illa si quid est in me Ingenii Judices nullis
culis nullis animi motibus respersa sunt et si
ita languide ac jejune olim Oravit Cicero ut
nunc legitur frustra est quod eum summum v
teres appellent Oratorem:
Jam sane temeritatem tuam demirari nequeo
iisdem enim et dulce et amarum esse dicis
primo eminere Ciceronem in declamandi
facultate permittis in Artificio scribendi
non negas et in legendo languidum ac je
junum expungis nonne illi haec declamabit
quae scripsit, nec haec scripsit quae tu aliquando
legisti frigiditas ista lectionis quam forte
non capis tibi non Authori tribuenda est
Certe tu unus es è tanto Literatorum numer
cui Oratio pro Marco Marcello et altera

pro Archia Poeta salivam movent, cum tamen su-
blimitas Styli et vehementior Figurarum
usus eruditis Doctisque Viris semper placuerint
sed quid Ego miraber utique displicere ignavo
praecipue laudis argumentum est.
Non illud est ni illud quod sibi responderi exo-
ptat Senecianus Tyro, languidum dicit Cice-
ronem sed illico mutabit Sententiam nisi
ejusdem Catilinariam legerit aut aliquam
ex Philippicis vel si adeo a Nostro Cicerone
aversus est, nec in suo Seneca aliquid ad summam
dilectam vehementiam profecto reperiet. Sed jam
onere tecum agendi liberabor si ad tuum genium
enthusiasmo plenum conforme aliquid protulero
vg. Oratio in laudem Divi Tomae Aquinatis dicta
audi: sta Orator et metire humerum Aquinaticae
Gloriae Olympo substernendum cade Orator
cum et ipsi Atlantes sub tanti Nominis
Caelo fracta suberent fortitudine, sta et cade
Orator nam ire in Aquinatis Gloriam labi-
rynthus est surge, cade, sta, sede, ambula,
Orator est en habes jam ni igni ultor solum
verum fulmina Oratoris non solum vehe-
mentiam Styli sed furorem ne dicam demen-
tiam ipsam me in nostro Cicerone desideras.
Nisi librum Senecae mei de ira inscriptum

aud. scr.

possem certe aut Tibi aut Tuae dicendi libertati subirasci. Verum agite quaeso Cuemiani pugi ratione non impetu. De Epistolari Stylo unice nobis caussa protractanda est in quo si cum brevitate perspicuitas adducat nemo est qui majore ex Literis exoptet decora. Jam vero si quid loci habeat historicus et aptus quidam stetus in Epistolis Ciceronis ... quid illa Oratoria prorsus nimis lex reddenda Circuitio certe Commentarius opus est si quapiam Epistola legatur aut declamator vanus n scriptor censendus vester Cicero.
Ad affectatam scribendi brevitatem haud quapiam feliciter imitandam, jam ego verbum non amplius addam sed audi pro me dicentem Tibi Horatium; brevis esse laboro obscurus fio et sane evenit ut si uni Vitio dicta brevitate consulueris, in alium profecto obscuritatis nolens volens incurres. Dic sodes et ad aliud Poetae Testimonium meum Ciceronisque Spartham tuendis expende qui rectè suadet abstineas superfluis denique ut bonis fabuletur brevis est fastidiosus ac inepta proferens unam locutus Syllabam prolixus est, jam vide nec brevitas si stulta placet nec longitudo si longa officit, moveret

profecto

Moverer profecto isthoc Testimonio si non toc-
tum esset nonne edicto censorio statutum volebat
Cicero sine ullus in Urbe locus Poetis esset, vide jam
si mendax hominum genus Civitates exulabat quid
fide et Authoritatis meretur qui vagus est.
Sacrum Poetarum nomen nulla unquam bar-
baria violavit ut quid ergo in ejusmodi re calu-
mnians Romanos exilium iniquis parabat Cicero
Poetis heu quam male cohaeret veritati, cum ipse
Arhiam Poetam in Judicio defenderit sed esto pace
tua aliquando Poetas exulasse quid jam respon-
debis si apud Lacedemonias aqua sorte furibus pe-
regrinis, medicis et Oratoribus interdicta fuit Civitas
et quidem ne causas actitando defensores Injustitiae
evaderent, viden, jam summus ergo fratres,
O quam Infirmum Telum est quod opponis Ora-
toribus interdicta fuit Civitas en ferrum quod
strinxisti praebe jugulum tua manu peritumus
es sed damus veniam petimusque vicissim
vide alterum quod opponis Cicero defendit Ar-
hiam sane Ita est sed Praeceptorem non Poetam
et nisi praeceptor suus esset haud unquam Poetae
nomine defenderetur.
Ut Te maledictis liberem qui forte unquam
nostrum legisti Ciceronem audi quomodo
pro Arhia loquatur Cicero. Sit igitur San-
ctum apud Vos humanissimos homines
Poetae nomen quod nulla unquam barbaria
violavit, Saxa et Solitudines voci respon-
dent

bestiae saepe immanes cantu flectuntur, nos in-
stituti rebus Optimis non Poetarum voce mo-
veamur, hominum Colophonij Civem suum
dicunt Alij suum vendicant Salamini
repetunt Smyrnei suum esse Confirmant
ergo illi alienum quia Poetam et mortem
ejus expetunt Vos hunc Virum qui volun-
tate et Legibus vester est repudiamus
ea Praeceptorem ne an Poetam defendit
Cicero vide melius. Jam satis est ut nos ej
modi conflictu liberemur, ad maiora veniendum
dum est, et primo dicam quod sentio; pars
video Ciceronem pars Senecam defendit et
sequitur sed nemo est qui eius Ducto-
res imitetur multum Vos a Cicerone
Vos a Seneca abesse fateamini non
eo quidem pacto tanquam uberior dicendi
copia aut Strictior dicendi brevitas non
sit imitabilis verum quod a Vobis illud
assequi posse qui Tyrones adhuc estis
diffiteor. Difficile enim et perquam ar-
duum est tam celeriter antiquae Vitia
Eloquentiae dediscere et novis uno ictu im-
bui Disciplinis si ipse hic redivivus Cicero aut
Seneca ante Oculos adessent et tam Studio-
sas partes vestras Contuerentur utique
Contentionem laudarent sed nullus usu in-
stra duceret novis plena Candidatis. Agite
jam

et si quid ad ideum tantorum Virorum imi
tatib. estis, scribendo producite.
Tu ne addicto supercilio ita loqueris minime
me rerum, Tu ex ipso Rubricasset Cicerone
fieri eruditior audis, tantum abest. Ergo
ne Tyronum Nomine tibi petendi essemus?
ita sane Ecce Juvenculum Senem in
prætextatum? sed quid audenter increpas
an Tyronum ætatem an Studium? Po
stremum? Studiu Ergo Tu arguis? profecto?
nonne jam sexennis Ciceronis Castra se=
quor et Tyronem me dicis eloquentiæ?
ita est vix enim cepisti itaque commune?
Causam solus ego defendam amici Commi
litones eja Parumper, parumper, liberemur
ejusmodi Senitio dixerit enim
hic impostor Ciceronis an Senecæ par=
tium ipse sit? Neuter? O quam pro=
fuse nos hic facere videre vox hæc
si polonice redderetur visum: amici sua
quadra et genio iste vivit potius quam
aliena minus feliciter imitari. Ergo
tecum Sapiens tibi quoque sapis Quid
distat præstat esse quam videri sa=
pientem. Relinquendus est hic Sce=
pticus aut nescio cujus Sectæ Famulus,
hæc enim modesta lex pauca Verborum
locutio satis manifeste indicat quod aurum
cap. 2

popularem; Tantum abest. me mea delectant
illos quoque Nostra decent desine jam
ergo de Nostro Studio arbitrari n
dum enim ipse a Ferula manum ab:
straxisti viden graviora Patrum
Judicia expectabimus agamus nostra

Epistola I Marci Tully Ciceronis
ad Torquatum.

Etsi ejus perturbatio est omnium rerum
ut sua quemque fortuna maxime peni
teat. nimoque sit quin ubivis quam ibi
ubi esse malit, tamen mihi dubium n. est
quin hoc tempore bono Viro Roma esse
miserrimum sit. Nam etsi quicunque
in loco quisque est idem est sensus et
eadem acerbitas ex Interitu rer. Publicar.
et suarum tamen Oculi augent dolorem
qui ea qua cæteri audiunt intueri co
guntur nec avertere a Miseryis Cogi:
tationem sinunt. Quare etsi multar.
rerum desiderio te angi necesse est ta
men illo dolore quo maxime te confici
audio quod Roma non sis animum
tuum libera. Etsi enim cum ma:
gna molestia tuos tuaque desideres
tamen illa quidem qua requiris suo
Statu

teneant nec melius si adesses tenerent nec sunt ulla in proprio periculo. Rationes tua cum de tuis cogites aut praecipuam aliquam Fortunam postulare aut Communem recusares. De te autem ipso Tranquille est quum sic agitare animo ut non adhibeas in Consilium Cogitationum tuarum desperationem aut Timorem. Nec enim si quis in Te adhuc injustior quam tua Dignitas postulabat fuit non magna dedit signa animi erga Te mitigati. nec tamen is ipse a quo salus petitur habet explicatam aut exploratam Rationem Salutis Suae. Vale

Hac sunt ex Vestro Cicerone et obscura nimis et longa et sine arte Epistolari quaeso ad Nostrum Senecam convertite animos.

Epp. II Seneca ad Lucilium qua ei suadet et Commendat rationem in legendis Authoribus.

Ex his quae mihi scribis et ex his quae audio bonam spem de Te concipio mi Lucili. Non discurris nec locorum mutationibus inquietaris. aegri animi ista jactatio est.

Primum

argumentum Compositae mentis est exi-
stimo posse Consistere et secum morari. Illud
autem vide ne ista lectio multorum Authorum
et omnis generis Voluminum habeat aliquid
vagum et instabile. certis ingeniis immo-
rari et innutriri oportet si velis aliquid
trahere quod in animo fideliter sedeat.
nusquam enim est qui ubique est in
peregrinatione Vitam agentibus hoc evenit
ut multa hospitia habeant nullas ami-
citias. Idem accidat necesse est iis
est qui nullius se ingenio familiariter
applicant sed omnia cursim et properan-
ter transmittunt. Non prodest cibus
nec corpori accedit qui statim sumptus
emittitur. Nihil aeque Sanitatem impe-
dit, quam Remediorum crebra mutatio
non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebro
medicamenta tentantur. Non convalescit
planta quae saepe transfertur. Nihil tam
utile est quod in transitu prosit. Di-
strahit animum Librorum multitudo.
Itaque cum legere non possis quantum
habueris sat est habere quantum legas.
Sed modo inquis hunc librum ~~plus~~
modo evolvere volo modo illum; fasti-
dientis Stomachi est multa degustare
quae ubi varia sunt et diversa inquinant

non alunt.
En jam habebis estare contra altare Epistolam oppositam Epistolae quam precor sententiam judices utque de precio termissque Ingenii Orationem ferite Rei literariae locum Reipublicae est toti inconfesso est et Ciceronem et Senecam multo in pretio haberi sed hoc o ingenui Juvenes a Vobis expecto an stylum Vestri partes quaecunque dimidiatione persimilis sit nostris Auctoribus. Ea quid de hac sentias Epistola

MOWA POGRZEBOWA

Gdzie ieden z przyiaciół żegna Imieniem Syna Zmarłego Rodziciów Braci y Krewnych

Stanąwszy przy grobowym kamieniu y mianowicie smiertelnym ciałom tu WM przypatrzywszy myślałem y przecz tak nieodżałowaney straty ubiegać się na niewzruszone y tak zazdrosny życia naszego przypadki że zwłaszcza serca Jchm: Mościwych Rodziców konsolacya drogey Braci y Siostr swoich ozdobę gwałtem y dla tak prawie biorąc nad żywe przyszłych do siebie nadziei y cnot niewinnych tyle oblubowanych naturą y przyia źnią Ścisł niedugosobny m napełnia zalem. Ktoś na przedwieczne Boga wyroki ani się, śmiem targnąć słowem bo nieprzeźdamanym Rozkazom Jego sprzeciwić się z bezgłowienym rozdzierżeć zatem iest to pozdrzenia Ludzką naturę chcieć odmienić y z pod władzy wybić się naywyższego. Do tego zaprawdę kresu y my codzień co godzina, co moment sczyniamy się podobny dług naturze y my wcześnie lub później wypłacić musiemy z Domu do Trunny z świata do wieczności y nam trzeba pięt oszymować a zatym na tak ranne y tak spieszne patrząc zwłoki zycze y rodzice każdemu powierzchowna lecz apparencya ukryta do żalu w Sercu gotowość uspokoić non enim amisimus eum sed praemisimus nieutracilyśmy go WMść nie wprzód wystali, wysłaliśmy wprzód tego z którym martwe kości y zimne Ciał naszych popioły kiedyś złączywszy się

pomieszają.

pomieszaią z ktorym chyba w szczęśliwym się
wieczności przywitamy, staniesz tu przy o=
statnim zpl N. terminie w zadumieniu
Ludzie stancie owi ktorzym żyje, dni mo=
menta stodko spłzywaią a niech każdego
z was owa zabawi reflexya tysiąc ci go=
dzin wybity w spominy naczym się stra=
wiły złotym czasem Bog i Służby ktore
sczytaki będzie służey roz patrz się dobrze
w Sumieniu myslo Duszym ~~zbawieniu~~. wy
mieszeniu. Starzec mowie zacnych Domow
Kollegiaczi Familij ymownyskie ile z Ro=
dzicow z dziadow pradziadow waszych dowie
dznosci poszto, tyle mamie posłow za ktoremi
y was zawołaia egredere de Domo Tua
A toli nie tak z tego Swiata schodzi w Boyu
rzeszy zp NN żeby wieszy z siebie ___
w niezapomnney żyiący pamięci niezostą=
wił zostawie się bynaymniey przod w Sercu
NRodzicow Swoich ktorzy tak pięknej
pociechy całym życia przeciągiem niezapo=
mnnal. zostawił się w sercu Kochanych
Braci swoich ktorych iako krew Macierzyńską
rowna podzielił poraya tak każdym Juls
tetz Braci żyiącym momentalnie
przypominać będzie co stracili zostaie nao
statek zp N. żywy portret w codzienney myśli
wszystkich przyjaciół swoich tak iż przemijaiąc
czas długosc ustawiczna rzeczy odmiana
ani go nam z oczu ukrasc ani z pamięci wyo
wac potrafi y ow stem mąż młody rozum ro
zum nay lata z rozumem powaga z powaga
przezpiaciya iako nas w życiu szczęśliwo sentfen=
towały tym milsze szczęśliwe w życiu ser
ca ___

całych spraw spominanie. Gdyby mi się godziło
zaczętey P. WW przerwać ścisłą a oraz gdyby mo-
żna, spytać z iaką mężne wyroki Boskie wy-
pełnił rezolucyą z iaką serca cierpliwością
WW. Rodzicow Braci Krewnych Przyiaciół po-
żegnał. Już okrzeptemi listy y smiertelnym ie-
dykiem nie mogąc zwładać trzeba by nas iednak
kontentować z powiedzią. Laetus morior propter
testimonium rectae conscientiae laetus quod tantos
viros mortem meam lugere cerno, laetus quod iuvenis
sed catholicus morior. Życie mnie, iuż ży-
stkim na ostatnią Tobie usługę żywo nadzo-
nym tak odpowiadał iuż że się nie dziwnie
więcey słowem Eklezyastyka mówiącego
melior est dies mortis quam dies Nativitatis
bo słodka zaprawdę śmierć gdy szczęśliwa
szczęśliwa bo z Bogiem iednocząca. Takie
więc przenosimy z tego Swiata na inny
ż żyniąc iż WW. lubo nieumiera y żyie
w pamięci tylu serc luba nas tylko poprze-
dził do wieczności z nadzieią miłego z nami
powitania atoli iednak zdarzy w rady Nay-
wyższego Pana cieszyć się nam y z pomi-
żnami pozwoli żegna was przezemnie
ale do czasu żegna was mowię WWy nay
ukochańsi Rodzice a iako winien wam dzię-
czenie życie winien pilną lat miłości edu-
kacyą tyle fatyg y starania tak upewnia
przezemnie że sił tyle Dobrodzieystw nie-
wdzięcznym w wieczności nieustannie będzie
Boga prosił z którymi się iuż nieodmien-
nie [illegible] cieszy aby skrocony w początkach
iego życia swawolek dłuższy lat wypłacił
nadstawił przecię

przeciwy będzie Boga prosił, aby umartwione Serca niespodzianym od was odeyściem zupełna pozostałych Braci pociecha w poźne was kontynkował Wieki, żegna powtornie was pozostali a kochani Bracia żegnając te do was każe mi womić słowa. Dominus conservet vos et vivificet. w zdrowiu y życiu długoletnim na honor Boski za dłużyt Imienia a w honorach y wszyściu żyjącym tak błogosławi. Det Tibi Deus de rore Caeli et de pinguedine Terrae. A jako tu na Swiecie przez obowiązek krwie byliście mu Bracia tak chce y życzy sobie aby nie mniej was Niebieskich Tron wiązał Dzie-dzicami, my zaś aż na ostatnia grobowego kamienia zgromadzeni usłyga nieskończonego snu przerywając sercam y usty mowiemy wszyscy, dobranoc, dobranoc na sen śmiertelny zasypiający dobranoc Serce Serca Rodzicielskiego y Braci krewnych Przyjaciół twoich obu dobranoc a potym nocy niech ci dzien dobry dzien wieczny zajaśnieje wieczności Lux aeterna luceat Tibi.

Syn na pogrzebie Oyca po skończonym obiedzie przytomnym gościom zaprezencyja dzieckiemu.

W pouszechnym Domu naszego smutku po niedziałowaney Tędy śmierci JW. Oycanaszego

Oyca naszego szutkiem wszystko ...ie ... 87
dla stroskaney Serc y Łzami umordowa-
nych ... fatygi ... w Domu Zna-
..., ... myslą Bogu-
niegdzie, ... WMWMPanow ...
...
połączone, nie bez pociechy Serca upatruie
Dowod to iest stateczney WMWMPanow przy-
iazni ktory nawet przy cineribus Sp. Oyca
naszego ... ad manducandum panem
... swoiey nieuzywaiac tey uczynno-
sci WMWMPanow ... Ja ...
uszy a Capite Domu moiego dulcem
... ale nawet ... uczy-
...ym in cineribus ... Oyca
moiego niegdy iest a była moc mowienia
samby in Persona kazdemu z WMWMPanow
... dzieki. ... kaza-
iącemu na wyznaczonym mieysca vocem
... nie przerywaiąc ... tego
snu Ja superstes po nim nayprzod ka-
zdemu z WMWMPanow in Individuo et
distinctis nominibus a potym wszy-
stkim generalnie zupełną wdzięcznosc
serca Domu moiego zapisuię zycząc so-
bie ... fortuna ... do ... słuze-
nia retaliacya ktorey donec superstes
ero całym zycia mego przeciągiem nieuchybie.

Finis

Oratio

In qua Beati Josephi Calasanctij Laudatur paupertas.

Bene ac sapienter AA. Praestantissimi majores nostri olim instituerunt ut suis assistentibus aliqua Patronis obsequia praestarent et vero maxime ut ultius Gentium terrarumque Communi illi laudes et non immerito et Studiosissimi praedicarent. Eam quoque ob causam (: ut arbitror :) Scholae nostrae festum suorum memoriam Patronorum obeuntes publicis eos Laudibus exornare consueverunt. Quem sanctos laudandi morem, cui potius quaeso quam illis qui in Sanctorum nuper relato Cathalogum Patre miris animorum exaltant gaudijs convenire. aut quo alio tempore magis esse usurpandum quam cum annua Josephi Calasanctij memoria celebratur judicaveritis. Quare me adolescentem licet inopem ab Eloquentia nec per aetatem a natura nec a doctrina nec ab exercitatione valde paratum esse confitear, ut nihil tamen in laudem Josephi Calasanctij Scholarum Piarum Fundatoris proferrem id enim verò facere nullomodo potui. Itaque mihi de summis Calasanctij dicendum incumbit laudibus et vero maxime admirabilem illius extollere paupertatem et animi et propositi mei est. Ut autem eo quo coepta numine, ad exitum usque decurrat —

Oratio

Oratio, vestræ benevolentiâ Auditores aura me recreare atque etiam sustentare, et quod maxime, precor velitis.
Jam vos Auditores, ut existimo laudatam in paupertatem censeretis, in qua et non mediocris eluceret perfectio, et magnus non sine omnium admiratione animus in contemnendis Divitijs conspiceretur, Jam vero tam perfectam tamque admirabilem in Aloysiancho paupertatem si placet paulo diligentius meum sentemini. Et quemadmodum nullum opus externum licet sit non omnino laudem sibi vendicat, nisi perfectum, summaque ut ajunt manu apposita detur publico ab artifice: ita existimandum confirmo, eam duntaxat virtutem, quæ rationalis anima honestius quoddam simul excellentius opus est, eam inquam virtutem et gloria et admiratione celebriorem fieri in qua nihil, quo perfectior quandoque reddi queat, desideres. Tanto enim majoris pretij quamcunque rerum esse credideris, quanto majus perfectionis exemplar in illa conspexeris. Et certe fama ipsa clariores illi ut hoc uno rem illustrem exemplo, Apelles, Parrhasias, Protogenes, Zeuxis Tymantes alijque non postrema nota Pictores haud unquam ad ejusmodi gloriam et existimationem

existimationem ascendissent ut post tot annorum millia, singulorum ore celebrentur nisi et artem perfectissime tractaverint et opera arti sibique conformia Orbi in scena protulissent.
Nemo autem dubitare poterit nisi quis forte alienum quod a Sacra Romana Ecclesia sentire vellet, dubitare inquam de Summa Calasanctij in omni virtutum genere, nemo potest, res enim et luce clarior est et Romani Authoritate Praesuli et purpuratorum consensu Patrum probata et per omnes Christianae Reipublicae ditiones, Regna Provincias, Benedicti decimi quarti authoritate divulgata. Quare verum tantisper ne veritati tam luculenter patenti argumenta conquirens injuriosum mihi suscipiam laborem, vel ut ajunt insano conatu solem illustrare pergam. Cum tamen perfectas Calasantij virtutes fecisse minime dubitemus, eas bene, ut vel conveniret, vel expediret nobis perspectas non habeamus, quare nostris mentibus atque etiam oculis illas proponere intuendas necesse est. Atque ita, si paupertatis excellentiam, ad quam pervenisse Beatum Josephum Calasanctium certo sumus, intueri ex animo Auditores optatis. ego ea quae meis ipse oculis haudunquam usurpavi tacebo, Vos vero fingite vobis

quasi

quaeso C. rragonia Regnum Beati Josephi Patriam praesentem hoc loci adesse fingite. Illa est quae vivis ut ajunt coloribus depinget Sancti Viri paupertatem. Quanti namque ab illa, quanti! quid nam Josephus dicite, ut annos adolescentiae primos attegit. Parentibus orbatus magnarum haeres opum et ut ajunt ex asse constitutus egerit: an tam divitem imo etiam locupletem relictam sibi uni haereditatem avide possederit. an tantis auctus opibus, liberiorem sibi ut a plerisque fieri amatur vivendi rationem; sectatus fuerit an hos divitiarum cumulos, hae liberationis fortunae dona hoc patrimonium in delicijs et saeculi irritamentis absumpserit, quae enim id nostrae adolescentulos aetatis saepenumero observamus. Verum nihil horum Josephus noster adolescens licet nam et animi quadam modestia et morum gravi compositione et pietate singulari praeditus alia esse via procedendum animadvertit, imitandi nimirum ille Christum accensus desiderio se se omnibus fortunae bonis, labens et ex animo spoliavit, verum quod dico spoliavit, non spoliavit modo, ast ea omnia; ut nudus nudo adhaereret Domino, pauperibus quos Christo in amoribus esse non nesciebat, erogavit liberaliter. Hic divitiarum contemptus

paupertatis amor equidem non illucentur · 31
exhibet, quantus ejusmodi virtutis Calasan-
ctius sectator fuerit. Sed quem priori paupertatis
rigorem tum, suas cum ei vices ge-
rere Praesul Urgellensis commisisset, tenuit
Calasanctius profecto summu eque ac ad-
mirabilem etenim non modo familiari re et
pecunia in pauperes distributa, ita nihil
ut sua reliquum commoditatis esset, paup.
est quo ad Corpus effectus seu etiam Chri-
stum dixisse quondam recordatus Beati
pauperes spiritu nihil unquam e saeculi
istius fluxis caducisque desiderando bonis,
spiritu quoque pauper evasit gloriosus.
Vultis, quî id factum est. liberabo fidem
meam sed vos cogitate primo atque tam
alto dignitatis culmine constitutum Jo-
sephum quantum potestis cogitatione
attingite, ac diligenter scrutemini an hic
saltem dicata paupertatis cultum; amoremque
deposuit Calasanctius, minime verum
Audithores, minime, non illum frequens
famulorum stipare numerus non vestis pretiosum
quid aut splendidum praeseferre, non epulis
instruere, non convivia celebrare, non the-
sauros colligere, oculosque implere sollenne

habuit quid

quid ergo quaeritis a me, reddam: ea omnia nihili semper faciebat nec nihili tantum, verum et odio ut par est prosequebatur, nec oderat modo verum etiam magno spernebat animo, quo sordi sibi esse paupertatem declararet.
Quod vero eo animo fuerit Calasanctius, dubitationis esse locum relictum, invenio nullum. Quotus enim quisque est, qui animi excelsitatem in Josepho non vehementer admiretur, cum illum è Patria veluti alterum Abrahamum Romam; relictis dignitatibus, vel potius dicam opibus, relictis opibus Cognatis Amicis concessisse, Divinae ut voci obsequeretur, intuebitur. An vero excelluisse Josephum nostrum plusquam ingentum animi praestantis documentum, non mirabimur? cum oblata sibi a quodam nobili aeque ac potente Italiae Dynasta octies centena florenorum millia nihil formidans, ne benefactoris quidem animum adversum sibi experiretur, constanter respondisset. Certe magna haec sunt et Calasantina paupertatis et excelsi in spernendo animi testimonia. Pleris paupertas gravis est, Josephus paupertati pleris que opum ubertate

opum egestate tristes Joseph paupertate gaudens
et hilaris plerosque ad extrema deduxit in-
justa paupertas Josephum nostrum ab
extremis vitæ malis et incommodis sponte
recepta vindicavit.
Finem jam verbis faciam Auditores! sed mi-
rum vobis esse subintelligo quod multam
in Calasanctio virtutum intermisso ordine
ad hanc unicam me converterim, pace quæso
vestra bene actum esse dixero, hoc enim unico
paupertatis vocabulo et Sapientiam et humi-
litatem et raram vitæ sanctimoniam in
Josepho me attigisse credo, quoties enim quis
est sapiens nisi sponte pauper quoties quis
humilitatis assecla nisi divitijs ambitio-
nis fomiti sibi interdixerit quoties denique
sanctissimus quisquam, nisi Evangelicæ
paupertatis studiosus amansque imitator
Ista sane in paupere Calasanctio omnium
vobis ideam virtutum simul constituite
Auditores: et quod ego male tersa Oratione
teneroque satis eloquio de Beato Josepho Calasantio
pro his rostris ausum suum declarare in confidentia
vel malim dicam arrogantiæ sed amori mei ergo
Scholarum Piarum Ordinem ejusque Patriarcham attri-
buite. Hoc om-

Hoc enim vis sentire cupio quod ipse nunc co=
gito nimirum haec Literarum alimenta; haec Stu-
dia earundem hi institutorum labores quibus
pascimur nutrimur atque etiam erigimur
in spem caræ Patriæ profuturam; Hæc et
unumquemque nostrum usque eo recordationis
impellunt ut ne Beati Josephi Calasanctij
laudibus, nec Scholarum Piarum in-
stituti, immemores quandoque vivamus
et moriamur. Dixi!

Oratio A 1734

In renovatione Studiorum dicta Petricoviae

De Impedimentis quibus Juvenes in honestis artibus et Disciplinis retractantur nec non de motivis quibus ad Gloriam Literarum assequendam excitari debent.

Centum jam et ultra excedunt anni ab universa Polona Republica, Studia et voluntatem Ordinis nostri testata manifestaque habent ubi primo Varsaviam, in florentissimam atque eruditorum hominum plenam Urbem a Piissimae recordationis Principe Vladislao IV. ad publicum dicendi munus vocati sumus tum in multas amplissimi hujus Regni Provincias quasi Colonias duximus ac demum hic Petricoviae in Celeberrima Tribunalis Regni Metropoli ab 90 prope annis sedes fiximus, vestris ideo id o Juvenes Proavis atavis Parentibusque notum est, Nosti n ne hic arguatis Humanissimi Auditores, quasi enumerata temporis ratione laborum stipendia a quoquam expectemus, sed qd dulce admodum volupeque nobis fuerit eo usq devovere Studia Carissimae Patriae ejusque pignoribus hic solum breviter attingo, Nec non illud, ut facta majorum vestrorum Commemoratione quos Patriae, ac Vicinis hisce Palatinatibus n gloriosos Cives enutrivimus, Vos quoque Lectissimi Juvenes eodem pronati sodo iisde bonarum Literarum lactandi uberibus Patribus, vestros similes efformemini: Addunt enim non modicum calcar Exempla Majorum magisque sepenumero accedunt mentem ad fortiter agendum praemissa suorum gesta quam Praeceptorum Instituta, sed quid ego hoc optem cum nesciam quo fato ventum sit ad ea tempora ubi culturam amoresque Literarum insignis olim hac Respublica adeo defluxit, ut nisi illorum dudum sedenti Virorum relicta superessent mon

umenta

aut jam extenuitas aut jam jam emorituras severiores
Disciplinas et artes quareremur. Nam ut hominum
ac praesertim Juvenum hujus saeculi breviter attingam
sistemmata pudet quidem et piget me dicere, sed
dicam quid sentio, alii adolescentiam nostrorum
a primis ut ajunt unguiculis se bello martique optant
alii in Regum Magnatumque Oculis versari delicias
alii vel tractanda Reipublicae modice sancte se, se
ablos tradunt quasi vero bella aula forum Reipublicae
absque Literarum fundamento tractari possunt, dicam
amplius quod multa est pars Juvenum, qui sibi ipsis plu
rimum ignorent sapere tamen videntur, quibus ad agendum
mihi hodie incumbit multi inquam pars ad omnia
ea simul ad anhelantis ex tam multiformi Scientiarum
Genere multi leviter degustarit plurima sed tamen ab in
stantis non expleta siti ac sane recedunt. His ego nunc
Juvenes quorum plurima anteverto Incommoda brevi Oratione
alloquaret primo de Impedimentis quibus ad honestas artes
et Disciplinas retardantur perfecte aquirendas, tum si quod profi
cero de motivis, Gloria in Literis assequendae cum fidem dif
feram. In hoc ergo Orationis meae nunc versabor argumento
quod licet vobis Amplissimi viri minus accomodatum sit qui ita ex
cultum habetis animum ut maximo ad virtutem sitis incitamento
in injucundum tamen futurum spero quod dum tractabo perficiam
Auditores et ex praeculti vestri congesti veluti e speculo adolescentes
nostri Viri Literarum amantissimi Imaginem in Vobis contemplentur

Atque ut inde proficiscatur Oratio unde tota in Juvenum animis
pestem promovere existimo duo sed haec maxime quae faciunt Impe
dimenta statuo alterum quod Juvenes nostri nulli certe scientiarum
generi se accomodant sed omnia passim et sine delectu uno quo
dam Impetu absorbere cupiunt, alterum quod tanta de se ipsis
opinione laborant ut cum primis labiis degustaverint sapientiam di
veluti sunt a limine salutarint musas mox adducto ad gravitatem
seris intuentur supercilio, et quasi totum eruditionis epotavissent
mare ebria Cogitatione existimant.
Postremum hoc adolescentum genus quia ridiculum est propius videamus
ejusmodi Juvenes vix prima sapientiae attingunt limina vix Elo
quentiae aut Philosophiae addiscunt principia, cum ecce novi sufferri
et Catulliani se solos admorantur caeteros quos tota antiquitas
tot saecula veneranda est, quos in eadem arena secum decertare

vident et despiciunt et contemnunt, et sic Divinus ille Plato aut Ari-
stoteles et quidquid Graeci Latinique Scriptores posteritati relin-
quunt amantes sui jocus ludusque sunt, imo ne alicui libro de scien-
tia aliquando displicent plurimumque musaeo agitant seipsos
contenti ad scientiae opinionem comparandam ubi jam secus aut ultimum
eruditionis attigissent metam, vel tanquam debellatum scientiarum
Orbem possiderent, rejecto currendi itinere primis maleque ceptis
haerent in angustiis, sunt alii non minus perstringendi qui ut
vel levissimum in literis furentur gloriam, Bracteas titulorum
mendicando extorquent, quibus si tanquam Cives Coronis exornari
parum sollicite de verae sapientiae ac Doctrinae fundamento modo am-
plissique appellantur. sed o ridiculos homines o summum igno-
rantiae genus o indignum ingenuo adolescente Cogitationem in-
telligite quaeso Auditores quo illud fit quod olim apud Romanos per
multi patebant et obtinebant Jus trium vel 4 librorum licet Orbi et absque Li-
teris essent hoc plerumque timidi isti titulorum cognominationem fa-
ctitant, re ipsa scientiae quae vero et magni pretii est expertes. Dantur
illis Chirographa dantur et emendicata in Lyceis testimonia quod docti
quod eruditi sunt, herbam scilicet academici horti viderant aut flo-
sculis furgentibus gemmis illi tamen sola opinione fulti quasi re
penitus confecta praecari se non vulgari de se opinione canant ante
explorendis Literarum victoria Triumphis verum quidem difficile a tergo
assecutae sunt, omnia intueri nihil autem facilius quam aliena
notare rerum sic sapientes agite Adolescentes et vestram igno-
rantium vestra vitia et errores tanquam alienos existimate no-
lite inquam committere ut vestra tantum opinione sapiatis sed
praestantissimos vereque scientiae gloria insignes consulite viros illi-
ne et Regulam discendi et plura in literis desideranda et quam
multa opinioni vestrae desint clare intelligetis. Dicam vobis hac
in re statuite apellem hic Pictorum praestantissimus non ante tabulam
quam pinxit venalem exposuit quam populi judicia de eadem au-
dissent tantus ipsaque fama excellentior vir hae te ut et vos
in Literaria Palestra tyrones aliorum perhorrescitis judicia? per
horrescitis arbitror nam alieno et veterrimo exemplo vos compello
ergo sinite, usitatiorem vobis exponam methodum de forma Corporis
plerumque vobis ipsis non credentis consulitis speculum maculasque
ejusdem castigantes de animorum autem vestrorum formis nullum
adhibetis speculum. Non adhibetis arbitror nam si hoc judice
maculosum mentis vestrae taceam consperneretis, spongia sapien-
tiae detergenda foret illud autem ab opinione vestra alienum est. Quid ergo?
Committite vos amicis expungant illi corrigant reprehendant,
et si quid ejusmodi rei vobis prodesse intellexerint adhibeant
et hoc jam quidem amori Consilioque in eo datis, sed quorsum
tandem et inquam ego vos duco sententium vereor et jam, nunc
Adolescentes vereor ne si male tenati sint vestreque opinioni
persimiles illi, vos et Sapientes et scientes judicabunt, eorumque
ferent in auriculas quo definiti et quasi geminato fert.

dicis confirmati et vobis et alys amicis Leonum instar, aures non insipide immulcentibus in re fere fidem dabitis non secus ac ille Theocritanus Juvenis, qui Matij de bellis suis virtutibus narrat credere maluit quam sibi et mea me mater pollum vincere dixit. Quare agite tandem adolescentes Vos metipsos superate Opinionem excutite in sapientia perquirenda neutiquam subsistite, vobis continui terrorem punicum, ac maximam Studiorum pestem desidiam vincite fiet tandem quod ego mihi gratulabor si quid fecero ut et Vobis et Patriae, totique Literariae Reipublicae vere sapientes doctique et videamini et sitis.

Hic ego re, ad medium perducta aut vela contraherem et alteras facerem, vel tanquam prostrato hoste receptui canerem sed majora nisi manent me Certamina, video enim et viribus et multitudine fortissimos mihi imminere Phalanges video instructam aciem jam Tyronum jam vestrorum militum despectu plenum, video inquam illam eruditorum cui qui per omne sapientiae scite vagant Orbem singula degustant et hospitantur universa tamen nesciunt sed neque hoc bellandi genus excuso aggredior quod proposui et primo Auditores Ornatissimi non possum non maximo animi dolore permoveri dum istos multarum artium recogito Desultores quorum opera Constantissima Disciplina in deplorandam prope Calamitatem inciderunt. Etenim cum omnes ejusmodi sapientis et singulas eodem Impetu et conatu feruntur artes, artes vero maximis inter se distant Intervallis hominum autem Ingenia, certis et interdum angustis circumscripta Terminis, fit ut qui se ad omnes artes aeque perdiscendas compararunt aliquas delibant leviter in omnibus tandem manifesteque peregrinantur.
Quis enim o Dii Immortales existimet aliquam in Literis non posse mereri laudem, qui eas ita percipiunt, ut perfunctorie tantum aliquid dedicerpant. Tantum abest ut de praestantissima Scientiarum Connexione triumphare et gloriari possint, quin ipsas potius Disciplinas pessime tractare videantur. Quae nam vestram obsecro fidem Auditores Amantissimi, si perlustremus singulas artes Disciplinas quae inquam tam exiguis contentae est finibus ut quemadmodum non pauci insano ducti errore ad promovendam in Literis Gloriam satis superque crediderunt pro prima illius percipere documenta et perfectam scribendi loquendique Rationem illa continet ut plerisque tota conterimus testata, quam absolutissimi etiam alii Lauream mererentur. Quid enim illi propemodum infiniti Aristarchi, Apollidori Apollinis de re grammatica observationes quid illa Varronis Eruditissima Commentaria quid Palaemonis
Eruditi ...

censenni; Gylli quid dicendi emendatèque facultatem scri-
bendi illustrarunt, et a se prius absorbeat qui aliquia ex im
pensa Praeceptorum Sylva colligere vellet documenta. Rem
altius ducatmus quantus in Divina illa Poeseos arte la-
bor sit exhauriendus vix ego mente attingo. Nihil hic de
ingenio nihil enthusiasmo loquor sed de ipsis duntaxat
praeceptionibus quibus Poesis ad artem revocata continetur.
Per Superos quam immensa propè existit in Laurentii, longi-
que enim illo vari poematis tum Charet si quid idest
dicendi quid ornamenta Carminum, quid varia genera
quid Carminum Leges Tragicis quid Lyricis quid Dythirambicis
et harmonia praecepta: inaccessum mare illis superandi
sunt qui sibi poëticae facultatis gloriam polliceantur.
Jam Oratoriam expendamus facultatem, quem ad-
modum longè aliter exquirant inconfesso [illegible] Sed quanta
omnium negotij quanta laboris est quantam patiend
sui instructam partibus. coloribus adumbratam ad fidem
motam locis adornatam argumentis dispertam Schema-
tibus, vestitam periodis, formatam contexere Tanti est
o juvenes tanti negotij ut cum Orator maxime in-
genio ac memoria cum paratus esse debeat, prius sit
illi quam absolutissimi [illegible] contendum, mitto jam praestantissimam scien-
tiarum Philosophiam mitto geometriam, Mathesim
algebram ceterasque, jam multitudine jam na-
tura ipsa graves Disciplinas quas si ego recusarem
tempus me deficeret si vos discere cuperetis prioris
mundi aetas aetas a Diis immortalibus optanda fiet.
Quid ergo dicetis adolescentes cum quibus linguae
[illegible] sint difficultatibus ut omnibus
[illegible] sit facultatibus in una earundem excellere minus
[illegible] erga me quid vos bonis Literis nuntium mitterem
[illegible] imprudentitio tantum abest sed Socraticum illud ex-
panditur ambo Oraculum se ipsum probe nosse et ad
unguem explorare quid possit. Adolescentes opportu-
num est, nec in [illegible] sui [illegible] quam ingenio
se quisque metiatur. [illegible] ipsa Adolescentis
sedula fur mentem et ingenium quo ingenio
capit in eo insudandum ubi [illegible] genio

Hispicante

auspicante Labore et industria fortunantibus musis
celebrio Appollinem et Minerva excellit, cuique
suo agro Haeret autem et torpet alieno. hoc professi
di Ingenij, hominum quod Deus solus Natura, et Cassan
mille fusines Lam. Limocrum, non omnia flus i
minat Stellus, ita ... agere feraces ad cram sunt
humana mentes Respondisse. Sinnis quaeso aut au
riferas et ... Indiani fine quid Linione.
Ma... nec Bellio expositamiis quia tibi erum
puni... Salubrium aquarum fontes qui
S.vitia saccat... hoc minimum ac longius feram
stingulorum Climata feriae, quod diverso ac
... aspectu non unum queq Stellas sortita est ha
bitum non una ... semina producentia ...
Saturn ita credite diversam humana quaeq Inge
nia, ... et quemadmodum terrae partes Climate
locorumque situ differunt ita diversa inclinatione ani
motuum humana Ingenia distinguunt. Hinc est
quod Arabios molles et versi pellis vocamus eu
ropeos graves et Constantes. Graecos Fraudulentos
et perfidos. Hinc aliorum Mathematicis Disciplinis
... magis addictiorum hunc ad Philosophiae Con
templationes comparatam illam in Poesi excellere
aliam autem vel rarus ad picturam natum hunc
spirare Martem hunc ... et ... se
stantem, nemo autem est vel rarus admodum
tanta hominum multitudine conatus est qui aeque
ad omnia comparatum animis Deorum etiam immor
talium munere sortiret.
Quare perorabo jam adolescentes sed laudabili Athe
niensium vobis addeam institutum qui ut
puerorum Ingenia explorarent dicebant in cun
dinas sollicitique observabant quo nimirum studio
suos oculorum conjectum intenderint eo naturae
instinctum de Parentum voluntate pellerent
utinam vero utinam haec apud nos fieri videremus
nimirum Ingenio suo accomodatam quisque tra
duret et abundaret Respublica Viris praestantissimis
ad ... omnibus ad pacem et bellum peri

tiss...

36

Fugi ornamentis O! Juvenes hoc Tempore Literarii his quasi nundinis vestrum capereste et afferte Censum, liceat quidem velle ex spatiari per alia versus Literarii mundi, liceat quocunque evagari circumferri oculos in singulis fatigatis mediam Offerimus sed unum vestra Majestati ingenii contentam quae jam Stationem O! ad tollendi signa . . . . Palestra Commilitones.

Oratio

In Promulgatione Sodalium

Cogitanti mihi isthac tempora Magnae sollennis inaugurationis vestrae die Sodales Mariae quo generosi . . . vos praesentes . . . mentis meae intuitum illud se mihi cogitanti obtulit, ut partim Reip: nostrae . . . referrem gratias, partim . . . capessentibus officiosam plenamque bona voluntate gratulationem instituerem. Et sane peropportuna res mihi . . . est utrique harum partium quomodolibet satisfacere, nisi me isthaec loci isthac . . . magnitudo ad . . . atque ad majora revocaret, ita enim ego cogito . . . tanti quantus sum Orationis . . . partes quam ubi primam . . . istius altioris clausurum nimirum si Virginem Sanctissimam, Reipublicae nostrae Reginam, Dignitatis sacrarium, Thesaurum gratiarum . . . . . . praecipuamque . . . argumentum, Hoc pietas, hoc . . . erga Dei parentem . . . hoc nostra exigunt et imperant obsequia, verum hic . . . quem vester conspectus Sodales . . . hac . . . Virorum Corona aliud mihi dicendi genus . . . et pene audio voces vestras cohortantes me ut de optimo hujus Reipublicae moderamine de optimis ejusdem Rectoribus

Rectoribus, agere continuam obsequar tantisper voluntati
vestræ, Auditores ac quod mihi impositum non absq voluntati
sentio perficiam dicendo. Neutiquam satis esse laudis
capessere Magistratum nisi etiam is qualisve sit
intelligere cognoscatur si enim temere omninoq im-
provide hominibus dignitates non homines truduntur di-
gnitatibus nihil est cur ad vota futurum speremus Ma-
gistratuum. Quod vero a plerisq fieri amat Auditores
qui universæ Terræ Magnitudinem exigua coarctant
tabula idem ego efficiam ne vobis molestiæ mihi ia-
lens sit Oratio brevibus quantum potero me expediam.
Nemo est qui ambigat Auditores ita ab optimo juxta
sapientissimo rerum Conditore provisum esse ut præter
cætera quæ ad pulcherrimum universi decorem perti-
nere videntur certam ipsis etiam hominibus provisa
esse legem ne unquam eam Naturæ uti impetu
Divinæ penitus Humanæq fuisse prætergressi visam
ipsi bellua vecarent Non absimile. Quid enim
unquis vel cogitari potest quam hominem Deorum
Naturam Magnum tam ampla præditum libertate
ne Divinas Regulum verum etiam humanas
arctari profecto si passim omninoque insolentis volun-
tate quaque injusta inhonestal patrare liceret expe-
ctet (artior ut tanta rerum Confusione positi etiam
vita nostra perteri moreremur aut animum qui Di-
vinalis excellens particula est in mente datum nobis
quereremur. Natura jam ingens animi nostri potestas
jam humanæ societatis postulabat ut ad ejusmodi
normam qua vivimus quaq regimur quandoque
ventum foret Atq ita Instituto rerum ejusmodi
ab omnibus in commune consultatum erat
ne videlicet Regnum Civitas aut Respublica
dissidiis caedibus, ac perenni veluti bello
misserrime discerpta foret, ac denique, ne
impune scelera in Civium perniciem grassarent
institutumque Jus
fuit -

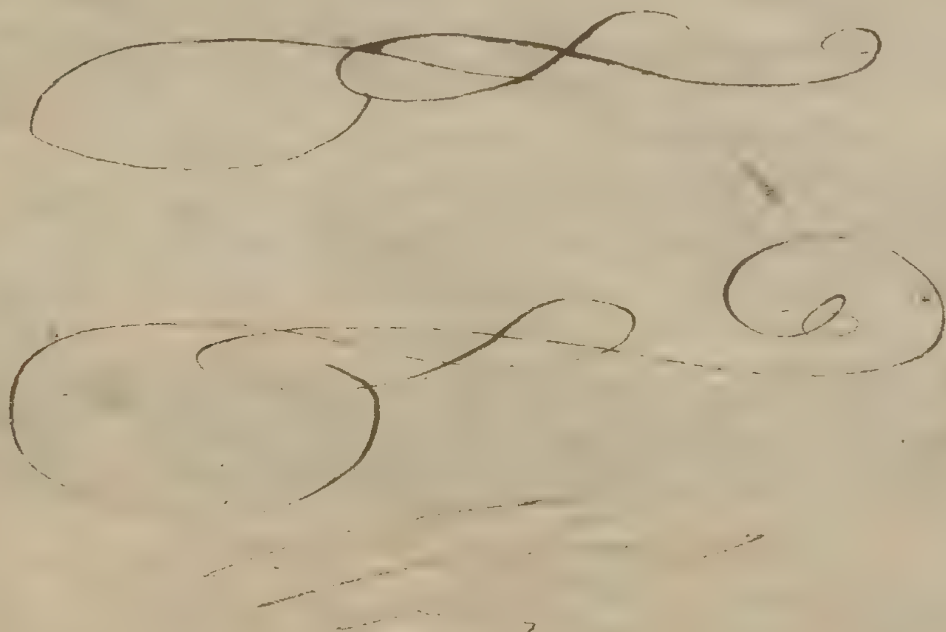
cuique Jus quo Superum providentia; uti permissu est ita in ipsam congregatorum, multitudinem translatum ut quidquid eidem statuere praescribere confirmare libuisset id singulis ratum acceptumque videret.
Sed quoniam ea est humanarum rerum vicissitudo ut studio novitatis illecti, ea etiam licet sanctissima aboleri cupiamus etiam ipsa antiquitas tanti opinionum Sententiarumque discriminis pertesa summam administrandae Reipublicae aut pluribus e vulgi numero electis, aut uni qui laude justitiae prudentiae sapientiae ac virtutum omnium excellenti genere collocandam censuerit adeo ut humanus ille animus qui Deus etiam exsisteret si posset se aliis pari animo conditione vitis regendis ducendum summa pace ac quiete permiserit. Et certe pulcherrima haec omninoque pervetusta consuetudo, mirabili quadam Deum providentia ad haec usque pervenit tempora, ut si totum peragraris Orbem ubique saeptos Legibus Imperio subditos hos inquam regere illos obsequi advenies.
Sed huc quaeso animum convertite Auditores et quanta ego cupio attentione favete. Si forte Imperium Regnum aut Respublica ab ipsis ut aiunt radicibus erigenda vobis incumberet cui honorem Imperii cui Regni gloriam ~~cui~~ cui Authoritatem Reipublicae putaretis. Illene qui scelere omni noxius rapinis plenus crudelitate execrandus illene?
qui impietate

qui impietate foedus Consilio invalidus avaritia sordidus
illi nec denique qui belli infelix pace languidus ac mollis
cum ego nec Imperio vel Regno sed ne homine quidem
dignum censeo, praestaretque magis, nulli subesse, quam
unius scelerati impiique hominis latrociniis commune
aeque ac privatum bonum tradere diminuendum?
Si enim boni Magistratus est, nec videre solum quid
agatur verum etiam providere quid futurum
sit quid obsecro rei acturus est ille qui Consilio
destitutus nec praesentia quidem moderari ac
manutenere potest Quid ultra si iis quibus tutela
Reipublicae comissa praeprimis danda opera ut Juris
Judiciorumque aequitate neque tenuis res per imbecil-
litatem circumveniant, neque locupletioribus, ad sua
tuenda vel recuperanda bellis invidia quae precor tantis
medicina malis, a Principe qui potenti avaritia percitus
aliena sibi commoda coacervat et qui se fautorem
Curatoremque futurum jure jurando spoponderat publici
privatique aerarii raptor libertatis oppressor vitae
denique civium insidiator merito est nuncupandus.
Absit profecto Auditores, ut ejusmodi hominibus
quandoque Coronam, administranda Reipublicae com-
mittamus, quis enim non videat quae quantaque
rerum Publicarum sint vices ubi inconsultata atque
improvisa unius hominis electione omnia misera
infausta conturbata et res et Rempublicam occuparunt.
Jam ergo abunde intelligitis Auditores qualem Regno
Principem

Principem Reipublicae moderatorem exigant nimirum in Dignitate, opibus aut felicitate praestantior sit quem idem ipse pietate justitia sapientia, animi denique fortitudine caeteros oportet antecellat, Talibus profecto si a natura Deoque ornatus muneribus sumpserimus quid obsecro suavius optari cogitarique potest quid in vita jucundius polliceri certe si humana mentem terrenis liberatam faecibus ad Superos quandoque transire non oporteret, vel sola tanti Magistratus illecta voluptate isthoc Corporis maneret ergastulo haud unquam exitura.
Et hoc est quod in sollenni inauguratione vestra Officiales meritissimi tanto Studio a nobis quaesitum est ut praeque unde hoc multisque excellentius nominibus sacra quia Mariana Reipublicae Ministerium ipsi committeretur de quorum singulari pietate morum innocentia dulcedineque affabilitate quam apprime constaret Universo Deorum Immortalium providentia nostri etiam sententiis tam sancti caetus gubernacula undique commendatis optimisque moderatoribus tradita suspicio! Vobis Sodales Mariani unaque mihi ex animo gratulor quos videlicet Imperii nostri gloriam praedictum esse quorum nihil laudabilius modestia nihil pulchrius Consilio nihil prudentius summus experturi gaudeo profecto imo etiam superabundo gaudeo haud vana spe

vana spe, percitus ejusmodi hominum regi-
mine honorem Mariae in dies propagandam?
Et jam ne mea vos ultra moret Oratio finem
dicendi faciam non prius tamen quam sin-
gulos commonuerim nostra primum interesse
ne dum tanti obsequii parere modo erga benefi-
cium Reginae Caeli tum Mariae illa fide
quam spopondimus. Illo omnino quo juravi-
mus cultum honoremque ejusdem summa con-
tentione maxima propagare Dixi.

Finis Coronat Opus

SALUTATIO

Celsissimi Tribunalis Regni

Si Dea illa Themis quam justitiam appellamus huma-
narum indita naturam hic praesens adesset. Ego autem
hoc loci constitutus jam numen illud jam Vos Ill[ustrissi]mi
Tribunali Regni Judices una oculorum acie intuitus cogerer
ut in verba aliqua erumperem, profecto aut [illegible]
[illegible] postularem aut suspensa medita-
tione haererem aliquantum cogitans quid sed ad quem
primum verba faciendum mihi incumberet. [illegible]
Quid ego haec loquor emendo errorem, simulque repeto in qua
Dea illa Themis mortalem vestita habitum ad hoc quo
versaretur Vos Sacrarium convolaret, atque haec eadem quo-
dam Domina Vos Ill[ustrissi]mos intueretur Judices [illegible]
[illegible] quid illa [illegible] ageret, dicam primo
intuita tot tantosque e medio Gentis Polonae
Lectissimos Viros ceu miraculo quodam attonita stu-
peret ac tandem et ipsa sibi de tantis gratularet
Judicibus [illegible] cui Praetorium Celsissimum hunc [illegible]
tamen jucundum mandaret Provinciam. Hic ego

me [illegible]

6

accurabo tibi Illustrissimi D. nimirum quod si ejusmodi rerum ac temporis occasione vos inter se habet ac Justitiam constituens ejsem in oculis quidem auribusque vestris sed tamen in vobis Illmi Domini est primo Serenissimo Poloniarum Regi Augusto tertio ast carissime vestrae nostreq. Rei. ast celeberrimo, huic areopago ast Honorem ipsi justitiae de tantorum Electione Judicum gratularer Principi quidem erga quem fidei et obsequij mille in vobis mille in majoribus vestris dedistis infinita demum in posterum daturi estis documenta. Patriae cujus Vos Illmi Domini peramantes Cives ei habemini nec et est: areopago huic cujus estis praecipua ornamenta ac medium prope saeculorum e millibus lecti justitia a qua praeclara fulcra et praesidia audita. Sed praeus Illmi Domini hanc a me salutationis tractari formâ permittite liberabo ego fidem meam reddamque caeteras an merito ab hac Dignitatis vestrae gratulatione obtineam.

Atque primo si ego Illmi Domini praesumerem ejusmodi honorem vobis gratulari multum profecto imo etiam plurimum de Patritia germanaque vobis

diffiderem

Excellentia quis enim hoc noscat quod ad augem Illmi Dnis Vestri nihil adhuc Themidis mutati estis imo quis tam peregrinus est ut non intelligat quendam, Vos Illustrissimi Domini vestra [illegible] Areopago attulistis decorum [illegible] è Cathedris tanquam Virorum Illustrium Seminario Nobilissimi, et Palatinalibus Terrisque Iudicii Iudices Praestantissimi, Quis praeter me non temeritatis arguerit si affirmem isthac Iudicum Authoritate primo Vos Illustrissimi Domini honoratiores factos maximus hic error meus tum a Vobis Illmi Dni tum ab omnibus haud impune dimittendus foret ille cum non ego sic existimet, qui probe non intelligit quemadmodum citra ejusmodi Authoritatem, praecipua lumina ingentia Patriae Vestrae Ornamenta semper eratis et adhuc futuri estis.

Gusto licet ab hac Lectissimorum hospitum concione et admoneri me sentiam et prope est ut audiam objurgantium voces pace tamen omnium; ac imprimis vestra Illustrissimi Domini dicam audenter ad excellentiam Dnis Vestri nihil ab hac Iudicum potestate accessisse ego existimo non ideo vos supremo huic admotos Iudicio ut justi fieretis sed quod Cives et subditi Regna &c.

Caeterum

innatam vobis Justitiam credidit ideo sanctissimo tt po
pulorum commisit Judicium nihil ut ad Excellentia
nominis vestri ab hoc Judicium potestate accessit
nam ego iterum sic existimo si Vos tota Patria dicat
et adoret Illustrissimos, a quid novi est nonne in
celeberrimis aborigenibus vestris ejusmodi nomen
possedistis ac tandem Vosmetipsi, genere virtute
meritis nonne semper Illustrissimi estis hinc est quod
è Palatinatibus Terrisque ad hanc Judicior
Metropolim tanquam praecipua missi estis lumina
ut portetis nomen coram Regibus gentibus et
populis terrae Nihil et adhuc semel compellet
ad Excellentiam Nominis Vestris Judices Illmi
nihil accessit quod y a me vel a quopiam gratula
tionem exigat imo si liceret sorti vestrae ut plu
rimum ut pro salute universorum pro publico
omnium bono vosmetipsos tanquam victimam
obtulistis Illmi Domini sem Familiam, Domum
Liberos, Amicos fortunasque vestras et hac magna
satis jactura, et obtulistis Illmi Dni nullo re
dimendam y aequandam pretio incolumitatem
vestram unibus amicorum fatigandam et hoc longe
magis discrimen

est. Obtulistis Illustrissimi Domini vitam ipsam qua nihil ca-
rius, vitam tot tantisque discriminibus laborandum, et
hoc jam, quis non maximum putet esse detrimentum?
Quid vero dicam illam in decernendo vigilantiam?
quid importunas multorum preces et causas quid insomnes
... ceteret vigilias et pene vestri oblivisceremini sed quod
maximum credo, quid illa modestissima in continua diutur-
naque Judiciorum praesentia assiduitas? addam etiam
quod subintelligo quantam Illmi Domini experimini
incommodi ubi humanitatem Vestram Orationes
quoque vestras ac praesertim hanc meam male tersam
patimini. Equidem vos Illmi Domini verius haec incom:
moda experiminor et sentitis quam aliquis suspicari posset
non absre tamen si ejusmodi honorem vestrum tantum
non onerosum illi in tricennibus labori ac curren pernimilem
unfirmem. Istane et tanta rerum fortunae sanitatis
vitae denique detrimenta damna, discrimina, vobis Illmi
Domini ego gratulor tantum abest ut malim hanc
excedere atque in solitam plerisque Oratoribus peccare
Consuetudinem

quae imperitiorem, auribus Orationem afferre. Quare ne similis ad exitum usque, mea decurrat Oratio inter- misso salutationis Officio restat jam precari vobis Illustrissimi Domini, sed precabo praeprimis Sere- nissimo Regi nostro Augusto tertio ut tales tan- tosque Viros ad Gloriam Regni sui a Dijs postulet Immortalibus, postulatos diligat, dilectos primis admoveat fascibus. Precabor Carissimae huic Patriae ut ad multorum invidiam, Regnorum tales se quan- doque glorietur genuisse Viros quales Vos Illmi Domini et vadetis et veri estis. Precabor huic Sacro Areopago ut ad Integritatem Justitiae tanta- quemadmodum in vobis sortitur Tutela et praesidia quotannis sortiatur ipsi tandem precabor ut tali ad judicandas populorum Causas Coelo nobis demittat Numina qualia in vobis Illmi Domini experimur.
Hic jam subsistó supersedere nam mihi conscio ut- ... Illustrissime et Reverendissime Tribunalis Rgni Praesidens quammaxime possum hoc loci deprecor
indulgentiam

esto quod informem hanc Orationem auribus tuis adferre non dubitarim; esto quod a gratulatione praesentis dignitatis abstinuerim! Ego enim ac mecum integra Scholarum Piarum Provincia majus aliquid in Te Illustrissime Domine admiratur, jam pulcherrimas illas animi Tui dotes quibus [illegible] dignus honoribus jam in Ecclesiam Dei praeclara Ampl[...] merita jam virtutis Tuae Deo hominibusque manifestas. Et haec sunt praecipua Tui Ornamenta quae a nobis gratum obsequii pignus extorquent. Votum itaque conveniret Tibi Illustrissime Domine qui in hoc Sacro Areopago priore Lege Ordine Statu vocatione habens primas etiam e solio Regni nostri praecipui Dignitates sed quorsum haec cum et nunc pro Regis nomine appellari. Et Voto Ordinis mei Primatiatem Tibi Illme Domine afferrem purpuram sed quoniam etiam haec Vota videre enim aut hodiernum Spem fato velle emori aut servimus ventura viderer possem; Precarer denique extra Patriam maxima quaeque subsellia Verum quantum hac Reipublicae jacturae fierit tanti Viri absentia illud ergo est quod precor

ut inquam Illme et Reverendissime Domine quicunq &c.
Jam ad Te Illme et Excellentissime Domine Tribunali Regni Mareschalce, mea se se convertit Oratio, quanquam se Illmo Nomini Tuo obligatam sentio et hanc Provintia Nostra cuperet ne dum Tibi ipsi, ne dum in hac Lectissimorum Viror Frequentia ad in facie universi testari In Illma de Pracey's Consorte Tua Fundatorem Te nostrum habemus Te ipsum Illustrissime Domine Tutorem ac fautorem noster veneratur Ordo, jure itaq vendicare Tibi debes Vota nostra quae mox sponte fe-remus nisi ad manus nobis esset quod Te dignu Vir Illmus conseretur Praecarer Tibi Illme Domine primos in Patria honores sed jam omnium in Illmis abavigenis tuis saturis qui a septingentis jam et ultra in hoc Re-gno annis non rapta serie in Senatu praesident in mini-sterys Regni versatur in Praefecturis occupantur. Praecarer Illmi generis et Nominis Tui claritatem sed ad quod hac nihil me addere possum quam ut dicerem Te Illmo Potocciorum sanguine natum, hoc enim vene-rando Nomine jam omnia Claritatis et Excellentiae ge-nera comprehendo. Praecarer incolumem vitae diuturnitate sed hanc etiam non negabit dabunt Superi ut spero in Deum.

Castam Ordinis pauperes munificentissimae Patrioni Domui illud ergo quod opto Vest[ri] Legat[io] Te ac semper miretur futura posteritas qualem Ill[ustrissi]mo aborigines Tui in [...] habuere Nepotem, qualem Patria Civium, qualem Majestas Regni Columen, qualem Rex Mini strum, Senatus Consulem, Palatinatus Legatum, Curia Oratorem, Tribunal Marschalcum, Libertas tutorem, Lex defensorem, virtus omnis Cultorem experta est. Haec Illustrissime Domine Patria, Senatus, hoc Populi Clientes, hoc Provintia nostra Scolarum Piarum, a Superis precatur, et expectat.

Vestram tandem Ill[ustrissi]ma Palatinatuum decora [...] hoc enim vobis omnibus acceptum spero, [...] Majestatem scio ego Generis nominisque Vestri vetustatem clarisse scit et Patria, novi, meritorum vestrorum copiam ac multitudinem novit et hac Respublica video pulcherrimos virtutum [...] vident et Superi. Faxint ergo Dij Immortales ut [...] tot tantaque Vestra ornamenta gentis implentes Patriam impleatis et orbem [...] tot saeculorum Judices Ill[ustrissi]mi quod [...] Patr[...] precat[ur] Provintia [...] Domui [...] nobilissimi [...] precabitur Juventus. Dixi

Compositiones, Varia in Materia Scholastica scriptae Anno

Salutatio Illustrissimorum Comitum de Brühll.

Invisistis Urbem hanc hospites gratissimi ac simul muneribus hic Patriae Civibus nec non Juventutis Scholasticae Officio Salutationis indixistis si enim verum est, quod magnae Authoritatis Viri citra Salutationem omittere nefas sit, crediderim ego qui eorum magnus Filios, aut mihi esto inertia aut praesumtia taciturnitate non ...

Vos Juvenes Illustrissimi, magni in Patria hac Civis magni Regis Poloniae Ministri Patris in quam vestri fertis vobiscum effigiem quam in vobis ... Quantum ... permittitis veneramur ...

... qui vobis ut comite fortuna iter hoc ... ad ... magni Genitoris lumina atque solatia virtutum etiam splendere posthac maturiores Regnum hoc Illustretis.

Salutatio Illustrissimi Comitis in ... Mniszech Marschalli ...

Diem adventus Tui Illustrissime Dne eo celebriorem
eoque Laetiorem nobis esset credimus quo penitius Il-
lustrissimi Nominis Tui Claritatem atque adjungentias [illegible]
tatis Tuae Ornamenta [illegible] contemplatione [illegible]
[illegible] Oculis [illegible] accessimus. Praeterea enim quod
Clarissimi Illustrissimorum [illegible] nominis [illegible]
ac meritorum [illegible] et habeat haeres, accedit et [illegible]
gnitatis Tuae veneranda existimatio, uno [illegible]
[illegible] et uno verborum animorumque cultu [illegible]
Dicam amplius Illustrissime Dne plura majora[illegible]
nis in Te uno, nobis exhibent decora, sic ego enim arbitror
uti Te eos, animum, [illegible] Serenissimi Regis nostri
[illegible] in eandem tenere Cogitationem [illegible]
Regem, aut Regem nostrum, in Te salutari, [illegible]
[illegible] arbitror, ita Te Illustrissime Dne amore [illegible]
fidelitate Principi nostro addictum ne [illegible]
esse ut quocunque sub sole quacunque Terrarum [illegible]
plaga nec Te a Majestate nec Majestatem a Te [illegible]
existimo. Quare ne majori [illegible]

etiam

qua tantis competat luminibus reverentia, ad Te Illustrissime Dñe salutandum accedo ubi præfulgore nominis tui inprœque illa qua ornatus es Authoritate modesta verborum (: citra tn parsimoniam :) Oratione excipio et cum nihil toto animi mei votorumq cranio dignum Te, vir Inclite contineam? hoc saltim in pignus Reverentiæ Tuæ ratum habe Testimonium, nimirum qualem Te integra hæc Respublica colit veneratq admiraturque Virum, talem Te in annalibus Regni lectura semp legat posteritas

Stylus Latinus seu materia Epistolarum Latinarum in genere Demonstrativo.

Epistola I. Amicus amicum petit ut sibi Patrocinetur ad obtinendum honorem Publicu.

Vetus ille tuus amor ac insignis, qua me prosequeris benevolentia scribendi ad Te et animum et spem in me confirmavit in re etenim tanta qua nisi Tuo fulcire valet Patrocinio nemo mihi amicorum venir ac potentior occurrit cujus ego suffragia

vehementius postularem. Cuum ergo rem tractabo eandemque a te opperiar Talis nimirum operam qua me Authoritate tua Publica alicui admoveas Dignitati, neque petentem talia superbiæ arguas, imo vero Studia mea quæ Patriæ prodesse cupio laudaveris. Si enim bonus quisque Civis rei omni pretio obsequia Reipublicæ anteponere debet, certe in ejus meis conatibus, si me tu non reprehenderis, jam æque bonorum omnium Virorum Sententiæ, omni fastu absolutus sum. Hoc ego a te peto, tu gratam a me prestolaberis mentem, de qua neutiquam diffidere debes cum me jam pridem totum Tibi subegisti et quantum maximi Clientes suis debent Fauthoribus tantum a me et gratiæ et obsequii experieris semper. Vale.

Responsoria ad Præcedentem.

Quod tantum ~~omni~~ ... meo ac precipuo erga Te Studio tribueris ut operam meam huc rerum Statui Tibi profuturam evocaveris et confirmasti veterem nostram amicitiam et nova quadam lege totum me ... obstrinxisti.

ut maiore die nostra [illegible] pergam vehementia et ar-
[illegible] in [illegible] commonitam te tu vel-
ne hac meum amplius utaris formula qua te Clien-
tem meum dicas, ingrata enim mihi vox ista est mul-
tumque ab amicitiae distat vocabulo imo si contra-
[illegible] nomine [illegible] senius [illegible]
[illegible] amici mox [illegible]. Ea publicis Magistra-
tibus, [illegible] digne dignitatis [illegible]
quam munus Cancellarii Regni quare et Tibi
officium hoc [illegible] Prin-
cipe [illegible] nostri [illegible] lo-
[illegible] eousque [illegible]
[illegible] certo etiam id Tibi facile nego-
tium successurum. Gavisus denique sum vehe-
menter, ut intellexi quantam Optimi Viri de Te
existimationem [illegible] quorum si tu adesses

